

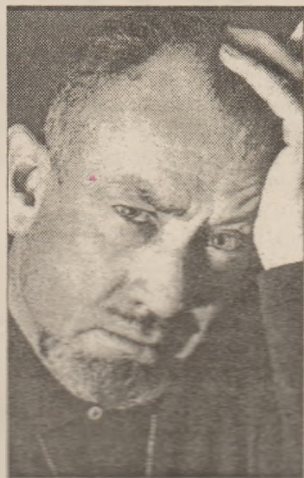
România literară®

Apare săptăminal
sub egida
Uniunii Scriitorilor

Editată de Fundația
România literară
cu sprijinul Fundației
Anonimul

17 - 23 decembrie 2003
(Anul XXXVI)

50

■ meridiane

Avanpremieră editorială

John Steinbeck:

*Scurta domnie
a lui Pépin al IV-lea*
- fragment de roman -

pag. 26-27

Reamintim:

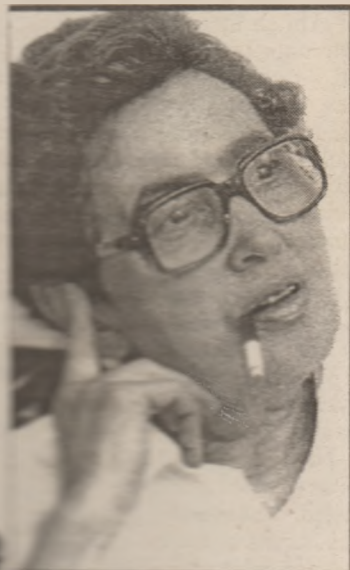
Miercuri, 17 decembrie, ora 19,
la Clubul Prometheus,
Piața Națiunile Unite 3-5
în cadrul

Întîlnirilor "României literare"

va avea loc decernarea

PREMIULUI "ROMÂNIEI LITERARE"

CARTEA ANULUI - 2003

■ literatură

Jurnal vol. III
(Ed. Humanitas)
de

**Monica
Lovinescu**

în comentariul lui
Tudorel Urian

pag. 5

Interviurile "României literare"

**ALEXANDRU
PALEOLOGU**

"Lucrurile
neserioase
trebuie luate
foarte în serios"

A consemnat Filip-Lucian Iorga

pag.

16-17

■ teatru

Un spectacol de
**Alexandru
Dabija**

cu
Înșir-te mărgărite
de
Victor Eftimiu

Cronică
de
Marina Constantinescu

pag. 22

Imagie din spectacol

A FINELE anului pre-electoral, pesedeii nu fac nici un secret din tactica de campanie adoptată: un amestec de șantaj, amenințare și violență. După ce-au anexat zeci și sute de primării, după ce-au atras, cu morcovul sau cu bățul, mii de consilieri, după ce-au băgat călușul în gura presei, ei se pregătesc să dea lovitură finală. O lovitură în stilul filmelor lui John Woo (perioada Hong-Kong), cu mult sânge și nevroză turnate în capul spectatorilor-actori. Și tot ca în acele filme, victoria nu e decât numele de circumstanță al unui abator după o zi în care-au fost sacrificate mii de animale.

Dacă amuțirea televiziunilor a fost o operație mai ales între "gulerele albe" — prinși cu fofărlă financiară, patronii canalelor tv au bătut palma cu puterea pentru a-și salva gâtul —, dacă pentru anihilarea presei scrise s-a lovit în puterea de cumpărare a „gulerelor albastre”, asupra puținilor nealiniati au fost asmuțite „gulerele roșii”. Adică mardeiași, caftangii și — să sperăm că nu se va ajunge până acolo! — asasinii cu plată. În clipa de față, nu e nici o problemă să angajezi un bătaș profesionist cu doar câteva sute de *parai* — adică măruntișul gasibil în orice moment în buzunarele celui mai jerpelit baron de provincie.

Potențialul de violență al românului nu trebuie subestimat. Iar acolo unde dau greș ai noștri, chemăm ucrainenii! Criminalitatea scăpată de sub orice control, dezvoltarea inimaginabilă a lumii interlope, transformarea a zone întregi ale marilor orașe în spații de înflorire luxuriantă a infracțiunii sunt un excelent *humus* din care forțele politice își pot recruta, după plac, schingiutori, bătași sadii ori asasinii cu sânge rece.

Recentul caz Ino Ardelean conține toate elementele unei

contrafort

de Mircea Mihăieș

Gulerele roșii

clasice reglări de conturi: un ziarist incomod, cunoscut pentru perseverența aducerii la lumină a unor afaceri necurate, este călcat în picioare de-o echipă a morții, despre care se presupune că a fost tocmită de indivizi cu conexiuni nu doar economic-mafiotice, dar și mafiotic-politice. Evenimentul se întâmplă într-o Timișoară în care misterul morții altui jurnalist ce acordase prea multă atenție acelorasi medii, Iosif Costinaș, e departe de-a fi dezlegat.

Cazul e clasic și din alt unghi de vedere: ca și Costinaș, Ino Ardelean primise telefoane și scrisori de amenințare, ceea ce indică existența unui sistem și a unui veritabil „protocol” de funcționare a criminalității. Nu e dovedită (dar cine are interes s-o dovedească?!) filiația directă mardeiași-P.S.D. Însă faptul că bestiala agresiune a avut loc în contextul în care partidul-stat a dezlănțuit o campanie de-o virulanță fără precedent împotriva ziariștilor e de natură să te îngrozească. Profeticele vorbe ale lui Ion Mircea Pașcu, care le comunica amical jurnaliștilor că pe lumea asta „se mai și moare”, încep tot mai des să devină realitate. O realitate plăcută precum cimitirul.

Mesajul individului de la „forțele armate” a fost preluat, în forme voalate, de însuși premierul Nastase. Iar în ultimele săptămâni a atins cote isterice prin vocea ca o trâmbiță a Apo-

calipsei purtând intrigantul nume Agathon. Când un fost ministru (fie și peste palmieri) face o afirmație precum: „Să le iasă din cap acestor indivizi că pot scrie ce vor ei”, e limpede că disperării din P.S.D. au atins nu doar zonele nemerniciei, ci și ale nebuniei. A cere, în numele unui partid aflat la guvernare, ca pe posturile de televiziune să nu mai apară „analști, comentatori sau istorici” înseamnă a fi deraiat în ticăloșia cea mai înspăimântătoare.

Nu știu dacă Ino Ardelean a fost bătut la comanda unor lideri (locali sau centrali) ai P.S.D.-ului. Dar știu că lătrături precum cele de mai sus au constituit unda verde așteptată de multă vreme de baronii din teritoriul banatic. Și nici nu putea fi altfel: cu mintea lor mai puțin subtilă, au înțeles ceea ce voiau de mult să înțeleagă: și anume, că a sosit vremea să facă liniște într-un oraș ce părea să aibă alte treburi decât cotonogirea celor ce-aveau ceva de spus. Semi-execuția la care a fost supus jurnalistul de investigație al „Evenimentului zilei” indică intrarea României în epoca iraționalului.

Din păcare, mijloacele de combatere a nebuniei P.S.D. nu sunt, până în clipa de față, adecvate. La Timișoara a avut loc un marș al ziariștilor — impresionant, e drept —, dar care i-a făcut, probabil, pe pesedei să zâmbească mânzește: „I-auzi,

noi nici nu i-am scărmanat ca lumea, că s-au și prezentat să-și depună pixurile! Adică să se declare învinși!” În această lume pervertită, orice simbol poate fi repede convertit în contrariul său. Ca dovadă, unii lideri P.S.D. au luat-o înaintea ziariștilor, plângându-se demagogic că agresiunile la care e supusă presa sunt nimic pe lângă ce au de suferit bieții de ei!

DACĂ tot s-au deplasat la sediul P.S.D. din Timișoara, ziariștii ar fi trebuit s-o facă mai pe înțelesul puterii: nu cu pixuri rupte pot fi aduși la sentimente bune astfel de indivizi. Mult mai expresiv ar fi fost dacă jurnaliștii ar fi avut, în locul condeiilor frânte, un creion și-o ascuțitoare. Poate că astfel s-ar fi înțeles că pe cât de riscantă e meseria de ziarist, pe atât de riscant e să încerci să oprești acest „dulău de pază al democrației” să-și pună în practică menirea.

În acest moment, există o singură formă de a-i contracara pe pesedei: prin instaurarea unui embargou asupra a tot ce e legat de acest partid. Dacă liderii Clubului Român de Presă ar avea, cum se spune, sevă în pixuri, asta ar urma să facă: să se comporte ca și când peste România n-ar fi dat pegră pesedistă, ca și cum acești profitori nerușinați ai nefericirii unui întreg popor nici n-ar exista. Ar fi

un bun prilej pentru a vedea cine face presă adevărată și cine s-a dedulcit la mercenariatul profitabil al linsului de dosuri murdare. Și atunci, Agathon și comunicatele lui de doi bani și-ar arăta întreaga nimicnicie.

Vă asigur că în felul acesta presa independentă nu riscă absolut nimic. Ziariștii onesti sunt și ei victime unei mari iluzii: că părerea lor contează. Ei bine, nu contează absolut deloc: sub tăvălugul complicităților și-al ticăloșiei, urma lăsată de scrisul lor n-are decât consistența unor scame blege diseminate pe-un covor acoperit de zoaie. Ar fi, însă, un excelent exercițiu ziaristic să le arătăm acestor nemernici că putem trăi fără ei, deși ei nu pot trăi fără noi. Nici măcar atunci când ne fac una cu pământul.

În ce mă privește, am să încerc să-mi scot din zestre lingvistică vocabule precum *iliescu*, *năstase*, *agathon*, *pesede*, *pașcu*, *rus* și toate neamurile lor. Am să încerc să uit și numele unor intelectuali și jurnaliști de care democrația românească își lega mari speranțe și care azi tac mălc. Am să încerc să uit că încă de pe vremea lui Heliade intelectualitatea românească era calificată drept „trădătoare”. Și, ca să revin în concretul cedărilor de ultim moment, am să încerc să-mi explic, de pildă, căderea în genunchi a unui Stelian Tanase în fața lui Vadim doar prin diferența de ambitus și putere a coardelor vocale.

Nimic din toate acestea n-are să mă facă mai fericit. Începusem, asemeni poporului meu, să mă consolez cu eternitatea lor ca și cu iminența bolilor vârstei a treia: reumatismul, calviția, țesuturile adipoase, scleroza, ochii lacrimoși, damblageala, surzenia și diminuarea dorinței sexuale. Dar aș putea fi, poate, măcar mulțumit — împreună cu poporul meu —, dac-am scăpa și de prezența lor, și de lista de beteșuguri enumerate mai sus. ■

România literară

Director: Nicolae Manolescu

Revistă editată
cu sprijinul
Fundației
ANONIMUL

Redacția:
GABRIEL DIMISIANU - director adjunct,
ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef,
MIHAI PASCU - secretar general de redacție.

ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,
MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU.
Redactori asociați: IOANA PÂRVULESCU,
CRISTIAN TEODORESCU, EUGENIA VODĂ.

Corectură: CONSTANȚA BUZEA (pag. 2, 8, 18, 19, 26, 27,
28, 30), SIMONA GALAȚCHI (pag. 1, 3, 4, 6, 7, 23, 24, 29),
ECATERINA IONESCU (pag. 9, 12, 13, 14, 16, 17, 22, 32),
NINA PRUTEANU (pag. 5, 10, 11, 15, 20, 21, 25, 31).
Grafică: MIHAELA ȘCHIOPU.

Tema numărului: *Despre singurătate prin cărți*
Tehnoredactare computerizată: IONELA STANCIU, OANA
MATEI, VLAD TRACIU.

Introducere texte: ECATERINA RĂDOI.

Administrația: Fundația „România literară”, Calea Victoriei
133, sector 1, cod 71102, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod

71341. Cont în lei: B.R.D.-GSD, sucursala Aviației,
SV13759804450. Cont în valută: B.R.D.-GSD, sucursala
Aviației, SV11989444450 (USD) și SV11920914450 (EUR).

Mihai Pascu (director executiv), Mirona Laudă (economist
principal), Corneliu Ionescu, Gheorghe Vlădan
(difuzare, tel. 212.79.81).
Secretariat: Sofia Vlădan.

Correspondenți din străinătate: Rodica Binder (Germania),
Andreea Deciu (SUA), Gabriela Melinescu (Suedia), Libuše
Valentová (Cehia).

e-mail: romlit@romlit.ro <http://www.romlit.ro>

Revista „România literară” este editată de Fundația „România
literară” cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, Uniunea
Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor,
Banca Română pentru Dezvoltare.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din
România nu este responsabilă pentru politica editorială a
publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

Capcanele și magia absolutului

AU, NU AM DE GÎND să recurg la definiții filozofice ale noțiunilor de absolut și relativ sau să invoc pe acelea de timp și spațiu în teoria lui Albert Einstein, intrată după cum e bine știut, în patrimoniul fizicii moderne. Voi menționa doar că nici acestă din urmă teorie, nici altele avînd la bază ideea relativității nu au putut împiedica, în planul practicii sociale recrudescența diferitelor întruchipări ale tendințelor absolutiste.

Căci ce este fundamentalismul religios, ce au fost regimurile totalitare și dictatoriale dintre care majoritatea s-au prăbușit sub ochii noștri după

spînzurătorii tiranului Haman: „Să te închini în fața unei puteri nemăsurat de tiranice care nu lasă loc nici unui singur fir de praf să curgă în direcția contrarie alunecării tuturor firelor, unei dorințe atît de absurde de putere încît ar ucide orice frunză ce nu ar îngălbeni în aceeași zi de toamnă, unei atît de mari poftă de adevăr absolut încît nu ar admite nici un singur «poate» (...) ar însemna a te lua drept măsura unicului”.

Același lucru se poate afirma despre oricine își urmează cu obstinație, cu îndărătnicie, o vocație, reală sau imaginară, axîndu-și monoman, aproape ascetic, existența pe o singură idee, o singură preocupare, un singur țel major, rupte de toate conexiunile existente și, nu

se au lăsat în urma lor milioane de victime, decît entități bazate într-o formă sau alta pe ideea de absolut ce nu comportă și nu admite nici un fel de restricții, rezerve, limite, contradicții?

Absolutul există „în sine”, neraportat la nimic altceva, el înseamnă perfecțiune, totalitate, integralitate (de unde și denumirea de sisteme integriste), el exclude interdependența fenomenelor și faptelor de viață, exclude comparația și opoziția și, înainte de toate, dubiul, dușmanul de moarte al vocației integriste.

Istoria a cunoscut monarhii și tiranii absolute, fervoarea religioasă și profana intolerantă, tot felul de dogme fanatice și adevăruri absolute în numele cărora s-au produs și încă se mai produc cele mai cumplite carnagii.

Am găsit într-un eseu mai vechi intitulat „Despre tot și nimic” (titlu care-mi amintește de acela al unei cărți a lui Jean D'Ormesson care a făcut oarecare vîlvă în Franța, „Presque rien sur presque tout”) un pasaj semnificativ în care Mordehai, evreul, îi vorbește în umbra

mai puțin, de toate considerentele care guvernează o morală umanistă. Prea multă vreme ne-am legănat cu iluzia că fundamentul religios este egal exclusiv cu cel islamic. Toți fanaticii sînt prin definiție niște exaltați malefici, niște exagerați monstruoși care nu cunosc sau, mai bine zis, nu acceptă decît un unic adevăr hipertrofiat – al lor înșile. În Israel, asasinii ca Baruch Goldstein și Igal Amir, nu numai personaje devenite emblematice precum Bin Laden sau cele provenite din rîndurile teroristilor palestinieni, întruchipează ideea unei asemenea anormalități monstruoase a cărei misiune funestă se reclamă direct de la Dumnezeu. Dar oare președintele Bush cînd afirma, în democrația America: „Cine nu este cu noi, e împotriva noastră” nu ilustra o mentalitate fundamentalistă bine cunoscută nouă?

Nu-i mai puțin adevărat însă că setea de absolut rămîne adînc încrustată în natura umană. Mulți dintre noi simțim nevoia imperioasă de a crede cu tărie în ceva ce ne transcende,

condiționîndu-ne echilibrul interior, de a ne devota fără preocupări unui ideal, unei idei-forță, unei viziuni sau unei persoane. În definitiv, orice pasiune devoratoare, absorbantă, obsesivă, repliată asupra ei înșăși și (uneori fără acoperire în realitate) conține aspirația spre absolut: aceea a lui Icar, a vechilor martiri creștini, a misticilor de toate confesiunile, a Apostolilor Binelui și Fericirii universale, a nobilului Don Quijote, a alchimistului lui Balzac din „Căutarea absolutului” (a științei supreme), a profesorului Unrat din romanul lui Heinrich Mann, a unor personaje memorabile ieșite din pana unui Somerset Maugham sau Camil Petrescu (Ladima, Ștefan Gheorghidiu) și, mai presus de toate, a unei galerii de mari eroi shakespearieni, de la Othello pînă la Regele Lear.

Și, dacă absolutul înseamnă, cum spuneam, exagerare, ieșire din „normalitate”, ce altceva este subita exaltare, acel violent simțămînt de fericire prin nimic justificat cu care te trezești uneori, așa într-o bună dimineată, cînd ceva din sufletul tău pare să se avînte către înălțimi, gata să spargă toate zăgăzurile, cînd o vulturate aproape insuportabilă a plăcerii de a trăi îți scaldă pe neașteptate întreaga ființă ce caută cu disperare un punct de reper din realitate asupra căruia să-și reverse această forță, această bucurie debordantă? Și ce altceva sînt acele subite porniri, cînd, în cuvintele unui personaj literar, te pomeniști visînd la „o noapte de neuitat, în care toate nebuniile să fie permise, în care să-ți se angajeze întreaga viață, în care toate legile să fie date peste cap și din care să iasă la suprafață doar marile freamăte ale iubirii, prieteniei și fidelității?”

Dacă tentația absolutului ne proiectează în extazul sferelor celeste ce sfidează modesta condiție umană sau ne aruncă, dimpotrivă, în genune, în hrubele întunecate ale unor atrocități spirituale în care sălășluiește subumanul – simțul relativității ne ajută să ne întoarcem pe pămînt: vindecați de marile dezamăgiri, despovărați de iluzii, pătrunde în meditația asupra vieții un strop din amărăciunea Ecclesiastului. Este experiența faustiană a celui ce, după ce a trecut prin felurite încercări, știe să devină mai înțelept, mai potolit, mai puțin orgolios, mai împăcat cu sine însuși – bob de sare, fir de iarbă, particulă aruncată în imensitatea Universului, la a cărui splendoare încearcă să participe cu modesta-i contribuție.

Gina Sebastian Alcalay

Două poeme de Adrian Popescu

Vara moartea cosește cu spor

Vara moartea cosește cu spor,
începe de dimineată o postată
de deal,
și pînă seara colina e tunsă
perie,
flori și ierburi sârmoase
retezate scurt,
mușuroaie puzderie,
o tigvă cu cicatrici rămîne
locul,
o țeastă de pușcăriaș.

Vara moartea e flăcăul din
Maramureș,
care-și ascute tăișul și fluieră,
face treabă bună coasa lui prin
oraș,
nu izbește în pietre, oțelul cît e
el de oțel se știrbește,
dar osul omului,
ce să mai zici de tendoane și
mușchi;
fuge îngrozit din ascunzătoare
șoarecele de câmp,
fug speriați cărțița și ariciul,
coasa e fără milă taie ca

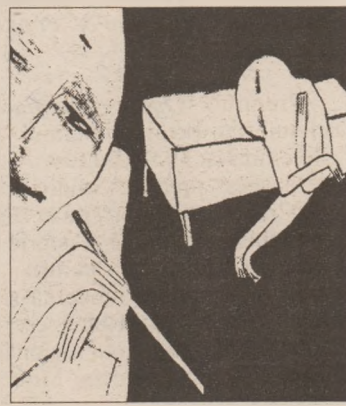
brițul,
fuge și omul cu zâmbet tîmp,
„tocmai pe mine să mă reteze
acum?”

Vine pe deal în jos, coasa,
casa, flăcăul cu ziua tocmit
mai bate fierul, se mai
odihnește,

dar nu lasă
neterminat ce-a început,
îmi culege prietenii,
unul câte unul,
în câțiva ani isprăvește.

Spornic mai cosește vara
moartea printre oameni,
vieți tinere și mai la urmă pe
cei care-o așteaptă, împăcați.
Harmica, fluieră, fîșăie, oțelul e
din cel nemțesc.

Cum i-au cerut sătenii
profesorului din Feldru
să le aducă de la München,

spornic lucrează
nimic nu scapă, tufe, vieți,
mușuroaie,
spornic lucrează lama albastră,
fără odihnă.

Ce orbitor de simplu

Sandale-mi pun și ies în for,
Ca să vestesc în Urbs întreagă
Azi lumea are un Mîntuitor.

Ce orbitor de simplu este noul,
De vrei să-l vezi, năucitor,
Și mintea vrea să-l înțeleagă.

Copil cu pielea lui de ou
Un diamant ascuns în paie,
Să-l încălzească suflă-un bou.

Stele, fuioare și vîpaie,
și suflă tu și suflă eu,
cu gura rotunjind ecoul,

A coborât din Empireu
Într-o fecioară Dumnezeu,
ce-i om în frig și prunc iudeu.

*

Nu vezi mărețe semne cum au
zeii,
Fragile-i simt și vasele de
sânge,
iar ieslea mi se pare un fericit
sicriu.

O barcă ce-o împinge-n larg
piciorul
Mamei, visându-i odraslei
viitorul.
Pretimpuriu ceva în el se
frînge.

Nu-i ca voinicul ce răpune lei,
Și șerpilor îi strivește încă mic.
În slăbiciune s-a-mbrăcat și în
nimic.

În slăbiciunea-i se ascunde
forța,
Eu, dac latinizat, îl preamăresc,
Lampadofor îi luminez cu torța

Calea spre munții transilvani.
Cetatea mea latin își are
nimbul;
orașul e fondat de Hadrian.

Ce orbitor de simplu, ce
orbitor de simplu,
ca pielea ce o separi de ou,
trecutul cade, ca să-i vină
timpul

Acelui ce se naște azi din nou.

lecturi la zi

de Marius Chivu

Prozator bun, caut ambii!

ÎN ULTIMII ani, Cornel Mihai Ungureanu a publicat atât în presa scrisă (*Dilema*, 22, *Vatra*, *Ramuri*), cât și în revistele electronice: *Norii*, *Respiro*, *LiterNet*. A fost selectat cu proză în antologiile on-line *Noesis* (vol. IV, 2001), *LiterNet* (vol. II, 2002) și *Respiro* (Dacia, 2003). După debutul pe suport electronic cu *Treptele din fața casei* (*LiterNet*, 2002), anul acesta a debutat și pe hârtie cu romanul *Pașii șarpelui* urmat, la scurt timp, și de un volum de povestiri scurte. Am însă impresia că povestirile sunt scrise înaintea romanului sau măcar în paralel. Respiră aceeași atmosferă și sunt scrise, în sensul larg vorbind, la fel. Le consider pe amândouă cărți de debut și voi începe cu volumul de proză scurtă.

Personajele povestirilor din *Un fluture albastru* sunt, fără excepție, adolescenți sau tineri aflați la vârsta biologică și psihologică când sentimentele complicate ale iubirii le dau bătaie de cap. Avem în aceste povestiri toată gama situațiilor iubirii: înstrăinări, despărțiri, certuri, gelozii, apropieri, momente de singurătate și melancolie și, în general, o serie întreagă de secvențe de cuplu. Nu lipsește lirismul și nici chiar finalurile cam melodramatice. *Început de vară* este o frumoasă povestire în care un puști trece prin experiența descoperirii misterioasei feminități a unei colege de școală în același timp cu moartea bunicii.

În general, câteva lucruri trag povestirile în jos. Câteva trucuri, în fond, pe care, fără îndoială, că tânărul prozator le va deprinde în viitor. Stângăcii ale debutului pot fi observate atât în construcția tramei povestirilor, cât și în scriitură. Povestile sunt atât de... clasice, încât pot fi luate drept banale și schematice, previzibile chiar de la un punct încolo. Multora

le lipsește, până la urmă, exact aura unei mărci personale sau măcar puțin mai multă ambiție în a încerca ceva mai mult. Cornel Mihai Ungureanu scrie corect, dar prea *alb*, nerecognoscibil, fără pretenții stilistice nici atunci când încearcă un surplus de lirism. Dintre povestirile acestui volum, aș remarca proza *Căinele* care, prin bizarul ei, face cumva notă distinctă de celelalte povestiri, deși prozatorului nu-i e străin filonul straniu-fantastic de care se apropie, de fiecare dată însă, destul de timid. Un tânăr care visează să devină scriitor faimos este mușcat de un câine misterios și, când, în cele din urmă, se așază la masa de scris, căinele din el încearcă să-l atace de fiecare dată. Dar și această frumoasă metaforă cu iz sud-american este scrisă prea simplu și are un final explicit.

Cornel Mihai Ungureanu
– *Un fluture albastru*, Prefață de Bogdan Suceavă, Editura Ramuri, Craiova, 2003. 110 p.

În mare parte, cam aceleași obiecții se pot face și romanului. Capitolele, care urmăresc în paralel trei cupluri, personaje angajate toate într-un fel de relații în serie, circulând dintr-o povestire în alta, pot fi citite ca proze distincte. Pictorul Radovici o cunoaște întâmplător pe Taina, iar aceasta se va îndrăgosti mai târziu chiar de fiul lui, Florin. Al, fratele Tainei, o iubește pe Ana și, în capitolul final, se întâlnesc cu toții la o matusă din Craiova. Narratorul e și aici omniscient și prezent imediat cu explicațiile de rigoare, făcând uneori chiar salturi prea mari, punând în pagină acte puțin cam pripite, nemotivate îndeajuns, insuficient argumentate în devenirea lor. Și atunci trebuie să-l crezi neapărat pe cuvânt. Problema clasică a acestui tip de narațiune.

Cornel Mihai Ungureanu
– *Pașii șarpelui*, roman, Prefață de Liviu Antonescu, Editura T, Iași, 2003. 160 p.

Ca și în povestiri, situațiile și personajele sunt tipice, frizând deja-vu-ul și locul comun: pictorul e charismatic, singuratic, neglijându-și familia pe altarul artei, Florin e tipul clasic de inadaptat rebel, Taina e fata înțeleaptă și cuminte ș.a.m.d., fără ca vreunul să fie memorabil conturat sau măcar deosebit în cadrul tipului respectiv. Personajele vorbesc toate cam la fel și se confruntă cu aceleași probleme. Prin urmare, scrisul lui Cornel Mihai Ungureanu pare deseori plat, liniar, fără strălucire, într-un cuvânt (poate prea dur) bătrânesc și, dacă nu neapărat plictisitor, prea puțin antrenant. Dacă unii prozatori tineri experimentează cu acribie dintr-un prea mare orgoliu creator și/sau teribilism specific vârstei, iată că alții sunt prea transparent și lipsiți de ambițiile

meșteșugului stilistic și al unor mărci personale. Pentru a mai colora narațiunea, personajele au deseori reverii, numai că prea des (date fiind convențiile acestui tip de narațiune) și acestea destul de șterse. Iar prin straniu arhaic, în genul lui Eliade, de pildă, Cornel Mihai Ungureanu încearcă să mai salveze acest roman nu tocmai rău scris, dar cam anemic. Puțin mai mult curaj în această direcție n-ar fi stricat. Numai că și aici (revelarea sacrului în profan) autorul e mult prea prudent și, prin asta, neconvingător. Finalul cu dispariția angelică a cuplului Ana-Al și, implicit, rezolvarea romanului pare un mof de basm.

Multe momente, atât din volumul de povestiri, cât și din acest roman ar fi putut fi explorate mai minuțios și cu rezultate, probabil, remarcabile. Scena din povestirea *Strania moliciune*, în care un profesor se lasă sedus de o elevă și, în momentul juisării, călătorește peste un curcubeu, ar fi putut da o pagină de o fantezie imaginară memorabilă, dacă nu s-ar fi mărginit la câteva fraze mai mult sau mai puțin inspirate. La fel în roman. Când Taina contemplă, după moartea subită a pictorului, tabloul bizar pentru care ea îi pozase, tablou care ar fi putut ascunde un tâlc mai mare sau care ar fi putut fi nodul semnificațiilor din roman. În schimb, dialogul uneori viu și antrenant sau povestirile despre lumea veche a bătrânilor de la țară arată disponibilități nu îndeajuns folosite.

Deși debutează în forță, cu două cărți și cu o activitate susținută în revistele de literatură de pe net, Cornel Mihai Ungureanu deocamdată doar promite. N-ar strica să-și propună și să încerce mai mult(e). Să fii modest, undeva la mijloc, în afara provocărilor, asta n-are nici un rost! ■

Premiile Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor

La începutul lunii decembrie, în holul mare al Hotelului Jiul, s-au decernat premiile Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor pentru volume apărute în 2002.

Juriul, în componența Marin Beșteliu (președinte), Ion Buzera, Ilarie Hinoveanu, Florea Miu, Constantin M. Popa, a acordat următoarele premii:

– Premiul *Opera Omnia* – Sina Dănciulescu pentru volumul antologic „Zilele una cu alta” (Editura Aius) – asociat la acest premiu: Studioul Teritorial TVR Craiova, director Traian Bărbulescu.

– Premiul de critică și istorie literară – Ovidiu Ghidirmic, pentru volumul „Studii de literatură modernă și contemporană” (Ed. Scrisul Românesc) – asociat la acest premiu: Studioul regional de radio Oltenia – Craiova, director Mircea Pospai.

– Premiul de proză – Ileana Roman pentru romanul „Feminariu” (Ed. Cartea Românească).

– Premiul de poezie – Ionel Ciupureanu pentru volumul „Krampack” – asociat la acest premiu: Sindicatul Liber Electroputere Craiova.

– Premiul de publicistică – Dumitru Andreca pentru volumul „Arhiva groazei” (Ed. MJM).

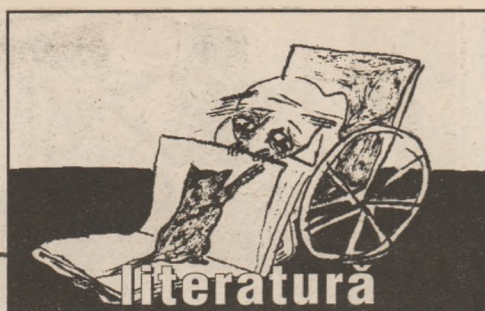
– Premiul de debut – Ion Maria pentru volumul „Patmos” (Ed. Ramuri) – asociat la acest premiu: viceprimarul Craiovei Antonie Solomon.

– Premiul Reprezentanței Drobeta Turnu-Severin – Emil Albișor pentru volumul „Nunțile” (Editura Decebal).

– Premiul de excelență – Florea Firan pentru întreaga sa activitate în domeniul istoriei literare și pentru contribuția la dezvoltarea vieții culturale din Oltenia.

La aceeași reuniune, cu prilejul împlinirii a 98 de ani de la înființarea sa, revista „Ramuri” a reluat tradiția acordării premiilor anuale „Ramuri”. Laureatii anului 2003 au fost Marian Drăghici pentru literatură (premiat de un juriu compus din Dan Cristea – președinte, Gabriel Coșoveanu, Bucur Demetrian, Florea Miu) și Nicolae Alexi pentru arte vizuale (premiat de un juriu compus din Mihai Țopescu – președinte, Catalin Davidescu, Florea Miu, Marcel Voinea).

lecturi la zi

de Tudorel Urian

Cronica marii bălmăjeli

MULTĂ VREME nu am înțeles de ce se recomandă ca anumite jurnale să fie publicate după scurgerea unei perioade de timp (de regulă 10-50 de ani) de la trecerea în ne-ființă a autorului. Eram convins că singura problemă discutabilă în legătură cu publicarea unui jurnal este cea legată de gradul său de autenticitate. Or, în cazul în care acesta ar fi fost publicat după moartea autorului (dar cu acordul testamentar al acestuia), cine ar fi fost în măsură să garanteze autenticitatea textului? Și-ar fi dat cineva seama dacă editorul ar fi rețușat discret conținutul pentru a-și proteja propria imagine sau pentru a pune la adăpost interesele prietenilor ori credibilitatea morală a unor repere ale timpului? Singurul în măsură să certifice autenticitatea unui asemenea document este autorul și, de aceea, consideram că publicarea unui jurnal nu s-ar putea face decât sub directa supraveghere a acestuia.

Am înțeles la ce se referă cei care solicită o perioadă de grație între scrierea și publicarea unui astfel de document citind volumul III (1990-1993) din *Jurnalul* Monicăi Lovinescu. Regimul Ceaușescu s-a prăbușit. Lumea în alb și negru a regimului comunist tinde spre un gri, în care unii se încapățânează să identifice exclusiv urmele de alb, iar ceilalți pe cele de negru. Intelectualii (chiar și cei cu o ținută ireproșabilă în regimul anterior) par a-și fi rătăcit busola și se mișcă bezmetic într-o tranziție fără cap și fără coadă. Vechile prietenii sînt sacrificate pe altarul noilor pasiuni politice. Apar vanități și frustrări sociale nebănuite cu doar cîteva luni înainte. Toată crema intelectuală din țară, în trecere prin Paris (nu apăruse încă moda Washington), face escale mai scurte sau mai lungi în rue François Pinton (domiciliul Monicăi Lovinescu și al lui Virgil Ierunca), unde se aduc ultimele publicații din țară, sînt relatate cu lux de amănunte cele mai recente manifestații antiguvernamentale și sînt comentate cele mai noi și inexplicabile demisii morale venite din partea unor scriitori care în perioada comunistă fuseseră intens mediatizați la postul de radio „Europa liberă”. La Paris, ambasador este Alexandru Paleologu, Mihnea Berindei încearcă să pună ordine în Opoziția din țară cu entuziasmul și eficiența probate înainte de 1989 (va ajunge să fie contestat de opoziții puri și duri sub acuzația aberantă că ar avea simpatii... troțkiste), Ionesco urmărește

cu ironie bonomă situația de la București, iar Cioran se scufundă tot mai adînc într-o boală nemiloasă. Americanii închid legendarul birou parizian al postului de radio „Europa liberă”. La București și Paris se caută soluții pentru scoaterea României din situația confuză în care se găsește (combinație absurdă de anarhie și dictatură – 13-15 iunie 1990, cu mineri făcînd ordine pe străzile Capitalei, acțiune inimaginabilă într-un stat de drept reprezintă exemplul cel mai elocvent), dar nimeni nu le găsește. Toată lumea vede jumătatea goală a paharului, gîndește variante politice exclusiv în alb și negru, prin eliminarea celui alt. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca vizitează România unde se bucură de o binemeritată primire triumfală. Foștii țutări ai regimului Ceaușescu (Corneliu Vadim Tudor, Adrian Păunescu, Eugen Barbu) pretind cu tupeu să li se recunoască un calitatea de disidenți ai fostului regim (pînă și un satrap cultural precum Eugen Florescu solicită să fie primit în rue François Pinton – vezi p. 99) în vreme ce mulți dintre adevărații disidenți ai regimului comunist (Paul Goma este cazul cel mai răsunător) sînt, în permanență, ținta unor campanii mediatice menite să le bagatelizeze acțiunea și să-i transforme în ținte ale oprobiului public. Mircea Eliade este atacat violent de presa din țară și din străinătate pentru unele texte din tinerețe pro-fasciste.

AUTENTICITATEA *Jurnalului* Monicăi Lovinescu nu poate fi pusă la îndoială. Ea își notează zilnic impresiile, iar gîndurile sale sunt legate strict de întîmplările din ziua respectivă. Așa se face că portretele morale ale unora dintre protagoniști suferă modificări sensibile de la o zi la alta. Autoarea judecă realitatea politică a României de la începutul anilor '90 în termenii dihotomici din timpul perioadei comuniste. Viziunea sa este una pur

morală, contrară a ceea ce s-ar putea numi *realpolitik*. Comențind evenimentele din țară, diarista nu pune pe primul plan eficiența, găsirea unor metode pragmatice de a influența realitatea politică, pornindu-se de la faptul că alegerile din 1990 au indicat o victorie zdrobitoare a lui Ion Iliescu și a FSN. Ea se raportează continuu la un model moral al rezistentului dinainte de 1989. Astfel privesc lucrurile, orice colaborare sau di-

Monica Lovinescu, *Jurnal. 1990-1993*, Editura Humanitas, București, 2003, 430 pag.

alog mai extins cu puterea constituită poate deveni un semn de demisie morală. Dezamăgirile sînt, de aceea, mari și vizează nume dintre cele mai importante: Eugen Simion, Mircea Dinescu, Andrei Pleșu, Augustin Buzura, Nicolae Breban, Mihai Botez. Nici măcar un personaj devenit reper moral al tranziției precum Corneliu Coposu nu scapă de judecata aspră a Monicăi Lovinescu: „...Coposu, prin Herlea (o află în ajunul sosirii lui Liiceanu de la Mihnea), încearcă să-l convingă să candideze pentru Convenție pe... Pleșu. Va să zică Manolescu nu e eligibil drept candidat al Convenției pentru că l-a dus Mihnea la... socialiștii francezi, dar Pleșu,

care a rămas pînă la capăt în guvernul Roman, da. Deodată tot creditul moral pe care i-l acordasem lui Coposu se clatină” (p. 253). În schimb, continuă să se bucure de credit moral Gabriel Liiceanu, în primul rînd, apoi Mihnea Berindei, Gabriel Andreescu, Doina Cornea, Ana Blandiana, Nicolae Manolescu, Octavian Paler. Ambele liste grupează oameni cu opțiuni politice complet diferite, ceea ce demonstrează încă o dată faptul că Monica Lovinescu judecă individual fiecare caz, fără să urmărească un scop politic explicit. Mai mult decât atît, în primii ani ai tranziției au existat cel puțin două momente favorabile pentru a se da un alt curs evoluției României în postcomunism. După alegerile din 1992, președintele Iliescu i-a propus lui Mihai Botez să alcătuiască un guvern de tehnicieni. Acesta s-a dus la GDS pentru a primi acordul Opoziției. Opoziția a respins propunerea anunțînd că „ar prefera să facă ea un guvern” (vezi p. 284). Botez a refuzat pînă la urmă propunerea și în locul lui a venit Nicolae Văcăroiu care nu a mai avut nici un fel de dilemă. Întrebarea care se pune este dacă nu cumva cu Mihai Botez prim-ministru și un guvern de tehnocrați între 1992 și 1996 situația de azi a României ar fi fost alta? A doua oară, în 1993, Ion Iliescu a propus formarea unui eventual guvern de coaliție FDSN-CDR, cu scoaterea din joc a partidelor extremiste. S-a opus Corneliu Coposu. A fost o decizie înțeleaptă? Rămîne de discutat. Mai ales că în anii care au urmat guvernul Văcăroiu a făcut iresponsabilele datorii externe a căror scadență a venit în timpul următoarei guvernări (CDR-USD-UDMR).

Pe lîngă aspectele sale politice, *Jurnalul* Monicăi Lovinescu are și o importantă funcție de *aide-memoire*. Puțină lume își mai amintește astăzi că după o intervenție la televiziune legată de manifestația anti-FSN din 28 ianuarie 1990, familia lui Victor Rebengiuc a fost a-

menințată cu moartea și că Teatrul „Bulandra” a fost înconjurat de „oameni furioși” care doreau să-l linșeze (vezi p. 56), că în 1991 în țară s-a anunțat „moartea lui Eugen Ionesco” (în teatre s-a păstrat un moment de reculegere, „Cotidianul” pregătea o ediție cu chenar negru) cînd de fapt a fost vorba despre... aniversarea dramaturgului (vezi p. 190) sau că tatăl lui Horia-Roman Patapievici a fost deținut politic. De altfel, prima apariție a lui H.-R. Patapievici (alături de Vlad Zografi și Mariana Marin, cele mai plăcute surprize postdecembriste) în rue François Pinton este memorabilă: „Îl credeam după texte estetizant și important. Existau riscuri să fie chiar infatuat. Și deodată descoperim un tînar (are 35 de ani și pare cu vreo 10 mai puțin) simplu, emoționant și emoționat, aproape patetic, care ne vorbește de tatăl lui ieșind din închisoare și nespunîndu-i nimic din cele petrecute acolo. Aduce o sticlă de Murfatlar s-o bem împreună în amintirea acestui tată mort fără a-i fi spus fiului suferințele prin care a trecut” (p. 291).

MONICA LOVINESCU vine în contact cu multă lume și notează cu scrupulozitate tot ce vede și aude. De aceea, s-ar putea ca acest jurnal să fi apărut prea devreme în viziunea unora. El ar putea declanșa un imens scandal în viața publică românească. Notațiile reprezintă, cel mai adesea, transcrierea unor conversații mai mult sau mai puțin intime, legate de terțe persoane, iar dezvăluirea acestor conversații poate pune în situații foarte inconfortabile persoanele în cauză. O notație de tipul: „aflu de la X că Y a făcut o mare porcărie” are toate șansele să schimbe raporturile dintre X și Y, care ar fi putut să devină între timp dintre cele mai cordiale. Categorie, autorul unui jurnal are tot dreptul să facă public ceea ce gîndește el despre persoanele cu care intră în contact, dar mă întreb în ce măsură este *fair* să reproducă discuții intime care vizează un terț. Mai ales că, de cele mai multe ori, persoanele implicate în astfel de situații fac parte din același cerc.

România tranziției văzută prin prisma *Jurnalului* Monicăi Lovinescu oferă un peisaj dezolant în care oamenii se mișcă spasmodic în direcții diferite, se ciocnesc între ei și apoi fiecare o ia în direcție contrară. Este o carte fundamentală pentru istoria noastră recentă, care demonstrează că pentru intelectualii români libertatea poate fi uneori mai dificil de administrat decât dictatura. ■

lecturi la zi

de Adina Ștefania Ciurea

Mihail Sebastian, un alt fel de jurnal

U CERTITUDINE un-nul dintre evenimente editoriale de prim rang ale anului 2002 îl constituie *Jurnalul de epocă* al lui Mihail Sebastian în îngrijirea doamnei Cornelia Ștefănescu. Nu ne aflăm în fața unei premiere absolute; cartea de față reia și completează volumul din 1984, *Cronici. Eseuri. Memorial* de la Ed. Minerva. Astfel, pe lângă *Considerații asupra romanului modern*, *Jurnal proustian* – tratat asupra artei romanului sau unele cronici și evocări, *Jurnal de epocă* aduce pentru prima dată în fața cititorului studii ale lui Mihail Sebastian legate de problemele romanului românesc sau străin, articole de politică externă sau evocări ale Brailei natale.

Marginalizat de istoriile literare începând cu cea a lui G. Calinescu, Mihail Sebastian a fost repus în discuție o dată cu publicarea *Jurnalului*, în 1996, confirmând supoziția lui Ov. S. Crohmălniceanu cum că partea cea mai incitantă a operei autorului ar fi chiar documentul intim. În prefața cărții noastre, Cornelia Ștefănescu vorbește de pericolul supralicitării *Jurnalului* lui Sebastian din ultima vreme în defavoarea operei propriu-zise sau a publicisticii: „A vorbi de valoarea sa [a *Jurnalului*] la modul absolut înseamnă a minimaliza o întreagă viață dedicată scrisului”. Astfel, *Jurnal de epocă* trebuie citit eliminând din start prejudecata că ne-am afla în fața unor texte auxiliare în înțelegerea scrisului lui Mihail Sebastian. Departe de a fi una slab conturată sau de o importanță

secundară, imaginea publicistului Sebastian este complementară, chiar indispensabilă pentru recompunerea unui portret fidel al omului de litere.

Majoritatea scriitorilor interbelici au făcut și presă. Numele lui Mihail Sebastian este de găsit în publicații cum ar fi *Cuvântul*, *Rampa*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Vremea* sau *Contemporanul*, iar pentru cronicile de artă plastică în *L'Indépendance roumaine*. Cornelia Ștefănescu distinge două etape distincte în activitatea de publicist a autorului în discuție: 1927-1930, când Sebastian scrie la *Cuvântul* articole al căror numitor comun ar fi *autenticitatea* scrisului, și cea de după revenirea lui de la Paris, ce durează până la începutul celui de-al doilea război mondial. Față de publicistul Vinea, despre care am vorbit mai pe larg într-un articol din numerele trecute ale revistei calificându-l pragmatic în alegerea subiectelor pe teme politice și sociale sau pamfletar în portretele făcute contemporanilor săi, Mihail Sebastian e fidel domeniului literaturii. Face recenzii, cronică de întâmpina-

re, cronică teatrală, dezbate noile formule din romanul românesc și străin (Proust rămâne de departe marea lui dragoste); chiar și când intră în polemici cu Felix Aderca, Ibrăileanu, Lovinescu, Calinescu, Oc-

tian e una dintre cele mai fidele oglinzi ale lumii teatrului românesc din perioada interbelică, în *Revista Fundațiilor Regale* între 1937 și 1938 și mai ales în *Viața românească* în intervalul 1938-1940. Constatările autorului nu menajează starea precară a teatrului interbelic: în ciuda sincronizării cu valorile occidentale din poezie și proză, în dramaturgie ne aflăm, la 1936, într-un mare impas: „Ceea ce e sigur este că în literatura teatrului nu s-a întâmplat în ultimii zece ani nimic. Câteva lucrări izolat interesante, poate da. Dar o literatură dramatică vie în întregul ei, organică prin necesitățile ei de expresie și de creație, hotărât nu avem.[...] Reîntoarcerea la Haralamb Lecca este de-a dreptul simbolică. E un act definitiv. El arată precis vârsta la care se găsește astăzi literatura noastră dramatică, spiritul ei, exigențele ei, ambițiile ei de gândire, de sensibilitate, de bogăție psihologică. Când în poezie punctul culminant este Argehi, când în epică este Rebreanu, în teatru punctul limită este Haralamb Lecca”. Nu numai că nu apar nume noi în teatrul românesc, dar nici dramaturgii consacrați nu mai aduc contribuții noi, vezi cazul Camil Petrescu. Interesantă în acest sens este seria *Banca H* cu accente polemice împotriva cronicarilor dramatici români, apatici și lipsiți de inițiative, pe care Mihail Sebastian îi găsește principalii responsabili pentru declinul teatrului nu numai ca

literatura, ci și ca instituție, câtă vreme continuă să fie dominat de figura deja mitică a lui Caragiale. Ca și Mihail Kogălniceanu într-o altă vârstă a literaturii române, Sebastian condamnă excesul de traduceri din literatura străină, mai ales că în alegerea pieselor nu funcționa un criteriu selectiv. Și în articolele critice la cărți de poezie sau de proză, și în cronicile dramatice, el depășește un prim stadiu al analizei textelor sau al emiterii unei judecăți de valoare în direcția satisfacerii unei nevoi teoretice, atingând, de exemplu, și problema punerii în scenă a textelor dramatice.

Slăbiciunea pe care o are Sebastian pentru documentul intim este o certitudine. Susține inițiativa publicării corespondenței dintre Zarifopol și Caragiale, dintre Titu Maiorescu și Duiliu Zamfirescu sau a lui Proust. Scrie un jurnal cutremurător în care drama virtuozității scrisului și a evreului proscris sunt cel puțin două dintre experiențele definitorii ale existenței sale. În al treilea rând, consemnează cu conștiinciozitate și promptitudine toate evenimentele culturale importante ale momentului în pagini de publicistică ce refac o epocă. Astfel, prozatorul din *De două mii de ani* sau *Fragmente dintr-un caiet găsit*, autorul de teatru liric și diaristul se completează cu portretul criticului risipit în presa vremii și recuperat azi datorită inițiativei Corneliei Ștefănescu.

Aviz celor interesați: cartea trebuie parcursă într-un dialog cu alte două apariții recente datorate lui Geo Șerban: *Sebastian sub vremi. Singurătatea și vulnerabilitatea martorului*, care reunește articolele declanșate în presa de specialitate de publicarea în 1996 a *Jurnalului* scriitorului, și *Convorbiri cu: Istrate Micescu, Tudor Arghezi, Radu D. Rosetti, C-tin Argetoianu, C-tin Stere, Liviu Rebreanu, Leny Caler*, realizate de Sebastian în 1935, în presa vremii, la un an de la scandalul produs de romanul *De două mii de ani*. ■

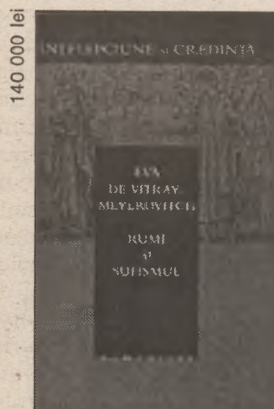
Mihail Sebastian – *Jurnal de epocă*, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de Istorie și Teorie literară „G. Calinescu”, București, 2002. 150 000 de lei.

tav Șuluțiu, Lucian Boz sau Anton Holban rămâne moderat, calm, departe de excesele lui Eugen Ionescu. Verdictele pe care le dă confirmă același spirit rațional, temperat: e conștient de impactul puternic pe care proza Hortensiei Papadat-Bengescu îl are asupra publicului, îl preferă pe Blecher din *Întâmplări în irelitatea imediată* lui Blecher din *Inimi cicatrizate*, lui Argehi îi recunoaște mai degrabă vocația de poet decât pe cea de prozator, pe Sadoveanu îl califică bun povestitor, dar desuet în alegerea subiectelor. Deși cantitativ scrie mai multe cronici la cărți de proză, Sebastian abordează și domeniul poeziei, în articolele prilejuite de apariția volumelor semnate de contemporani (Ilarie Voronca, Ion Vinea, Camil Baltazar, Lucian Blaga, Adrian Maniu, Ion Pillat ș.a.) sau în studii pe marginea unor poeți din alte vârste ale literaturii (Vasile Alecsandri).

Dramaturgul Mihail Sebas-

HUMANITAS

Cartea care dăinuie

Înțelepciune și credință
EVA DE VITRAY-MEYEROVITCH
Rumi și sufismul

Istorie
MAURICE DRUPON
Regina blestemată

am primit la redacție

Cărți

- Cornelia Ștefănescu, *Traectorii*, pagini de istorie și critică literară, București, Ed. „Jurnalul literar”, col. „Critica” nr. 10, 2003. 194 pag.
- Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism. Poezia, I*, București, Ed. Fundației Pro, col. „Cartea fundamentală”, 2003. 160 pag.
- Ileana Mălăncioiu, *Recursul la memorie*, convorbiri cu Daniel Cristea-Enache, Iași, Ed. Polirom, 2003. 194 pag.
- Nicolae-Șerban Tanașoca, *Bizanțul și românii*, eseuri, studii, articole, București, Ed. Fundației Pro, „Biblioteca națională de istorie”, 2003. 240 pag.
- Călin Vlasie, *Poezie și psihic*, jurnal estetic, Pitești, Ed. Paralela 45, 2003. 180 pag.

literatură

lecturi la zi

de Iulia Popovici

Vremea poveștii

BOGDAN SUCEAVĂ e în acest moment unul dintre cei mai respectabili scriitori români trăitori pe alte meleaguri – printre altele (deși nu neapărat definitiv) el fiind nominalizat anul acesta la Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză. Volumul nominalizat e unul de *istorii*, categorie a prozei scurte nu foarte încercată la noi, dar intrată la loc de cinste în literatura lumii odată cu romancierii sud-americani ai marelui boom, cu titlul *Imperiul generalilor tîrzii și alte istorii*, editată cu mari aventuri la Dacia clujeană.

Editura ieșeană T a publicat acum o altă (deși nu foarte nouă) carte de povestiri a lui Bogdan Suceavă – *Bunicul s-a întors la franceză. Istorii* – cuprinzând opt texte, unele dintre ele apărute deja, mai ales în format electronic. Cea care a provocat cele mai vii discuții – nu neapărat literare, ci mai ales de „ideologie” – după postarea în revista electronică *Respiro* este *Descompunerea patriei în particule elementare*, o distopie cu iz apocaliptic despre România cea de peste nu mulți ani, definitiv prada politicianilor oneroși, afaceriștilor dubioși și teroriștilor revizionisti (textul datorează destul atmosferei publice de după neașteptatul succes al *României Mari* în alegerile din 2000). De altfel, o trăsătură specifică acestui volum este aplecarea spre un criticism

social sensibil în câteva proze – e vorba de *Povestea cubului Rubik*, fermecător scrisă, totuși pe o temă de corectitudine politică (tînărul retardat mintal, pasionat de cubul rubik, ținta suspiciunilor muncitorilor de

Bogdan Suceavă, *Bunicul s-a întors la franceză: istorii*, prefată de Liviu Antonesei, Iași, Editura T, 2003. 118 pag., f.p.

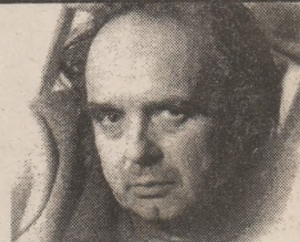
pe șantier, a preotului, a femeii de serviciu a preotului, a polițistului) ce practic nu duce nicăieri; mai mult, notațiile obsesiei monomaniacale a personajului fac riguros parte dintr-o tradiție literară bogată (recent tradusă *Flori pentru Algernon*, de pildă). O formă benignă de didacticism, de demonstrativism, minează și *Bunicul s-a întors la franceză*, avînd drept temă cheștiunea spinoasă a re-

cuperării trecutului, pe care toți l-ar vrea ținut la o distanță cît mai aseptică – și criticul care-i cere bătrînului să-și scrie cartea în franceză, în speranța că-l va descuraja, și nepotul care-l crede senil definitiv, și bătrîneii din parc, prea puțin dispuși s-asculte „perorații” revizioniste în limba lui Robespierre.

Cu totul alta e atmosfera *Istoriei de la Al Waqbah*, text ce se împartășește din plin din aura României de „țară unde nu te plictisești niciodată”, cu locuitori de imensă ingeniozitate, în stare să fabrice alcool, în țări unde e interzis, chiar și-n cabinele macaralelor. Sau, ca „vărul Matei” din proza lui Bogdan Suceavă, să facă pălincă din smochine verzi puse la macerat prin complicitatea internațională a membrilor unei tabere ONU de menținere a păcii – cu radicale consecințe pentru toată lumea: o intoxicație în masă cu alcool metilic și detașarea cu maximă rapiditate înapoi în țară. *Istoria de la Al Waqbah* e îmbibată de acea atmosferă a fantastului realist pe care Suceavă îl importă cu știință de la García Márquez, Llosa et co., de unde se trage, tehnic, și poate cea mai bună povestire a acestui volum, *În București, cînd se lasă seara*, sămîntă de roman de dictator, cu simțul fin al perspectivelor narative alternante și psihologii interesante. Un tată în ascensiune în ierarhia PCR, în părințe, o mamă serios bolnavă psihic, dar ținută departe de doctori ca să nu-i afecteze cariera soțului, o fiică cu accese independente, urîndu-i acerb mama, pe care nu ezită s-o împingă peste balcon, un milițian precaut, gata să mintă ca să evite complicațiile – și atmosfera încărcată a dictaturii e completă.

Bogdan Suceavă e un povestitor de vocație, de cu totul altă stofă decît reperul canonic al genului – Sadoveanu, cu propensiune către spațiul eteric al fanteziei pure. Poate că acesta e drumul prin care realismul românesc se convertește în realism magic. ■

cerșetorul
de cafea

de Emil Brumaru

“În dulap erau hainele lui mama și el s-a îndrăgostit de ele!”

Stimate domnule Lucian Raicu,

STAU, DE IERI, nedumerit, cu *Dulapul îndrăgostit* în mină și nu știu ce să încerc: bucurie, tristețe? Tamara Nikolaevna (căreia i-au apărut vreo cinci poezii în *Convorbiri literare*, 8) m-a pupat, a sărit în sus; Andreea Emilinovna, fiica mea de patru ani și jumătate, a dat o explicație promptă titlului: „În dulap erau hainele lui mama și el s-a îndrăgostit de ele!”; taică-meu a luat sever cartea, s-a uitat la preț și-a constatat că-i scumpă (16,50 lei!); maică-mea nici n-a îndrăznit s-o atingă! Cam așa stau lucrurile în familie privind evenimentul! Dar eu, astă noapte, am dus-o numai în coșmărele. Brusc s-a instalat în mine un animal ciudat care roade, roade, roade. Ce dracu fac eu de-acum înainte? Iar s-o dau pe chin (și bucurie), iar să mă așez în mine ca-ntr-un hațîș, la pîndă, și să aștept zile, uneori săptămîni, cu sufletul pe trăgaci, cuvîntul care să-mi declanșeze poezia? Nu-i mai bine, mai liniștitor, să recitesc *Frații Karamazov*, să-i spulber în scrisori către dumneavoastră, să-i miros chiloții Grușencăi și să beau cu nemiluita cafea? Ce culcuș! Numai că bestia ce-mi ronțăie viscerele nu se lasă: ce lectură, ce culcuș, ce cafea, – scrie, dom'le! Chestia e: ce să scriu? Aia-i!

Curios că înainte, cînd scriam, nu aveam titluri, le găseam foarte greu. Acum am titluri, care nu acoperă nici un text, cu duiumul! Oare punînd cîteva mii de titluri, unul sub altul, nu mi-ar ieși o plachetă de vreo 30-40 de pagini? De data asta cred că Mugur ar înnebuni! Împreună cu mine!

Citiți fără prejudecăți, fără amintiri, prima poezie din volumul lui Mielușon: *Parada*. Nu există în ea ceva din poeziile-n rimă, din a doua perioadă, ale lui Dinescu? Vă rog insistent, citiți *Parada*.

De cînd am revenit în Iași, cam o treime din scrisoarea zilnică o scriu după-masă, cu lumina albă a sfîrșitului de august pe foaie, cu sufletul împrăștiat pe acoperișurile și pereții caselor zărite prin geamul zgîriat fin! Aș umbla-n neștire pe străzi, aud un fel de murmur fără cuvinte-n mine, ceva ca un plîns ce nu știe cum să-nceapă. Ascult creioanele c-o lene incilcîta-n melancolie, frazele se încheagă greu. Să nu faci nimic, să privești la infinit lumina, doar atît, ca o rugăciune. Îmi aduc aminte. Dar pînă și a-mi aminti mi se pare un sacrilegiu. Da, să nu faci nimic! Să lași timpul să treacă neîmpărțit de ore. Aș locui o veșnică după amiaza, lipsit de memorie, privind această substanță necunoscută ce curge din cer. Pun mîna pe furnirul biroului și-l simt fierbinte, afectuos. Departe sint dealurile pe care n-am rătăcit încă. O hoinăreală de dimineață pînă seara, în haine ușoare, singur, pe cărări subțiri, abia deslușite-n iarba scurtă. Să fluieri uneori după un fluture și el să vină vesel, prietenos, să ți se bage-n buzunar. Și-apoi, întors, c-o osteneală dulce-n trup, să dormi, să dormi pînă la sfîrșitul lumii!

Cu stimă și grație,
Emil Brumaru
30-VIII-1980

am primit la redacție

Reviste

● *Paradigma*, revistă multilingvă de cultură. Constanța. Anul 11, nr. 3-4/ 2003. Director: Marin Mincu. Redactor-șef: George Popescu. O secțiune a numărului este consacrată lui Paul Celan despre care scriu: Marin Mincu, Andrei Corbea, George Popescu, George Guțu, Luca Pițu, Mircea Tuglea. La dezbaterile revistei despre “Canon și canonizare” participă: Mihai Zamfir, Horia Gârbea, Leo Butnaru, Marina Cap-Bun, Mircea Doreanu.

● *Porto-Franco*. Revistă de cultură a Societății Scriitorilor “C. Negri”. Galați. Anul XII nr. 10-11-12/ 2003. Redactor-șef: Sterian Vicol. Sunt prezenți în acest număr: Ismail Kadaré (interviu realizat de Daniel Corbu), Mihai Cimpoi, Emil Iordache, Constantin Țoiu (fragment din *Galeria cu viață sălbatică*), Nicolae Turtureanu, Constantin Trandafir, Bogdan Ulmu ș.a.

ANGELA FURTUNĂ

Alb de Qumran

În ultima sa zi, Valentin a fost așa ca și cum nu mai trăia nemijlocit o idee: toată dimineața subliniase cu creionul în registru numele femeilor ce l-au spălat picioarele lui Iisus și le încercuise doar pe acelea ce începeau cu litera M, băuse cafele după cafele și gin din potirul sfânt, trăznind de la o postă a sudoare de cactus înflorit, după care se trezi că este pe jumătate înăuntru și pe jumătate afară din textul ce aliniaza geografic interogațiile despre sinele dedicat imateriei – dar poate că nu text ci lumină era matricea acelei matematici ce se deșiră în mintea lui obligînd-o la contemplație – și, da, mai observă apoi cum vocea i se lăsa privită dintr-o dată cum un nud roșu ascuns într-un squar deasupra căruia răsună Mazurka în a-Moll de Chopin, iar nu mult după aceea, din gîtlejul unui țuit, înregistră cu astuție faptul că amintirile lui mirosind a mosc ca și arhivele akashice tirzii se găseau de mult în afara corpului pe care, în câteva ceasuri lungi, îl împături cu grijă, îl netezi pe la rotunjimi ca un doctor ce caută cu suprafața nehotărîtă a palmelor o izbucnire la viață a anomaliei, apoi îl puse lingă tomberon, gîndind că poate cineva, în grabă descălecînd dintr-un personaj nou în distribuție, îl va îmbrăca odată și odată în fuga mare, pentru a intra în rol și a relua lucrurile, în joacă, exact de acolo unde le întrerupsese Dumnezeu

În tot acest timp, pe strada Edgar Quinet pîlpîia speriat ochiul unui cal înhamat la căruța cu coviltir a nopții de care se șterseseră bine tălpile tuturor trecătorilor și în jurul căreia roiau cu rivnă, îndreptîndu-se către Capșa, studenții bătrîni de la Arhitectură, încă aflați în căutarea secțiunii de aur ce desparte limita de intuiția limitei iar strada gîfîia odată cu fulgii ce nu se puteau așterne

dar eu? de unde știam eu că toate astea au un rost, în timp ce mă întorceam din miezul lumii fără chef și alegeam la întîmplare un zid prin care să văd anatomia subrealului printr-o conștiință magickală? eram și sus, eram și jos, și niciodată îndeajuns de departe nu eram, cum nici îndeajuns de tînără spre a începe ceva ce părea deja terminat, născut din nenăscut și gata să irumpă în alt loc, același fără timp, eram golul stors din nimic spre a fi cuvîntul picătura de Yod și Teth și poate că de aceea încă m-a găsit totuși cineva în scînteia inițială, umpleam cu poame verzi mormîntul gol și nu eram acolo pentru

nimeni, cînd peste toate așterneam un vis ca o pernă psihică dar cum să denumesc ceea ce n-am aflat în timpuriul trup de fruct și nu pot înțelege nici astăzi, cînd sînt cuvînt și nu mai sînt?

și încă se schimbă ceva în mine, dar cine să mai știe care a fost ultima zi a lui Pablo? ei bine, cu Pablo nu a fost la fel și nu știu nici acum dacă nu cumva dintr-o pură abstracțiune matematică, pentru că el nu avea sufuciente falange pentru foamea de sunete a pianului său năraș în seara concertului, el nu avea destule mîngieri care să așeze în trup ființele mici aruncate direct în stradă de un clopot în implozie, el nici măcar nu știa că fiecare sunet este expresia unei stări prin care trupul se descotorosește de Univers și prin care oul se sparge de ascuțișul întîiului gest cabalistic, dar el știa de bună seamă cum să cheme amintirile acasă uti-uti-uti ca pe niște rațe pestrițe ce mătură cu burta lor plină de muzică mațele pămîntului, umplîndu-le cu semințe tinere de susan împărătesc

e știut acum că, într-o seară care seamănă foarte bine cu cea în care un mayaș foarte sărac inventase roata numai și numai pentru ca sârmanul lui băiat de cinci ani să se joace cît e ziua de lungă printre țancurile reci de munte, Pablo se așează la pian, hotărît să pună tot atîta lumină cît și umbră pe fața netedă a copilului și atacă primele măsuri din mazurka în a-Moll de Chopin, cînd deodată observă că singurul lucru care poate crește între alte două lucruri distincte este un sunet pur, sau mai bine zis un cuvînt autist, din acelea care te țin, cu coaja lor tare, departe de miezul dulce fremătător și e sigur că abia atunci, furios că energia gîndului său se materializa în cuantele cu care Dumnezeu ne pipăie pe toți, făcînd sentimentele să cedeze rudimentar în fața numerelor mici, Pablo își aminti un cîntec arhaic fără înțeles, pe care îl asmuți asupra publicului ce privea la scenă ușor intrigat de faptul că cel mai mare mister al vieții este chiar prea scurta ei artă a fugii, genunchii lui Pablo dîrdîiau de frisonul ultimei lui descoperiri, o, da, vocea umană imită bine lemnul acela alb de ulm din care femeile lui Iisus storceau mai întîi apa cu care îi spălau picioarele, din care femeile lui Iisus ciopleau apoi crucea cu care să-L hrănească și din miezul căruia, la urmă, tot femeile Lui făceau să țîșnească un porumbel cît o clară lumină secundară ce ne deșteaptă la vis

În tot acest timp, pe strada Edgar Quinet, căruța pînteoasă a nopții fusese jefuită și imediat bătrînii studenți de la Arhitectură coborîseră în ea fără veșminte, cum într-o fecioară primordială cecitatea sau poate doar esența profundă a eliberării prin ascultare, născînd, în fond, acel punct unde se intersectează toate locurile geometrice ale corpurilor ivite din aduimecarea miniei, iar unii spun că dedesubt ori poate deasupra pămîntului gîfîia odată cu fulgii ce nu se puteau așterne (se auzea desigur și foșnetul de pergament pe care îl scot cuvintele cînd, vid fiînd, nu pot face rău vidului decît punîndu-i în chip pic de lumină)

și oare cine în timpuriul trup de fruct s-a legănat la începuturi, de nu-i mai pot afla nici numele, cum nici harul, deși tot eu păream să fiu de mii de ori pînă astăzi, cînd sînt cuvînt și nu mai sînt?

Oare aici să fie strada Edgar Quinet cu adevărat, ori doar o vamă de trecut din subceresc în neatingere de prezent?, mă întrebam pîșînd de-a lungul fasciculelor mnezice ale copilăriei ce închid trauma în cuvînt și cuvîntul în cochilia spartă a unui nivel mental populat cu circuri părăsite, sau doar viața Bardo ce mă ține în răsărită rătăcitoare din Șase Lokas, cînd fiecare știe despre sine acele teribile detalii pe care n-ar fi trebuit să le afle, de bună seamă, decît mult mai tirziu, cînd la Tot se va fi întors, reîncepînd

persoane dinainte știute și neștiute ștergeau imaginile prin care cei doi bărbați, strîns îmbrățișați în fața frontierei, se priveau intens, cu irișii vopsiți în alb de Qumran, de-a lungul căruia feminitatea nu se putea așterne, cu glasu-i de oglindă, cu firea ei de ciob; între Pablo și Valentin crescuse o totală ascultare a uriașei păsări care i-a și înghițit pînă la urmă ca pe un îngrășămint mistic ce făcuse ca starea de nevinovăție să nu se înfiripe niciodată, și oare cui în timpuriul trup de fruct i-am deschis ochii la ceea ce avea să vină, dar nu-l pot afla nici azi, cînd sînt cuvînt și nu mai sînt?

erau atît de albe diminețile în care nu bănuiam că sînt tot eu cea care desenează liniile ce surpă știutul neștiut al uimirii: de fiecare dată, desigur, era ultima oară cînd sosise vremea să merg singură oriîncotro m-ar duce zvonul ce vine din Qumran ■

semn de carte

de Gheorghe Grigurcu

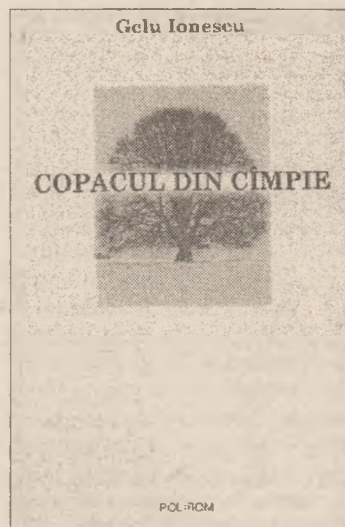
Mai mult decât un exercițiu al memoriei

GELU IONESCU (o butadă spune că 80 la sută dintre români se numesc Ionescu, iar 80 la sută Popescu!) a fost nu o dată întrebat în străinătate dacă e rudă cu celebrul Ionescu, se pare producător ori colporteur al butadei amintite. Deși fără nici o legătură de rudenie cu autorul *Rinocerilor*, d-sa i-a închinat o valoroasă carte intitulată *Anatomia unei negații*, a cărei poveste merită a fi recapitulată întrucât se dovedește revelatoare pentru biografia și pentru natura psihologică a celui ce-a scris-o. O psihologie tipică de inconformist. Punctul de plecare al cercetării îl constituie o reacție de... respingere. În urma lecturii citorva piese ionesciene, tinărul Gelu Ionescu i-a declarat lui Mihai Șora, „într-o doară”, că dorește a compune un pamflet, un fel de... Ionescu contra Ionescu. Situație în care dl Șora i-a oferit, „cu generozitatea și încrederea în tineri pe care o avea ca nimeni altul”, să alcătuiască o ediție de teatru, care a apărut în colecția „Biblioteca pentru toți”, în 1970. Studiul introductiv nu mai avea cituși de puțin alura de „contestatie” a unei opere căreia semnatarul său îi descoperise între timp „valoarea extraordinară”. Întocmind ediția, Gelu Ionescu ajunsese la *Nu* și, de asemenea, la imboldul lui Mihai Șora, se apucase să caute, prin ziarele și revistele vremii, tot ce publicase Eugen Ionescu în afara volumului din 1934. Nu doar analitic, ci și autoanalitic, exegetul se explică astfel: „Cînd un Ionescu obscur și provincial începe să se ocupe de un Ionescu celebru și parizian, n-ai cum evita să presupui și niscăi... vințuri venite din partea psihanalizei: nevoia de autoritate, de un alt «tată» – sau, dimpotrivă, paricidul, diverse complexe...”. Prea posibil! Însă noi preferăm a reține, cum am spus, inconformismul, fibra incredulă, inadaptabila, *id est* inteligența propriu-zisă critică a eseistului care și-a ales o temă pe potrivă. Nu întâmplător scrierea în cauză a avut parte de dificultăți torturante, prelungite în timp. Scrisă în 1972 și înfățișată de îndată spre editare, cartea, deși deloc „subversivă”, s-a văzut interzisă pînă-n 1990 (a apărut în 1991): „după tezele din iulie '71, Popescu-Dumnezeu și Dodu Bălan s-au grăbit să interzică toate reprezentările cu teatrul ionescian din Capitală și din provincie. Au fost ani în care numele autorului abia dacă mai putea fi strecurat într-o înșiruire... Au urmat atacurile lui Ionescu de la Europa liberă împotriva lui Ceaușescu – și interdicția a devenit definitivă. Mărtu-

ria autorului e cît se poate de naturală în amarul ei: „Cît m-a costat această interdicție, ca nervi și ca zbucium, nu-mi poate fi dat de nimeni înapoi”. Sprijinul moral al unor prieteni precum Z. Ornea, Maria Simionescu, Ion Ianoși, Paul Cornea, Matei Călinescu, Radu Cosașu, Florin Mugur, Lucian Raicu, Ion Vianu, Mircea Martin, I. Negoitescu, Nicolae Manolescu, Dana Dumitriu, Roger Câmpeanu, H. Dona, George Macovescu, Dan Hăulică, S. Damian (o listă impresionantă!) s-a dovedit zadarnic: „A refuzat să publice cartea, înainte de-a fi citită, încă din toamna lui 1972, Marin Preda. Mărturisesc că nu am nutrit pentru asta vreun resentiment pentru el – ba chiar l-am înțeles: era manifestarea acelui provincialism teribil care roade adînc talentul românesc și îl face obtuz și olog. Ba chiar am scris despre *Moromeții* un text la care țin foarte mult și l-am publicat în *Romanul lecturii* – text pe care însă, spre mirarea mea, nici un critic nu l-a remarcat. Bețe în roate nu mi-au pus și alții decît cei numiți; Valeriu Răpeanu și Dumitru Ghișe au avut misia să temporizeze, să mă poarte cu vorba...” *O, tempora, o mores!*

AEVOIT a se exila în 1982, universitarul Gelu Ionescu nu putea decât a-și amplifica revolta împotriva unui sistem politic aberant care împiedica activitatea culturală, jugula libera expresie a conștiinței. Se angajază la postul de radio Europa liberă, cu simțămîntul că acesta a reprezentat un soi de „comandă” a destinului: „Mi-am zis că, dacă am fost silit să îmi părăsesc țara – silit de bună voie (iată un paradox în care cred) –, atunci sînt dator să lupt împotriva aceluia și a ceea ce m-a silit să mă exilez. Sînt obligat de libertatea pe care mi-am cucerit-o să spun adevărul, să învăț ceea ce înseamnă democrația – pe care nu o cunoști pînă nu o trăiești – și să vorbesc despre toate acestea celor care binevoiesc să te asculte. Nu vreau să înțelegi că am avut și că am un

puseu de «mesianism», ci doar că am încercat să fac ceea ce credeam că este de datoria mea să fac”, i se confesează Gelu Ionescu lui Dan C. Mihăilescu. În condițiile democrației, spiritul d-sale critic se potențează, ma-

Gelu Ionescu - *Copacul din cîmpie. Scrieri memorialistice*. Ed. Polirom, Iași, 2003, 374 pag., f.p.

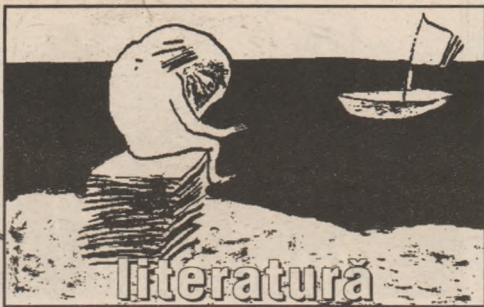
nifestîndu-se în multiple direcții. Spre deosebire de unii confrăți al căror dezacord apare „specializat” pe anume domenii, Gelu Ionescu nu are inhibiții nici pudibonderii cînd îl contrazică ceva. Vom trece peste mai mult decît fireasca indignare ce i-o stîrnește regimul comunist, spre a consemna cîteva atitudini care învederează un bun simț funciar, gata a respinge convențiile, eufemismele, tabuurile, a se rosti cu franchețe. Decența și un aer potolit al expresiei nu reduc decizia esențială a respingerii. Astfel, cu toate că a „evadat” în „lumea liberă”, Gelu Ionescu îi percepe cu acuitate insuficiențele, în primul rînd o cufundare în economicul pe cît de prosper pe atît de lipsit de orizonturi, despiritualizarea adiacentă, precum semne de rău augur: „Este adevărat că tot Occidentul trăiește o epocă de consum aberant, la care va fi silit să renunțe, într-o bună zi, căci sînt semne că și cornul abundenței debordante și chiar indecentă va seca, Occidentul are nevoie să-și re-gîndească

viața – și-i va fi greu, va fi o criză de mari proporții și de toate naturile – are nevoie de o altă filosofie de viață”. O excepție ar constitui-o Germania, „trunchiul civilizației europene”, beneficiind de „o viață culturală și artistică extraordinară”: „Cine a spus că Germania e moartă din punct de vedere spiritual și cultural, că e numai «țara untului» acela e pur și simplu un ignorant. Chiar și geniile pot fi uneori ignorante, pot avea zone de întuneric în mintea lor extraordinară”. Aluzia e aici desigur la Noica! Privitor la tendința unor analiști de-a împiedica o paralelă între Holocaust și Gulag, fenomene avînd, *de facto*, un numitor comun, un „cimitir care se întinde pe continente întregi”, această rezonabilă opinie: „sînt de părere că o comparație între Holocaust și Genocidul roșu este nu numai posibilă, dar și necesară. Cu două condiții: aceea de a respecta și sublinia ceea ce a fost specific fiecăruia dintre aceste două masacre abominabile, deci atît asemănările, cît și diferențele – și aceea de a nu favoriza un termen al comparației în dauna celuilalt”. Lectura a două cărți, *Distrugerea evreilor din Europa* de Raoul Hilberg și *Cartea neagră a comunismului*, îl duce pe eseist la concluzia că e incapabil a emite „o judecată istorică și rece în fața aceleiași cruzimi și monstruoșități”. Din care pricină crede că acel ce „ar vrea să facă o ierarhie între cele două măceluri sau să privilegieze discutarea exclusivă a unuia dintre ele”, ar proba „o gîndire totalitară”. Nu ies din colimatorul critic conaționalii lui Gelu Ionescu. Cei din diaspora au obiceiul „extrem de răspîndit” de-a bîrbi poporul în sinul căruia și-au găsit adăpost: „dacă se află în Franța, bine mersi, spun toată ziua că francezii sînt niște împuțiți, timpîți, șovini, puturoși; dacă trăiesc în Germania, spun despre nemți că au capete pătrate, că n-au umor, că sînt șovini și – inevitabil – timpîți; dacă trăiesc în Elveția, spun despre elvețieni că sînt... timpîți, țăranoi, plicticoși și șovini. Etc. etc... (...) calificativele «timpîți» și «șovini» revin invariabil –

șovini probabil pentru că toate aceste popoare au primit milioane și milioane de refugiați, printre care și pe românii noștri în cauză – și «timpîți» pentru că românul are despre el total falsă idee că e foarte «dăștept». O altă țară națională o reprezintă amuzamentul gratuit, „trancăneala” bine dispusă ce tinde a se substitui atitudinii „ferme, clare”: „despre ideea că umorul nu trebuie să ne părăsească în orice împrejurare a vieții – idee scumpă unor intelectuali români – o socotesc o pură automistificare sau cecitate. Cum să privesc ultimii 55 de ani ai istoriei României cu umor? Ar fi imoral pentru mine și fatal pentru viitorul țării. Cine ride sau zîmbește tot timpul și la orice nu poate fi decît un imbecil, sau un iresponsabil”.

Există și puncte în care nu ne-am putea asocia observațiilor caustice ale lui Gelu Ionescu ori pe care, cel puțin, le-am dori nuanțate. Despre Monica Lovinescu se afirmă că „este mai înțîi un gazetar politic și apoi un critic literar”, minimalizîndu-se astfel rolul de excepție pe care l-a jucat tocmai conștiința critică zisă „est-etică” a Doamnei de la Paris. Ca fidel ascultător al emisiunilor Europei libere, n-aș putea împărtăși impresia preopinuntului nostru că „excelentele comentarii” ale Monicăi Lovinescu și ale lui Virgil Ierunca ar fi suferit de „păcatul auto-supraestimării”. Dimpotrivă, meritul discursului lor atît de rezonant era o remarcabilă supunere la obiect, o pliere pe factologia și pe starea umorală a momentului, de unde impactul acestuia cu conștiința publică, pe care orice manifestare de egolatrie ori vanitate l-ar fi prejudiciat. Adevărul are o autoritate ce se răsfrînge asupra purtătorilor săi. Devotat memoriei lui Tudor Vianu căruia îi sare mereu în apărare, Gelu Ionescu pare înclinat, în schimb, a-l subaprecia excesiv pe G. Călinescu, resimțit, fie și doar subtextual, ca un soi de „rival” al autorului *Esteticii*: „Am recitat pe Pompiliu Constantinescu – pot spune că l-am... descoperit de fapt – și îl consider cu mult mai important decît criticul G. Călinescu – a cărui superficialitate în analiză e, pentru mine, din ce în ce mai puțin acoperită de virtuozitatea stilului”. În operele sale reprezentative, din fericire dominante, autorul *Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent* nu ni se înfățișează chiar „superficial”! Și apoi „virtuozitatea stilului” nu e ea însăși o latură a analizei. Un aspect al substanței acesteia?

(va urma)

zoom critic

de Alex. Ștefănescu

Desen de Mihai Pinzaru-Pim

biografie

Mihail Gălățanu s-a născut la 11 septembrie 1963 la Galați. Cu toată excepționala lui înzestrare literară, evidentă încă din copilărie, a fost dus de împrejurări în direcții fără legătură cu literatura. După absolvirea Școlii Generale nr. 28 din orașul natal, a devenit elev al Liceului Militar "Ștefan cel Mare" din Câmpulung Moldovenesc, apoi al Liceului Militar "Tudor Vladimirescu" din Craiova și, în cele din urmă, al Liceului Teoretic "Mihail Kogălniceanu" din Galați, de unde a obținut diploma de bacalaureat, în 1981. A urmat, în continuare, cursurile Facultății de Fizică-Mecanică a Universității din Galați, pe care a absolvit-o în 1988. Student fiind, a lucrat ca lăcătuș mecanic la Fabrica de Plase și Unelte Pescărești din Galați.

Primele versuri i-au apărut pe vremea când era elev, în 1980, fiind remarcat de Geo Dumitrescu (revista *Luceafărul*), Emil Brumaru (revista *Cronica*), Constanța Buzea (revista *Amfiteatru*). O primire entuziastă i-a făcut cel ce semnează aceste rânduri, publicându-i o pagină de poeme în *SLAST*, în numărul din 13 decembrie 1983 (printr-o coincidență, ziua morții lui Nichita Stănescu), cu o prezentare intitulată *Pe lozul câștigător scrie "Mihail Gălățanu"*. A obținut diverse premii literare, ca și alte dovezi de recunoaștere a talentului său ieșit din comun (se vorbea despre el ca despre un adolescent genial), dar din cauza firii lui independente și a climatului politic nefavorabil noulor veniților în literatură, a rămas un marginalizat. În loc să se înregimenteze în generația '80, bine organizată pentru ducerea unui război de gherilă cu autoritățile culturale comuniste, a luptat aproape mereu de unul singur, investind o energie uriașă în scris și sperând mereu că valoarea în sine a textelor îl va acorda ca poet.

Regimul politic din România nu avea însă nevoie de un Arthur Rimbaud român (iar poezii tineri care reușiseră să se afirme în acea perioadă - nici atât). Mihail Gălățanu a izbutit cu greu să publice un volum de versuri - *Știri despre mine* -, pe banii săi, la Editura Litera, în 1987. Volumul a fost drastic cenzurat, având parte de tratamentul aplicat acelor tineri cu părul rebel pe care miliția îi ducea cu forța la frizerie. Neintegrat în nici un sindicat al poeziei, autorul nu a găsit susținători destul de bine plasați care să atragă atenția lumii literare asupra lui.

În 1989 s-a stabilit în București, ca inginer la Întreprinderea de Aparare și Utilaje pentru Cercetare din cadrul Politehnicii. Imediat după revoluție a renunțat la inginerie pentru ziaristică, făcând parte, succesiv, din redacțiile publicațiilor *Flacăra*, *Expres*, *Flagrant*, *Capital*, *Playboy*, *Evenimentul zilei* (unde este în prezent redactor-șef). Tot în această perioadă și-a completat pregătirea de ziarist, în străinătate (absolvind, printre altele, la Paris, în 1995, cursul postuniversitar de relații internaționale organizat de Fondation Journalistes en Europe) și, mai ales, a scris impetuos literatură (versuri, îndeosebi, dar și proză). Exasperat de imposibilitatea de a se face auzit de către contemporani, a publicat la un moment dat volume de versuri licențioase și ireverențioase la adresa unor idei sacralizate (ideea de patrie, ideea de martir etc.). Aceste volume (*Poetus captivus*, 1999, *Memorialul plăcerii*, 2000 etc.), i-au prejudiciat grav imaginea. Cea mai recentă carte de poezie a sa, *Mormântul meu se sapă singur*, 2003, stranie exegeză a morții, nu mai are însă nimic teribilist, înscriindu-se printre cele mai profunde și originale opere literare apărute în România după 1989.

Demonstrație de virtuozitate

MIHAIL GĂLĂȚANU are destinul unui poet damnat. El și seamănă la înfățișare, prin ceva indefinibil, poate printr-un amestec de iluminare și noroc, cu Arthur Rimbaud, cu Serghei Esenin, cu Nicolae Labiș.

De peste douăzeci de ani toate îi stau împotriva, în încercarea de a-și face cunoscute versurile. De peste douăzeci de ani nu are parte decât de gloria de a vorbi într-un pustiu.

Și totuși, în această lungă perioadă, a continuat să scrie, cu o tenacitate surdă, de Sisif, și cu o bucurie trăită pe cont propriu. Nimic nu l-a descurajat. Din strădania lui au rezultat câteva mii de poeme, imposibil de inventariat. Dintre ele, câteva sute sunt extraordinare, prin forța lor vizionară și prin utilizarea limbii române cu mare artă. Poetul poate fi considerat un Paganini al poeziei, ținând sub barbă, în locul unei viori Stradivarius, un dicționar. Din fericire, creația lui nu s-a risipit în aer, asemenea unui recital, ci s-a păstrat, fie și în dezordine, în caiete, în cărți și reviste, în memoria computerului, pe dischete.

Dacă n-ar mai scrie nimic și s-ar ocupa - în sfârșit, eficient - numai de administrarea acestei *averi literare*, poetul și-ar asigura un loc în istoria literaturii române și ar trăi fără griji până la sfârșitul vieții. Unele poeme ale sale - *Lunatecii* sau *Nu voi muri din cauza morții mele* - ar ajunge în mod sigur în manualele școlare și ar avea parte de tot atâtea comentarii critice ca *După melci* de Ion Barbu sau *11 elegii* de Nichita Stănescu.

Încă de la debut, Mihail Gălățanu a scris ca un "poliglot în limba română" (pentru a folosi o sintagmă prin care Nichita Stănescu s-a definit pe sine). Prima sa carte, *Știri despre mine*, 1987, cu toate pierderile pe care le-a suferit în urma unei cenzurări severe, reprezintă o demonstrație de virtuozitate stilistică. Trecându-și cu iscusință arcușul pe dicționarul limbii române, poetul face să se audă și săltărețe cântece populare, și marșuri solemne, și imnuri religioase. Cuvinte aproape uitate și forme gramaticale nemaifolosite de multă vreme (sau existente doar teoretic) sunt activate ingenios, cu o freneză care se alimentează din ea însăși, și obligate să se

asocieze cu cele mai dinamice neologisme. Ceea ce impresionează, înainte de toate, este tocmai această exuberanță lingvistică, această plăcere, aproape perversă, de a storce nectarul din cuvinte:

"Dumitriță, Dumitriță/ strugur smead, zbiciță viță/ basm de nea în lubeniță/ Dumitriță, Dumitriță.// Tu într-una te-nșu-viță/ grâu incendiind cosiță/ drac intrat în muceniță/ Dumitriță, Dumitriță." (*Litanie IV*);

"Nu știi că Domnul Măine va să-ți zgârcească nurii/ și umerii de măr - cumpănă dreaptă -/ Are ca să-ți zvânte mandibula securii/ Când jindul nu s-o mai răsfrânge-n faptă?// Și felceri roșcovani au să-ți disece sânii/ Să afle ce pelagră și-a covăsit făptura; /Superlativ de carnea-ți or cuvânta și câinii./ Un enfizem ca roză îți ghimpui-va gura..." (*Cântec de dric*);

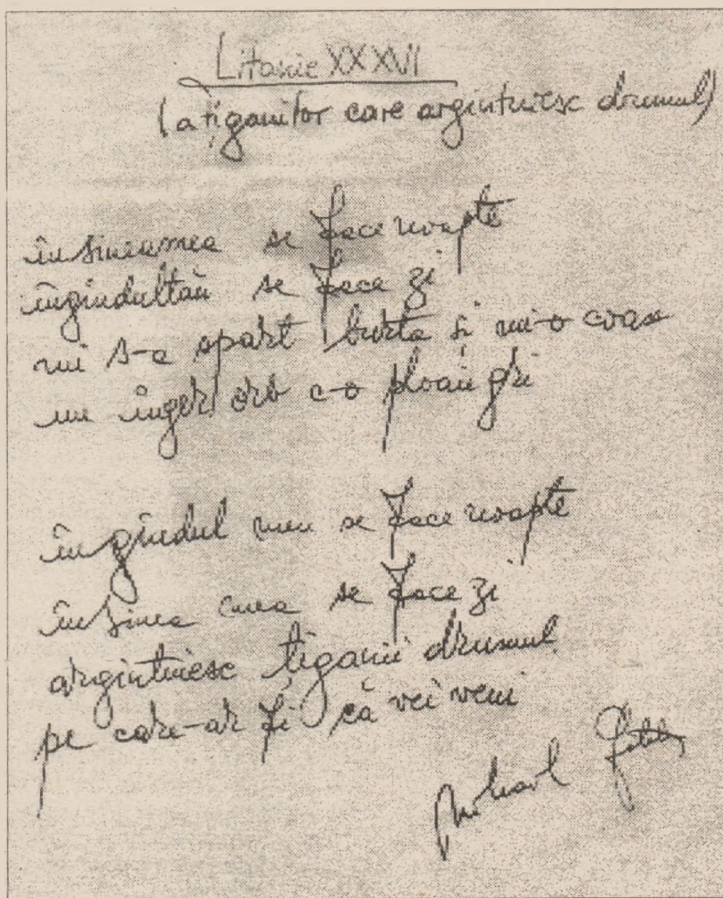
"Și poate va veni o zi/ când capul va tăia securea/ când ni-căieri va fi aici/ și când aici va

fi aiurea// corăbii albe craniile noastre/ orbite vide vântul ia la prova/ așa ca niște vele mari, albastre/ și totuși plutim spre Moldova" (*Moldova*).

Poeme antologice

ÎN VOLUMUL de debut se remarcă poemul *Lunatecii*. În versuri care sună sentențios și lugubru, ca și cum ar fi desprinse dintr-un text cabalistic, este descrisă o categorie de ființe himerice, originare dintr-un revers al lumii reale.

Poemul este conceput ca monografia unei populații de stafii. Autorul "explică" unde trăiesc lunatecii, ce obiceiuri au, cum comunică între ei. Simularea spiritului metodic al unui etnograf în descrierea unei halucinații este de mare efect. Enunțurile cu caracter - aparent - strict informativ devin până la urmă documentul unei realități stranie, negativ al realității cu care suntem famili-

arizați. Poetul dezvoltă sub ochii noștri o peliculă pe care apare - vagă și totuși înfricoșătoare - imaginea unui *dincolo*:

"Ei pășesc pe lună/ mergând cu capul în jos/ încât își fac răni adânci/ lovindu-se de munții pământeni/.../ ce își spun nu se aude/ doar mișcarea calmă a maxilarului/ insinuează sunete, articulații/ între materie și materie/ pe cuburi onirice scriu cifrele de la 1 la 6/ 1, 2, 3, 4, 5, 6./ fiecare număr pe câte o față/ și le aruncă răzând prin/ mânele sperietoarelor din câmpuri/.../ cu brațele întinse perfect înainte/ paralel cu tălpile/ merg pe fuioare craiești de mărăgună/ pe muhiile săbiilor din panopliile vechilor muzee/ pe sârmele de înaltă tensiune/ și răs, răs/ dezvelindu-și dinți divergenți, orbitori/.../ Ei intră și ies prin oglinzi/ trântind uși metafizice/.../ Prin ei se văd ca la radio-grafii/ echinocliul de iarnă/ mâinile cucutei clatinând steaua/ în somnul ospiciului/ buza despica a albiilor selenare/ iarba murdărită de vaxul cazon/ petrolul ierburilor negre ale subpământurilor/ congestia pulmonară a puberilor tuberculoși/ semiluna cosind câmpul învinețit al nopții/ ei sunt ca stânjeneii pălăind/ pântecul mireselor moarte/ ca podurile peste eufuraturi în vacuum/ rețele de alveole aeriene/ sparte-n cristalele de heroină ale zăpezii."

Imaginea fapturilor care "intră și ies prin oglinzi/ trântind uși metafizice" nu putea fi concepută decât de un mare poet. Mihail Gălațanu merge până foarte departe cu gândirea

sa, provocând necunoscutul.

Aptitudinea care impresionează mai mult decât oricare alta la el este de altfel tocmai capacitatea sa de a-și "da" trăirile la maximum, de a ajunge la paroxism, într-un mod periculos. Poetul face cu sine experiențe interzise, dintre acelea pe care Inchiziția le pedepsea în evul mediu.

Un poem ilustrativ pentru această îndrăzneală de a ajunge la *nec plus ultra*, un poem care recitat pe scenă, în fața unei săli pline, ar fi ascultat într-un fel de stare de hipnoză și ar fi răsplătit la sfârșit cu o furtună de aplauze este *Nu voi muri din cauza morții mele* (din volumul *Memorialul plăcerii*, 2000):

"Nu voi muri din cauza morții mele/ ci din cauza vieții voi muri./ Viața îmi va ajunge la gât/ și mă va sugruma, mă va îneca. Viața îmi va hăpăi/ mărul lui Adam./ De prea multă viață or să tășnească afară rinichi mei/ și plămânii mei, cu mâinile lor, îmi vor crăpa cușca toracică/ să iasă afară și să trăiască de capul lor."

Cuprins de vârtejul propriei sale frenezii, poetul își "vede" moartea provocată de excesul de viață și o descrie într-o manieră halucinant-expresionistă:

"O dată îți aruncă viața asta organele-n aer/ și ești terminat. O dată/ clocotește și pulsează/ și îți împinge ochii din orbite afară/ și unghiile din locașul lor sidefiu. O dată/ te pomești că te bufnește viața pe gură/ te bobotește rău/ îți pătează cămașa/ îți împurpurează jabolul."

Finalul poemului, conceput

în stil biblic, *consacră* viziunea.

"Adevărat îți spun:/ nu trage astfel nădejde, / nici nu cobori:/ de mâna vieții tale-ți vei da duhul./ Iar nu de mâna morții tale vei muri."

Chiar și în poemele care nu au o asemenea anvergură, Mihail Gălațanu mobilizează ca nimeni altul limba română, îi exploatează toate resursele de expresivitate simultan. El nu scrie într-un stil, ci în mai multe: și gazetăresc, și argotic, și cronicăresc, și SF, și prozaic, și poetic, și grav, și persiflator.

De asemenea, nu face economie la comparații, care formează lungi serii "sinonimice", ca în poezia lui Mircea Cartarescu. În poemele de dragoste, de pildă, el își folosește poezia ca pe o mitralieră, ciurindu-și iubita cu metafore.

La Mihail Gălațanu farmecul este însă doar *ceea ce se sesizează mai întâi*. Poezia sa seamănă cu Marea Nordului, în al cărei vuet, întâmpinat cu o încântare naivă de turiști, se deslușesc după un timp vaierele înecaților. Poezia altor profesioniști ai farmecului pare minoră în comparație cu poezia lui Mihail Gălațanu. Mai bine decât orice critic, pe Mihail Gălațanu l-a definit Mihai Eminescu, când a inventat sintagma "farmec dureros".

Proză în stil gazetăresc-esoteric

MIHAIL GĂLAȚANU este un Casanova: vrea să-i seducă nu numai pe cititorii de poezie, ci și pe cititorii de proză. Romanul *Atelierul de clopote*, 1999 are un caracter deopotrivă documentar și inițiativ, combinație rar întâlnită, care reușește doar autorilor experimentați. Autorul povestește, într-un stil gazetăresc-esoteric, aventura descoperirii într-un subsol a unui vechi atelier de clopote, în care se turnau pe vremuri clopote de bronz cu sunet grav și rezonanță amplă, folosindu-se o tehnologie magică, inaccesibilă oamenilor de azi.

Mireasa fără corp, 2002 este un roman de aceeași factură, dar mai amplu orchestrat. La baza lui se află o poveste de dragoste la fel de simplă și, în același timp, la fel de stranie ca aceea istorisită de Mircea Eliade în *Maitreyi*. Un bărbat, tânăr, care este în roman și personaj principal, și narator, iubeste o fată, Claudia Ene. Ea dispărește fără urmă în timpul unei călătorii cu vaporul pe Dunăre. Plecând în căutarea ei, bărbatul face numeroase investigații infructuoase. După mulți ani, ajunge printr-un concurs de împrejurări în China, unde

bibliografie

POEZIE. *Știri despre mine*, pref. de Alex. Ștefănescu, Buc., Lit., 1987 • *Scrâșnind în pumni, cu grație*, Galați, Ed. Porto-Franco, 1993 • *Bunicul Kennedy*, Galați, Ed. Noduri și semne, 1996 • *Evanghelia lui Barabas*, Buc., As. Scr. din Buc. și CR, col. "Poezii orașului București", 1996 • *Mireasa tuturor*, Piatra Neamț, Ed. Panteon, 1997 • *Poetus captivus*, un poem dat de la Dumnezeu cu mâna lui Mihail Gălațanu și ochiul lui Felix Lupu care se dedă Nicoletei, soată, Galați, Ed. Dominus, 1999 • *Memorialul plăcerii*, As. Scr. din Buc. și Ed. Coresi, col. "Poezii orașului București", 2000 • *România cu prostii*, Buc., Ed. Vinea, 2001 • *Diapazonul plictisit*, Galați, Ed. Dominus, 2002 • *Mormântul meu se sapă singur*, Buc., Ed. Vinea, 2003.

PROZĂ. *Meșterii de clopote* [corect: *Atelierul de clopote*], col. "Panorama/ Matinal" (București/ Petroșani) coord. de Dan-Silviu Boerescu, 1999 (roman; prez. pe ultima copertă de Alex. Ștefănescu) • *Strada Plantelor*, nuvele, Buc., Ed. Alpha, 2001 • *Mireasa fără corp*, Buc., Ed. Prognosis, col. "Morfeu", 2002 (roman).

se supune unui ritual funerar exotic, jucând rolul de mire în căsătoria cu o păpușă de lemn. Păpușa seamănă perfect la chip cu Claudia Ene.

Pe tot acest parcurs, care este nu numai geografic și epic, ci și inițiativ, personajul străbate diferite medii, descrise de Mihail Gălațanu cu binecunoscuta sa capacitate de a sesiza sensul metafizic al realității, chiar și al realității celei mai prozaice. Pagini de neuitat sunt consacrate *morții*. Autorul îi sesizează prezența în viața noastră de fiecare zi. În zadar fuge eroul romanului de el însuși, unde vede cu ochii, la întâmplare, cunoscând mereu noi și noi locuri, ca într-un roman picareesc de altădată. În orice loc, moartea ajunge de fiecare dată cu o secundă înaintea lui și îl întâmpină.

Când traversează, de exemplu, Dunărea înot și se simte obosit, el simte așteptarea lugubră a somnurilor din adâncul apei:

"Somnii puturoși și albi pe fund, ca rechini, care abia așteaptă să te înghită, se înnebunesc după înecați."

Hăpăie din tine hălci întregi și îți mănâncă ochii cu aceeași plăcere cu care tu înghiți ochii lor, atunci când se scaldă în oțetul și mușchiul din farfurie.

Somnii care ațipesc cu tine în gând.

Somnii care dorm în mâl și te așteaptă. Somnii care își clefăie falcile de poftă, privind după spinările sau burțile înotătorilor."

Demn de remarcat este faptul că în roman se profilează și o comedie a morții, o comedie, bineînțeles, macabră. Când dă un telefon de la morgă, protagonistul romanului se lasă în voia unui amuzament interior:

"M-am apropiat de telefon și i-am ridicat receptorul. Un ton slab de ocupat, ca un ecou de dincolo de moarte, venea pe fir. Cred că aici ar putea fi locul

de unde s-ar comunica aproape perfect cu morții. Morți vechi de o sută de ani s-ar putea auzi pe fir, ca un țârâit de greieri, te-ar putea îndruma, ți-ar putea da sfaturi sau ți-ar putea oferi o dulceață, firește, prin telefon, cu condiția să nu sune ocupat."

Atmosfera fantastică a romanului este creată nu prin reprezentări nebuloase, ci, dimpotrivă, prin descrieri de o mare concretețe, o concretețe - s-ar putea spune - halucinantă. Mihail Gălațanu se dovedește a fi încă o dată un desăvârșit utilizator al limbii române. Cuvinte și expresii populare (*a căsca gura, orătâni, ca lovit cu leuca, pafachina, de-a valma, năbădăos, a cetlui etc.*) se asociază inteligent în proza sa cu neologisme la modă (*claustrafobie, thanatic, electrizat, scintilație, percheziție, truism, nimfomană, decrepitudine etc.*). Într-un mod foarte expresiv este folosit argoul de ultimă oră.

Cartea se citește rapid, dar asupra ei simți nevoia să reflectezi mult timp. Rezonanța pe care o are în mintea cititorului seamănă cu aceea a unui dangăt de clopot. Cu precizarea că este vorba de un clopot uriaș, de bronz, din cele care nu se mai fabrică azi. ■

INTR-O VREME cînd prozatorii nu prea mai au gust pentru roman, cînd romanul însuși se caută, fără a-și găsi o identitate multumitoare, apariția fiecărei cărți aparținînd genului ar trebui salutăată.

Deși publicate într-un asemenea context, cele două romane ale Florinei Ilis, *Coborîrea de pe cruce* (Ed. Echinox, Cluj, 2001) și *Chemarea lui Matei* (Ed. Echinox, Cluj, 2002) au trecut aproape neobservate. Nici obținerea Premiului de debut al Editurii Univers pentru *Chemarea lui Matei* n-a trezit mai multă curiozitate. Sigur, nu e ușor să parcurgi un text de peste două sute de pagini. Ce să mai vorbim despre celălalt care însumează peste patru sute!

Despre Florina Ilis știm destul de puține lucruri, cele aflate de pe ultima copertă a cărților sale: s-a născut în 1968 în Bihor, a absolvit Facultatea de Litere din Cluj în 1992, a fost nominalizată în 1998 la concursul de dramaturgie UNITER cu piesa *De-a v-ați ascunslea*, a realizat împreună cu Rodica Frențiu volumul *Haiku și caligrame* (Ed. Echinox, Cluj, 2000).

Ca romancier, Florin Ilis se ambiționează să scrie romane complexe, eventual originale, prin stilistica textului și, în orice caz, cu deschideri spre metafizic. Deși motivele biblice, temele de asemenea factură nu lipsesc, ba chiar devin extrem de semnificative în economia romanelor, ele nu acaparează sensurile date existenței umane, nu copleșesc, par numai un nucleu de la care pornește totul sau unul în care totul se întoarce, diafan, discret, de la sine.

Ceea ce o interesează pe au-

Comentarii critice

Viața ca palimpsest

toare este ființa umană și încercările ei de a se construi și de a-și găsi o identitate, prin iubire, artă, relația cu divinitatea și cu societatea. Experiențe fundamentale, nu?!

Ce reușește?! Reușește să creeze personaje, nu atât duse de un fir epic, cit, mai ales, ghidate de un fir al reflecției ce le conduce către o adevărată filosofie.

A fi creator de personaje, știm bine, e o performanță pentru un prozator, iar în cazul Florinei Ilis e cu atât mai interesant, cu cit personajele sale centrale, chiar vocile narrative, sint bărbați, nu femei, cum ar fi fost, poate, de așteptat. Primul roman, *Coborîrea de pe cruce* este mai curajos în intenții decît următorul (scris, de fapt, după datările autoarei, cam în același timp), *Chemarea lui Matei*, însă dorința de complexitate a lăsat aici mai mult loc pentru pasaje stufoase și fără pregnanță și încă ceva, ce în celălalt e mult estompat, o tendință de idealizare a experiențelor, care, tradusă în expresie literară arată uneori ca albumele de pension.

Spuneam mai devreme că a

fi un bun creator de personaje e o calitate a unui prozator, mai ales, romancier. Este nu numai o calitate, ci și o condiție ca autorul să fie romancier (în cazul nostru), fiindcă, e mult mai ușor să faci literatură de tip confesiv, să poți construi chiar, un roman al eu-lui auctorial și să fie și reușit, dar este infinit mai greu să creezi o lume total diferită de propria biografie, Florina Ilis scrie o proză a cărei performanță stă în abilitatea autoarei de a construi un roman în interiorul unui monolog de factură joyceană. În *Coborîrea de pe cruce* personajele trăiesc împătimate de artă sau de credință în divinitate, ceea ce le îngreunează inserția în real, făcînd din ele niște inadaptați. Înapoi să trăiască în realitate, înapoi să-și trăiască iubirile pămîntene, apți numai pentru sacrificarea acestor porniri în numele unui ideal.

Situarea artistului în răspăr cu lumea (e vorba aici despre un pictor, Theo, a cărui existență ne este povestită de Daniel, tînărul hotărît să se dedice bisericii și lui Dumnezeu) capătă nenumărate justificări. Prilej de reflecție experiențele descrise creează o lume, nu atât diversă, cit, mai ales, complexă. Nici o undă de superficialitate sau derizoriu, totul, la o tensiune foarte înaltă. Sintaxa însăși, cu multe elipse, într-o curgere neobosită întreține această tensiune a unei lumi aflate într-o mișcare neconținută. Deși asistăm și la drame exterioare (orbirea pictorului, de pildă, cu toate disperările ce decurg de aici în viața unui artist bazat pe vizual), cele mai multe se consumă în interior, fiindcă inadaptarea personajelor nu rămîne pasivă, ele încearcă să rezolve conflictul cu societatea, modificînd-o, aducînd-o la același numitor cu ei, cu idealurile lor. Esențială însă în *Coborîrea de pe cruce* este neîmpăcarea dintre credință și lipsa credinței, o antinomie care, crede pictorul (Theo) înseamnă a avea (prin lipsa credinței) destin sau a nu avea (prin credință) destin; de unde și exponențialitatea celor două personaje importante ale cărții: „Copilul fără nume” (Daniel) și

„Copilul anume” (Theo). Pentru că și credința și lipsa de credință (sau blasfemia) fac parte din aceeași lume, imaginile pictate în biserică de Theo trebuie să ilustreze ideea prin îmbinarea între tradiție și modernitate: motivele, temele clasice, binecunoscute din scenele biblice sînt zugrăvite, pe pereții bisericii noi, într-un stil neconvențional. Interpretarea mai liberă a scenelor și a personajelor biblice înseamnă, de fapt, aducerea mai aproape de înțelegerea contemporanilor. Accesul la metafizic devine posibil mai întîi prin blasfemie.

Tehnica folosită de pictor pentru ilustrarea unor astfel de idei este cea a palimpsestului (de pildă, în picturile mai vechi ale artistului, imaginea Madonnei, suprapusă pe imaginea Maicii Domnului). Aceeași tehnică o aplică și romanciera textului său. Imagini suprapuse, texte care transpar printre altele (monolog printre pagini de jurnal, timp trecut, timp prezent; frazele inșele sînt suprapuse prin cultivarea elipsei).

Chemarea lui Matei, al doilea roman al Florinei Ilis este și el construit după aceeași tehnică a palimpsestului. Textul e însă mai unitar și mai mult orientat către profan, către experiențe mai terestre, deși propensiunea spre metafizic nu dispăre.

„Și ieri la Institut am găsit e-mail-ul ei cu *Chemarea Sfîntului Matei*, tabloul lui Caravaggio, trimis mie de ea, și-mi explică în message cum Matei e singurul dintre cei de la masă spre care se întinde mîna lui Iisus și cum el e singurul care ignoră chemarea, căreia în cele din urmă îi va da glas, cînd de cealaltă parte a mesei în picioare se întinde spre el mîna tăcută a chemării divine, de ce mi-a trimis mie tabloul acesta?” (...) „... Și Ilarie îmi spune că nu atât faptul de a răspunde la o chemare e greu, atunci cînd adevărata chemare e rostită nu te mai poți împotrivi acesteia, mai greu, crede Ilarie, e să aștepti o viață întreagă după o chemare care nu mai vine, să stai și să pindești fiecare gest, fiecare cu-

vînt auzit, să te întrebi oare nu e aceasta chemarea mea?!”

Există și aici un personaj sedus de credință în Dumnezeu, Ilarie; ne întîlnim cu pagini despre artă (unul dintre personajele feminine, probabil cel mai interesant, lucrează la Muzeul de Artă, de unde și incursiunile prin muzeele celebre, ale lumii, printre tablouri la fel de celebre), dar chemarea fundamentală este a iubirii. Matei, un tînăr informatician încearcă să descopere între femeile ce-l înconjoară și de care a fost sau este încă îndrăgostit pe cea potrivită pentru el. personajul trăiește într-o lume suspendată între real și virtual, grație deselor vizite pe Internet, unde, de asemenea,.... caută.

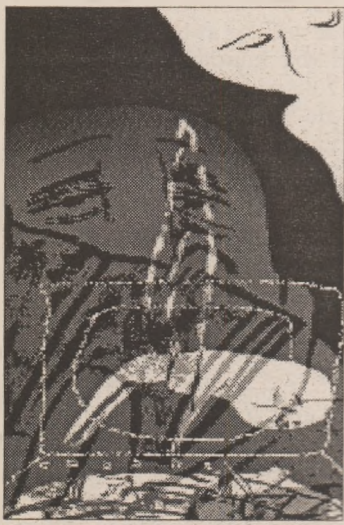
Există un Matei real, așa cum există și un Matei virtual. În această încercare de a răspunde chemării femeii potrivite, Matei își află propria identitate, la început, destul de confuz, avînd în vedere dubla sa viață, pentru ca mai tirziu să devină conștient de faptul că are o personalitate „în carne și oase”, un miros mateian.

Eliberarea de sub vraja zeului-calculator este exact lucrul de care are nevoie pentru a-și reformula biografia.

Nu cred că autoarei i-ar fi prisosit ceva-ceva din umorul și ironia, cultivate în postmodernitate. În această relativizare ar fi stat contrapunctul necesar celor două romane, fiindcă tensiunea extraordinară a faptelor și ideilor personajelor trebuia contrabalansată în vreun fel. Dacă nu pentru altceva, măcar pentru a nu rămîne numai cu senzația desprinderii de realitate, cu impresia unei lumi imateriale și, prin aceasta, artificiale. Nu e umorul întotdeauna salvator, dar nici nu strică.

Florina Ilis are însă toate datele unui bun romancier, un scris matur și, de ce nu, voce proprie, nu prea greu de distins în vacarmul lumii, cum ar spune unul dintre personajele sale.

Georgeta Drăghici

EDITURA
„CASA RADIO“

Colecția
BIBLIOTECA
DE POEZIE ROMÂNEASCĂ

CD-CARTE

MIHAI EMINESCU
Poeme necunoscute
reconstituite de
Petru Creția,
prezentate de
Mircea Cărtărescu
și rostite de
Adrian Pinte

16 x 16 cm; 64 p. + CD

Comenzi: tel.: 303.17.72; 303.17.31; on line: www.srr.ro; e-mail: patrimoniu@romnet.ro
Vânzare directă: Librăria „Casa Radio”, str. Gen. Berthelot, 60-64, sect. 1, București

cronica edițiilor

de Cornelia Ștefănescu

Istorie patetică

EDITURA „Muzeul Literaturii Române” a publicat în 2002, romanul *Buga* de

Alexandru Lascarov-Moldovanu. Editarea s-a realizat după manuscrisul datat august-septembrie 1949, marcând astfel în finalul cărții timpul redactării sale. Descrierea acestui text inedit, dactilograma de 386 de pagini, cu intervențiile autorului pe pagină, corecturi și adăugiri, aparține dnei Dora Mezdrea. Pasiunea demonstrată de această cercetătoare față de manuscris, cu atât mai acuzat față de ineditul unui text, am descoperit-o când a semnat, alături de Marin Diaconu, *Publicistica* lui Nae Ionescu, și când a publicat independent cele două volume de *Corespondența de dragoste*, Nae Ionescu și Elena-Margareta Fotino, deopotrivă, *Biografia* lui Nae Ionescu. „Nota asupra ediției” la romanul *Buga* îi aparține și aduce fluiditate în înțelegerea priveliștii lingvistice a diferitelor timpuri care formează scenografia fabuloasă a romanului. *Prefața*, semnată de Liviu Franga, intervine cu o anvergură poetică în ambianța de date, de obsedante lumini de care au nevoie oamenii, locurile, timpul în schimbare și peisajele, deopotrivă simple și inepuizabil aceleași, pentru a fi înțelese. Tot el răspunde întrebării: cine este autorul, după atâția ani de când acesta s-a tot îndepărtat din sfera atenției lumii literare. Alexandru Lascarov-Moldovanu, autor de romane, de proze scurte, de mărturii cu tentă autobiografică, traducător, printre altele, al dramei religioase *Femeia adulteră*, scrisă în franceză de Monseniorul Ghika. G. Călinescu îi observă fără cordialitate, în *Istoria literaturii române*, doar acuitatea viziunii creștine a lumii. Citez privirea mai largă a lui E. Lovinescu din capitolul *Neosămănătorismul moldovean*, cuprins în *Evoluția prozei literare*: „spirit vioi, ziaristic, format în redacție și în cafenea, cu simțul actualității și al proporției de moldovean bucureștenizat, care nu suspină numai după trecut și răzeșie, ci pune și probleme și, mai ales, știe să le îndrăgească pentru a fi în gustul publicului grăbit.” Ziarist, el conduce publicația săptămânală „Duminica Universului”, supliment al ziarului „Universul”, primele șase luni ale anului 1931, alături de V. Voiculescu, Gh. D. Mugur, Al. P. Necșești, Cristobald.

Dacă despre un roman, cum este cel intitulat *Cohortele morții*, plasat în timpul războiului prim mondial, s-a afirmat că descrie acest timp într-o manieră „aproape reportericească”, *Buga* se desprinde din peisajul său romanesc în chip de cronică, între real și legendă, detaliile reale și elementele de mit se imbină până într-atât, încât ajung până să fie grea deosebirea unora de celelalte. Fondul romanului se sprijină pe felul cum crește Moldova pe trunchiul viguros prin lege, datorat lui Ștefan cel Mare. Prezența ideală a Voievodului domină desfășurarea romanului și îi dă unitatea de măsură în bine, în împliniri morale și materiale.

ISTORISIREA este împărțită în trei mari compartimente, „părți”, după cum sunt particularizate de autor, încadrate între un *Prolog* și un *Epilog în trei părți*, unde se adună concis inițiativele generațiilor de urmași ai personajului de primă valoare, Sandru Șendrea. El se confruntă cu manifestările de cruzime ale strănilor, întinși ca o pecingine pe pământul țării, trece prin trăiri fără revoltă până ajunge să lăunece hipnotic pe versantul unei deslușiri fără speranță, necunosător de regrete, rezultat al văltoarei boemei care îl face impersonal ca pe majoritatea tinerilor crescuți în spiritul concepțiilor de la Stambul; pentru ca, la ceasul decisiv al orientării sale finale să ajungă la înțelegerea că nu se poate rupe de rădăcinile pământului și ale neamului său de răzeși. Afecțiunea și, abia în final, înțelegerea, îl salvează de la o posibilă abdicare, sub presiune a simțurilor. Tocmai această înțelegere crește în tragicul experienței urmașilor, direcționându-le conștiința. Scris la înaltă temperatură afectivă, capacitatea de a comunica a generațiilor în roman le dă puterea și nădejdea luptei, în 1821, în 1940. Întemnițatul de „moscali”, sfârșește în fața plutonului de execuție, cu panglica tricoloră la buze.

Pe altă latură și altă dimensiune este lupta „preacuviosului” Iacov, cel care iubește mocnit misterele istoriei, descifrării cărora se dedică. El are inteligența să renunțe la măririle pământești pentru ca, retras la Putna, sacrificându-se memo-

Alexandru Lascarov-Moldovanu. *Buga*. Roman istoric. Cu o prefață de Liviu Franga. Ediție îngrijită de Dora Mezdrea. Editura Muzeul Literaturii Române, 2002.

rii lui Ștefan, să se pună în slujba faptelor minții, tiparnița, scrisul, cartea, pasiunea pentru meșteșugul său înnobilându-l. Din atitudinea lui se poate desciifra ideea despre superioritatea acțiunii față de reverie. El este autorul moral și material al reînvierii lăcașului de la Putna, „să dea duh nou Putnei” în angrenarea cu toate forțele sale în bătălia pentru Moldova, un loc de mare solemnitate și înțelepciune fiind atribuit sunetului bătăii clopotului Buga, amuțit după „somnul învierii” Voievodului.

Romanul este construit pe ideea că rădăcinile sufletești sunt mai puternice decât schimbările venite din afară. Pentru acestea au fost necesare scenele de la Curtea Iașilor, cu mișcarea Domnilor pe tronul Moldovei, dările împovărate, scenele de cruzime de la curtea lui Iani, țărani bătuți cu harapnicele de către arnăuți, țigani asupra cărora sunt asmuțiți câini. În atmosfera unui realism fantastic, romanul surprinde pasiuni pe două coordonate. Scene tari și pasiuni discrete, vârtej în bine

și rău, incapacitatea de comunicare în pagini în care viața intimă a personajelor scapă în punctele sale esențiale. Cartea este scrisă cu emoție și simpatie, când sunt descriși moldovenii, și cu vădit dispreț față de venetici, excelând în ipocrizie, perversiune, inventivitate în violență, cruzime, corupere.

Paginile cele mai tari, ca descriere, sunt paginile excesului de cruzime. Tânăra țigancă, pierzându-și fătul în noroiul frământat de câinii asmuțiți asupra ei, este doar un exemplu. Dar scriitorul pierde note esențiale pe care s-ar fi putut construi puternici pagini de roman. Romancierul nu urmărește ecoul în sufletul tinerei grecoace părăsite, și nici în familia ei, această stare de lucruri care, adâncită, ar fi putut feri paginile de abstracțiuni naive și de imagini convenționale. Comedia schimbării domnitorilor rămâne la stadiul declamator. De asemenea, pedalarea pe virtute.

EEA CE rămâne în această scriere este construcția. Logica treptelor sale suitoare ori coroborătoare, filioanele de datare și de informare. Reproducerea textelor pisaniilor mănăstirilor,

printre altele. Sensul pe care îl dă Cuviosul de la Putna, scrisului, talmăcirii, cărții. Reproduc un exemplu, cu substratul său de o mare profunzime a simbolisticii gestului: „Prea Sfințitul se opri din scris. Șterse pana cu o subțire pielică de căprioară, presară cenușă pe cele din urmă rânduri umede, ridică spre lumină hârtia, o privi, făcu ușor cu două degete darabana pe spatele ei, până ce toată cenușa prinsă de litere căzu pe masă, după ce Prea Sfințitul o suflă ușor spre fereastră.” Sau, sensul talmăcirii: „Prea Sfințitul muie pana în călimară și, urmărind șirurile cărții grecești, începu să talmăcească, cufundându-se cu totul în arcanul neștirii.” E vorba de traducerea din grecește a epistolei împăratului Romanos, pentru Lemnul Crucii.

Dacă scena apariției nalucirii lui Ștefan cel Mare, pe cal alb și strai la fel, poate fi apropiată de episodul vizionar din piesa *Hamlet*, portretul Voievodului „cu o mână ținând sabia ca să se apere de dușmani și cu cealaltă zidea Țara Moldovei” ridică la valoare de document imaginile sale epice de romancier.

Al. Lascarov-Moldovanu este un scriitor implicat. El nu cunoaște răceala exprimării. Dimpotrivă, este stăpânit de emoție în căutarea adevărului factic și mai ales în interpretarea epică a acestuia. Este pătruns de rostul său de scriitor evocator, după cum personajele sale sunt pătrunse de responsabilitatea actelor lor. Personajele sale pozitive, cele descrise în alb strălucitor, ca monahul carturar Vartolomeu Măzăreanu. Dar, iată și scăpărări stilistice: Prea Cuviosul Nectarie, în slujbă la orânduitorul tiparniței de la Rădăuți, „bātu metanie, atinse iarăși *din vânt* (n. n.), cu buzele mâna stăpânului și plecă.” ■

POLIROM **NOUTĂȚI**
decembrie 2003

Iamblichos
Misteriile egiptenilor

Charles Bukowski
De duzină

Michel Mollat Du Jourdin
Europa și marea

Reduceri de 30%
Pentru oferta săptămânii pe site-ul www.polirom.ro Agenda

Comenzi la: CP 266, 700066, Iași, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)2174
București, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel. (021)3133978, Timișoara, Tel. 0722/54876
E-mail: sales@polirom.ro

www.polirom.ro

literatură

MIHAI GABRIEL
POPESCU

ȘTEFAN ION
GHILIMESCU

DINASTIA CIORĂNEȘTILOR

Editura **Bibliotheca**

NU S-AR PUTEA zice că rafturile bibliotecilor noastre sunt pline de instrumente de lucru, dicționare, enciclopedii, cataloage, bibliografii. Acestea se elaborează, în genere, cu dificultate, cerând uneori decenii de documentare și de sistematizare a materiei. Ele presupun o muncă uriașă, care poate fi efectuată în mod ideal numai de către echipe de specialiști, și ei îndelung exersați. Operele individuale, destul de rare, constituie o excepție.

De aceea ne bucură când apare câte o lucrare, fie și cu un caracter mai modest, ca *Dinastia Ciorăneștilor* (fișe monografice și bibliografice), semnată de Mihai Gabriel Popescu și Ștefan Ion Ghilimescu. Autorii și-au ales un subiect cu semnificație deosebită, ilustra familie de intelectuali a Ciorăneștilor, propunându-și ca, prin studierea ei, să aducă o contribuție „la înțelegerea rolului elitelor în edificarea vocației europene a poporului român”, cu alte cuvinte, să pledeze pentru *merito-crație*, acea structură socio-culturală, din păcate, subapreciată la noi, aproape considerată ostilă, încă de pe vremea comunismului. Și într-adevăr „Dinastia Ciorăneștilor” este una de elită, caz mai rar, ce stărnește interesul cercetătorului, curios de varii domenii ale activității umane. Cei doi autori au între-

prins o largă investigație a două generații de cărturari străluciți, refăcând biografia membrilor ei, arborele genealogic, însoțindu-le de fotografii, de facsimile ale numeroaselor scrieri pe care le-au produs de-a lungul unui secol, al XX-lea.

Întemeietorul „dinastiei Ciorăneștilor” este Ion Ciorănescu, învățător de țară, cu o temeinică pregătire în Germania, unde fusese trimis de către ministrul Spiru Haret, reformatorul învățământului românesc modern, căruia i se datorează dezvoltarea rețelelor de școli din România, primele programe didactice coerente și primele manuale alternative. Învățător la Moroieni (Dâmbovița) Ion Ciorănescu, în același timp scrie și publică la „Albina”, „Lamură”, „Tribuna învățătorului”. Pentru calitățile lui profesionale, deja remarcate, ajunge inspector școlar general în Ministerul Instrucțiunii Publice. Copiii lui au fost cu toții înzestrați intelectual, unii devenind bine cunoscuți și mult prețuiți în mediile de specialitate pe plan european, ca Alexandru Ciorănescu.

Cel mai mare, Nicolae, matematician distins, apreciat de marii savanți și dascăli Pompei, Țițeica, Onicescu, își trece doctoratul la Paris. La întoarcere, este numit șef de catedră la Institutul Politehnic din București; concomitent, predă matematicile la Liceul Militar de la Mănăstirea Dealu și la Școala

Istorie literară

Amintiri fără memorie

Superioară de Război, alături de profesori celebri, ca N. Iorga, S. Mehedinți, Grigore Moisil. Ca atâția mari universitari (Blaga și chiar Călinescu) a fost dat afară din învățământ de regimul comunist, foarte alergic la ceea ce reprezenta valoare. Ar fi fost de amintit că Nicolae Ciorănescu a avut, în egală măsură, deschidere spre poezie și viață literară, fiind prieten cu Ion Barbu și Alexandru Rosetti. „Cei trei stâlpi de la «Nestor»”, li se spune.

ÎN CONTINUARE, ne sunt prezentați Ioan I. Ciorănescu (Nelus), poet, mort foarte tânăr, care a lăsat remarcabile traduceri din Lamartine, Hugo, Baudelaire, Verlaine, J. Moreas, G. Appolinaire, — inginerul Constantin I. Ciorănescu, chimista Ecaterina Ciorănescu-Nenițescu, membră a Academiei Române, medicul Maria Ciorănescu, pentru ca partea cea mai substanțială a cărții să le fie rezervată lui Alexandru Ciorănescu și George Ciorănescu, cei mai reputați membri ai „dinastiei”.

Primul, a cărui operă cuprinde peste 400 de lucrări, scrise și publicate în română, franceză, engleză, italiană, spaniolă, germană, relevă preocupările cele mai diverse: istorie și critică literară, comparativă, istorie generală, istoria mentalităților, literatură beletristică, lingvistică. Urmează liceul la „Spiru Haret” și începe să publice în revista școlii „Vlăstarul”, întemeiată de frațele său mai mare Ioan și pe unde au trecut atâtea nume de seamă ale culturii românești: Mircea Eliade, Barbu Brezianu, Arșavir Atercian, N. Steinhardt.

Autorii cărții descriu apoi activitatea lui Alexandru Ciorănescu, pe domenii și literaturi. Când încă era în țară (pentru că după 1946 s-a exilat la Paris iar mai târziu în Spania), istoricul literar a încredințat tiparului studiile *Teatrul românesc în versuri* (1943) și *Spiritul european și cultura română* (1944). Peste mai mulți ani, va da la iveală altele două, despre Alecsandri și Ion Barbu, în versiune engleză. Autorii observă „elasticitatea metodelor de investigare și feroarea analizei de text”. Filologul elaborează un *Dicționar etimologic al limbii române* (1958; 1966), scris în spaniolă și care, după opinia specialiștilor, este „singurul dicționar complet al limbii ro-

mâne după cel al lui Cihac.”

Teza de doctorat a lui Al. Ciorănescu a fost *Ariosto și Franța*, lucrare de comparativă foarte bine primită. A mai scris despre Ronsard, Rabelais, La Rochefoucauld, despre baroc. Dar opera care l-a consacrat pe Al. C. este *Bibliografia literaturii franceze din secolele XVI-XVIII*, lucrare impresionantă de 5000 de pagini, comentată astfel de Pavel Chihaia: „...reprezintă un excepțional instrument de lucru, cu documentare exhaustivă, niciodată egalată (...) o realizare pe care numai un cărturar cu erudiția și vocația de explorator al unor domenii uriașe de cercetare ca Al. C., putea s-o ducă la bun sfârșit.”

Foarte legat a fost eruditul român de literatură italiană (a tradus în franceză *Divina Comedie*), de literatură spaniolă și de Spania, unde a și trăit cea mai mare parte a vieții la Santa Cruz de Tenerife în insulele Canare. A fost interesat de opera lui Calderon de la Barca și a lui Cervantes, alcătuind și aici o *Bibliografie franco-spaniolă*.

Comparatistul Al. Ciorănescu a studiat raporturile de penetrare dintre diversele literaturi romanice în domeniul mentalităților, a ideilor religioase, politice și artistice. El credea în existența unei *literaturi europene*. Din multele sale lucrări, să amintim doar *Studii de literatură spaniolă și comparată* (1954) și *Principii de literatură comparată* (1964), redactată în spaniolă.

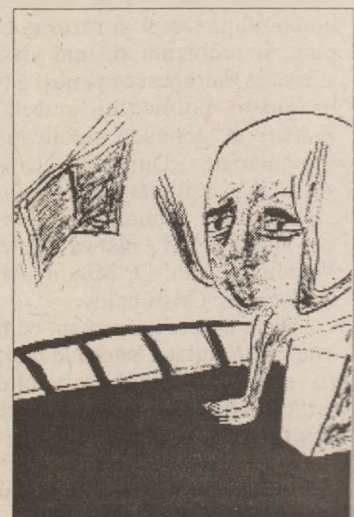
Comparatistul, alături de lingvist și istoric (a scris *Istoria generală a insulelor Canare*, ca un omagiu adus patriei sale adoptive), a fost în același timp romancier (*Le couleau vert*), autor dramatic (*Don Carlos de Viana*), poet (*Biografie pentru rândunele*) și memorialist. Aflăm acum că volumul apărut în românește *Amintiri fără memorie* făcea parte dintr-o trilogie, rămasă, din păcate, neterminată.

FĂRĂ SĂ AIBĂ o operă tot atât de întinsă, dar nu mai puțin importantă, este fratele cel mai mic, George Ciorănescu, istoric, ziarist și traducător. Autorii volumului *Dinastia Ciorăneștilor* pun foarte bine accentul pe activitatea lui anticomunistă și de pionier al ideii integrării și construcției unei Europe unite democrat-creștine. Din 1955, a

fost redactor la „Europa liberă”, unde a militat plin de elan și cu profesionalism pentru eliberarea țării de sub robia comunistă. El a reprezentat, afirmă autorii, „conștiința morală și instanța juridică a Patriei Externe, pe care a servit-o cu responsabilitatea unui adevărat ministru de externe al exilului românesc.” A și scris câteva lucrări consacrate Basarabiei. George Ciorănescu a colaborat la *Bibliographischer Lexikon Südosteuropas* (München, 1972-1974), redactând articole bio-bibliografice despre mari oameni politici români, precum: I. C. Brătianu, I. I. C. Brătianu, Gheorghe Brătianu, P. P. Carp, Lascăr Catargiu, M. Kogălniceanu, C.A. Rosetti, N. Filipescu, Take Ionescu, Spiru Haret, Nae Ionescu, Armand Călinescu ș.a.

Dinastia Ciorăneștilor este o lucrare de informație (cu bibliografii bogate, uneori critice și analitice), veritabil instrument de lucru pentru cine va scrie istoria exilului românesc și o monografie despre Alexandru Ciorănescu. În locul autorilor aș fi utilizat mai mult *Amintirile fără memorie* ale acestuia în legătură, de exemplu, cu numele familiei, la origine *Cioran*, din rusescul *ciornâi-negru*, strămoșii fiind ciobani, ajungând cu oile până în Ucraina. De asemenea, aș fi făcut o mențiune despre apelativele profesorului, *Don Alejandro* în Spania, *Cio* la Paris, în cercul profesorilor, cercetătorilor și studenților, care consultau opera lui monumentală *Bibliografia literaturii franceze*. Dar acestea sunt amănunte. cartea lui Mihai Gabriel Popescu și Ștefan Ion Ghilimescu se constituie ca o sursă documentară de tot folosul.

Al. Săndulescu

prepeleac

de Constantin Toiu

Franciscanii

SINGURUL sfânt religios creștin din lume care a intuit Unitatea Creației terestre, *globalitatea* vieții vii de pe pământ incluzând în ea toate necuvântătoarele de jos până în văzduh, anticipând astfel cu o modernitate genială mișcarea ecologică de astăzi aflată abia la începuturile ei și cu urmări politice sigure în viitor, a fost italianul Francesco d'Assisi, François cum îi spun francezii. Numele sfântului este legat de Giotto, contemporan cu el, și care în trei cicluri de mari fresce a pictat viața lui, opere aflându-se la Assisi și la Florența. Rareori se întâmplă ca un artist de anvergura lui Giotto să se întâlnească și să descrie existența unui Om al Duhului sfânt pe măsură.

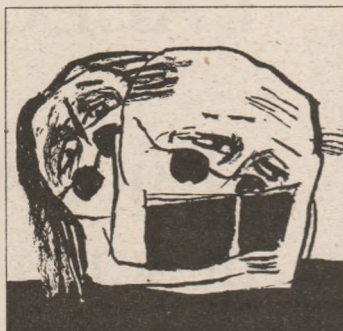
Partidul ecologist, de oriunde din lume, dacă ia lucrurile în serios (și, dacă se poate... și în România), ar avea o temelie de sprijin fără de seamă în lume. Un inovator al picturii concrete și un reformator al spiritului, amândoi din primele două secole ale mileniului al doilea – încă înainte de propriu-zisa Reforma europeană.

Pe sfânt îl mai avem pictat cu încă doi oameni ai bisericii, dând de mâncare păsărilor strânse în jurul lor, numele autorului picturii din păcate uitându-l. În schimb, mi-l aduc bine aminte pe Giovanni da Milano care l-a pictat în cadrul unui triptic cu o carte groasă sub brațul stâng, Sfânta scriptură probabil. Dar, interesant, *de un roșu aprins*. Ceea ce merge cu doctrina democratică universală de stânga a întregii Creații divine.

La Paris, în luna octombrie 2003, de câte trei ori m-am dus la biserica Saint Germain des Prés din piața cu același nume și la Notre Dame des Prés de pe bd. Montparnasse, și de patru ori la Luvru, și încă mi se pare că totul nu a fost decât o vâjâială...

Textul, prima frază a predicii adresată de sfântul italian al păsărilor pe care, la începutul acestui serial, am promis că o voi înfățișa cititorilor, iat-o:

Surori ale mele, păsări, Dumnezeu vă susține (vous sustante s.n.), fără ca voi să semănați și să secerați; El vă dă

izvoare și gârle ca să beți din ele când sunteți însetate, coline și munți ca să vă găsiți adăpost în ele arbori, înalți ca să vă faceți acolo cuiburile; și fiindcă nu știți nici să coaseți nici să toarceți, tot El vă procură vestimentele trebuincioase atât vouă cât și odraslelor voastre. Creatorul v-o fi iubind pe voi mult de tot, dacă vă face atâtea favori!

Astfel, dragele mele surori, nu fiți ingrate, ci sărbătoriți neîncetat, aduceți laude Celui ce vă coplesțește cu atâtea faceri de bine...

(27 Oct. 2003, Paris)

Unul din cele mai simple, mai sincere, mai frumoase texte citite de mine în viața mea și pe care acum încerc să-l învăț pe dinafară...

Text copiat cu eforturi, la inghesuală, de pe o ușă interioară a bisericii Saint Germain des Prés, în prima zi când am vizitat-o...

Text afișat pe ușă, special, fiind ziua catolică a tuturor sfinților, cum e la noi a morților...

A doua zi, când m-am dus acolo să văd dacă nu făcusem vreo greșală de transcriere, textul nu mai era. Erau alte afișe cu alți sfinți mai mici, dar sfinți și ei și mi-a fost necaz că textul Sfântului Francisc, dispăruse.

Așa faceți și cu Descartes! m-am trezit imputându-le.

Mi se explicase, după aceea, că fiecărui sfânt trebuia să-i vină rândul și să fie popularizat. Ceva aproape... electoral!

La întoarcere, fix după o lună, deschizând fereastra, porumbelul cenușiu cu pete negre, căruia îi pun zilnic firimituri pe pervaz, ateriză lângă mâna mea numaidecât, fără să-i pese. Va trebui neapărat să știu pe de rost fraza franciscană – viitorul umanității, poate... ■

DERIVAREA regresivă. (despre care s-a scris mult în ultimele decenii, cel mai constant cercetător al fenomenului fiind profesorul Th. Hristea) e productivă în mai toate registrele limbii române. Formele scurte provenite din verbe sînt adesea preferate derivatelor cu sufixe și prefixe sau împrumuturilor adaptate, mai lungi și mai greoaie. În limba actuală standard, de exemplu, o formă ca *acuză* își concurează puternic sinonimul *acuzare*. În limbajul familiar și argotic, procedul este utilizat destul de mult: i se datorează cuvinte ca *potol* (din *a potoli*), *caft* (din *a cafti*), *șucăr* (din *a șucări*), *bîlbă* (a se *bîlbîi*). Uneori, preferința pentru derivatele regresive postverbale duce la reactivarea unor cuvinte învechite sau la intrarea în stilul colocvial a unor forme regionale: *zdroabă*, *socoată*. În DEX (1996), substantivul *socoată* nici nu este înregistrat. Apare însă în *Dictionarul limbii române* (DLR, tomul X, litera S, 1992), ca element învechit și regional, provenind de la verbul *a socoti* și avînd mai multe sensuri, echivalente cu ale derivatului în *-eală* de la același verb, *socoteală*. Cuvîntul e ilustrat de citate din texte populare, din manuale de aritmetică de la începutul secolului al XIX-lea, din autori ca Agârbiceanu sau Goga. Or, în momentul de față cuvîntul pare să fie preluat de limbajul tinerilor, cu marca ironică specifică termenilor neliterari „recuperați”.

Forumurile din Internet furnizează cîteva exemple recente, de tipul „Hai să facem o *socoată*” (Ciberplai 3.12.2000); „Această *socoată* era făcută după celălalt calendar” (Ciberplai 6.04.2003); „îs prea mulți și da prost la *socoată*...” (dbrom.ro 2003). Uneori, forumurile cuprind date de identificare a autorilor textelor; în măsura în care le presupunem reale, acestea pot indica anumite preferințe regionale. S-ar părea că *socoată* se folosește mai ales în zonele în care a fost păstrat la nivel dialectal. Către această concluzie par să conducă o intervenție din Cluj - „Eu mi-am făcut o *socoată* și am ajuns la concluzia că dacă mă duc la revizie cu tot ce trebuie ies mai ieftin” (Autoshow Forum 12.05.2003) -, versuri glumețe din Hunedoara - „Dar nu-i ieși *socoata* în vrîun fel” (*Replica*, 35, 2003) -, pagini cu poezii în grai bănățean: „Veta-ș fașe iut *socoată*”; „Io dăloc făcui *socoată*” (infotim.ro) etc. Chiar în intervențiile anonime, anumite recurențe ne permit să identificăm o variantă regio-

păcatele limbii

de Rodica Zafiu

„Socoată“

nală a limbii. Intervențiile unui participant conțin de cîteva ori cuvîntul *socoată*, însoțite de mai multe trăsături bănățene („fruncea”, „io mi-s”, „tâte felurile”, „aș putea givăni...” - Ciberplai 8.04.2003).

În contextele moderne, *socoată* contrastează (adesea intenționat) cu limbajul jocurilor pe calculator, cu cel jurnalistic sau politic: „Dacă nu greșesc cumva la *socoată*, sunt 81 de combinații posibile” (computergames.ro); „M-am gîndit că țara e săracă și n-are bani. Cear fi să socotim ce se cheltuiește. Am făcut o *socoată* cu personalul, cu încălzire, iluminat și telefon” (EZ, 12.02.2002, editorial). Expresive sînt în special aparițiile în expresii și locuțiuni - *a pune la socoteală*, *a da socoteală* etc.: „nu-i greu de pus la *socoată* mobilul. Iar mobilul sunt banii!” (cotidianul.ro /anterioare/1999); „După toate dezvăluirile (care pot fi probate oricînd cu acte), joia trecută M. L. este chemat să dea *socoată* în fața partidului” (EZ 11.01.2000) - și chiar în proverbe: „Credea că va deveni doctor. Dar cum *socoata* de acasă nu prea merge mână-n mână cu cea din tîrg, a

ajuns la radio” (profmbv.ro). Folosirea intenționată e confirmată de jocul de cuvinte bazat pe alternarea lui *socoată* cu *socoteală*: „Turma are doar un singur cap pe umeri și restu' pe niciunde, de aceea logic nici nu poate fi *luată în socoteală și la socoteală*!!!” (Ciberplai 5.04.2003).

În paralel, verbul *a socoti* - pentru care DOOM indică doar varianta de conjugare cu sufixul *-esc* (*socotește*, *să socotească*) - se mai folosește și fără sufix: *socoate*, *să socoată*. Poate că în acest caz formele sînt susținute și de ecouri literare: ele apar la Eminescu, în texte foarte cunoscute, *Glossa* („Te întreabă și *socoată*”), *Scrisoarea I* („Într-un calcul fără capăt tot *socoate și socoate*”) ș.a. Dar chiar fără prestigiul textului eminescian, și în cazul verbului există condițiile variației regionale și preferința pentru formele (mai scurte, mai expresive) fără sufix. Oricum, s-ar părea că mass-media și mai ales Internetul, considerate de unii instrumente și simboluri ale globalizării, pun în circulație regionalisme și arhaisme, în care expresivitatea colocvială poate să-și găsească noi surse de creativitate ludică și ironică. ■

EDITURA PARALELA 45

BELETRISTICĂ

NOI APARIȚII ÎN COLECȚIA ODISEU

Călin Vlasie
Poezie și psihic

format 14 x 20, 180 p., 55.000 lei

Dumitru Țepeneag
Clepsidra răsturnată

format 14 x 20, 162p., 95.000 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

Comenzile se primesc pe adresa:

Pitești, str. Frații Golești, nr. 128-130
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492

e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

Un om trebuie să știe să rabde

- *Dați o mare importanță simțului de proprietate. Dar simțul de proprietate se extinde, uneori, și asupra oamenilor. Și nu mă refer la sclavie...*

- Numai atunci este adevărat sentimentul de proprietate, când se extinde asupra oamenilor. Un om care iubește se socotește proprietar al persoanei iubite. Dacă nu e așa, înseamnă că nu iubește și trebuie antipatizat.

- *Ce se face "proprietarul" dacă "proprietatea" are altă părere?*

- Rabdă! Nu are altă ieșire decât să rabde. Așa e și normal, și frumos. Un candidat la calitate de om trebuie să știe să rabde.

- *Există o limită a răbdării?*

- Nu cred. Există poate o rețetă, pentru că asta e soluția firească. N-ai ce-i face, nu te poate apăra nici o lege de asta. Acum, din cauza abundenței de drepturi, s-a ajuns la următoarea obsesie: aceea de a nu discrimina. Există chiar fundații împotriva discriminării. Or, eu îmi aduc aminte că, în tinerețea mea, în cărțile de psihologie și de logică, una dintre însușirile fundamentale ale inteligenței era discriminarea, capacitatea de a disocia, de a nu confunda lucrurile unele cu altele. E-poca cea mai fecundă în materie de critică literară a fost secolul al XIX-lea, secolul pozitivist și discriminatoriu.

Critica nu e altceva decât discriminare

- Critica nu e altceva decât discriminare. Dacă nu discriminăm, nu mai deosebim nimic. După mine, cel mai subtil critic român și nu numai, mai subtil chiar decât Thibaudet, este Ibrăileanu, om format la toate plectisile alea pozitivistice și evoluționiste de secol XIX. Dar el știa perfect să discearnă un lucru de altul. A discerne era un lucru obligatoriu și o principală virtute a inteligenței. A nu avea discernământ însemna a fi dobitoc. Or, acum ni se recomandă să nu discriminăm, adică să nu avem discernământ. Dobitocia a devenit, pare-se, o supremă virtute. Încă din tinerețe am fost martorul elogiilor imbecililor și pitecantropilor. Era un alt fel de a nu... discrimina. În speță, hitlerismul, care e o pitecantropofilie. Am văzut oameni foarte inteligenți care-l aprobau pe Hitler, pentru că era energic. Și poate că aveau dreptate, pe detaliu. E adevărat, detaliile nu trebuie niciodată omise, dar adeziuni nu se pot face doar pe baza detaliilor. Pe atunci, democrații – ca să le zic așa – erau cei care considerau obligatorie discriminarea, fina disociere între

lucruri.

- *Ă-propos de Ibrăileanu discriminatorul; tot el a scris și un roman de un extraordinar rafinament.*

- S-au mirat oamenii cum de înapoiatul ăla de provincial a putut să scrie un roman așa de fin. Păi tocmai de-aia, fiindcă era îmbăcșit de teorii împușcate, dar corecte. Fiindcă discrimina! Acum, trebuie să tratăm totul otova. Rahat egal cu miere; și până la urmă rămânem numai cu rahatul.

- *Dar nici discriminarea nu trebuie să fie otova, pentru că și așa riscăm să ajungem la ... pitecantropofilie.*

- Sigur, discriminarea presupune finețe și precizie. Fără asta, se poate face prosteste, adică așa cum o fac tocmai mulți dintre cei care luptă astăzi contra discriminării. Se dorește acum instaurarea democrației în Irak și în Afghanistan. Mitul democrației se leagă de mitul nediscriminării. Eu, unul, sunt convins că dacă există Paradisul, Împărăția lui Dumnezeu, nici un pic de democrație nu e acolo.

- *În Paradis nu se fac alegeri?*

- Nu prea cred. Electoralismul e tot o consecință a nediscriminării. Sigur, și votul e un tip de discriminare, dar unul nu foarte inteligent. Când eram mic, prin 1932, am fost dus, împreună cu alți copii de vîrsta mea, la moșie, în timpul unor alegeri pentru Senat, ca să vedem cum se votează. Și am și votat, voturile noastre fiind validate, chiar dacă nu aveam vîrsta necesară.

- *Să înțeleg că ați fost părtaş la o ... fraudă electorală.*

- Cam așa ceva. Oricum, asta n-ar fi chiar aspectul cel mai dezagreabil al democrației. Mai grav este că, de multe ori, democrația are oroare de constatarea unor realități și calități umane. Nu este admisă diferența de calitate, ceea ce este o dobitocie atît de uriașă, încît nu cred că are egal.

Oamenii nu mai fac deloc credit lui Dumnezeu

- *Fatalmente, ajungem la veșnica problemă. Criticăm democrația, dar avem altceva mai bun cu care să o înlocuim?*

- Nici nu trebuie să te gîndești la a pune ceva în loc, pentru că e evident că ceva mai bun nu există. Poate doar Dumnezeu să pună altceva în loc, o invenție mai deșteaptă. Oamenii din ziua de azi, spre deosebire de locuitorii altor epoci, nu mai fac deloc credit lui Dumnezeu. Se consideră cu mult mai deștepti decât El, iar Dumnezeu, dacă cumva există, e cu siguranță prost. Or, eu sunt sigur că există, tocmai fiindcă nu se poate să existe oameni deștepti într-o

lume pe care nu a creat-o cineva cu o supremă inteligență...

- *Pornisem, însă, de la saloane și baluri.*

- Da. Ce sunt saloanele și viața mondenă, strălucirea societăților foarte rafinate, în care funcționează impecabil snobismul fără de care societățile alese nici nu ar putea exista, decît forme de discriminare? Cutare a asimilat mai bine comportarea distinsă și boierească, altul e mai deștept, altul e mai fermecător... Discriminări, nu? Pe ce se bazează criteriile elitare ale societății aristocrate? Pe nimic altceva, decît pe discriminare! Sigur, nu se fac discriminări de tipul: "Personajul ăla e prost-crescut și mi-e antipatic, deci trebuie ucis!" Ferească Dumnezeu!

- *De ucis, nu-l ucidem, dar putem măcar să nu-l mai primim la noi, la ceai.*

- Sigur! De-aia e bine să fii tolerant și uman, dar nu excesiv de agreabil cu persoane de tipul asta, pentru că riști să te napădească. Dacă pe toți proștii îi consideri frați, te sufocă și riști pînă la urmă să te și molipsești. Pentru că prostia e, categoric, o maladie foarte molipsitoare!

Vaccinul La Rochefoucauld

- *Vaccinuri împotriva prostiei există?*

- Poate că da. Spre exemplu, anumite lecturi. Eu am remarcat asta când eram adolescent, pe la 14-15 ani, și am citit *Pentru arta literară* a lui Paul Zarifopol și *Oceanografia* lui Eliade, care mi s-au părut cele mai inteligente lucruri pe care le citisem pînă atunci și așa le consider și azi. Nu sunt destul de poliglot, dar din limbile pe care le știu bine sau pasabil, astea două cărți mi se par cele mai tranșante, cele mai tăios inteligente. Sigur că fiecare poate să aibă alte exemple de genul acesta. Toată viața l-am citit cu mare atenție pe La Rochefoucauld, care este un antidot extraordinar contra prostiei, tocmai fiindcă acceptă și prostia ca pe o realitate. Acesta e primul pas: trebuie să accepți prostia ca pe o realitate și să-i faci fenomenologia. Oamenii care se încapățîneau să nu facă discriminări, în sensul de a nu "înjosi" un alt om spunînd despre el că e prost, nu mai pot face judecăți, nu mai pot observa diferențele.

- *La fel e și cu frumusețea?*

- Am avut multă vreme sentimentul, cînd eram mai tînr, matur sau chiar ... pre-senil, că există femei frumoase. Acuma spun că nu există. Există grația, delicatețea, feminitatea, însușirile făcute să ispășească părțile cele mai bune ale bărbaților, dar și pe cele mai grobaniere, mai porcești, cum

interviurile "R"

ALEXANDRU PALEOLOGU:

"Lucrurile neserioase trebuie luate foarte în serios"

ar fi vanitățile și ambițiile.

- *Femeia ca medalie...*

- Da. Adică oamenii ăia care nu au criterii vii, ci exterioare și care presupun că nimeni nu intuiește eșecurile lor ca bărbați. Care sunt mîndri nu că fac dragoste cu o femeie superbă, ci că sunt văzuți cu ea. Un om care are criterii exterioare va avea multe rateuri în materie de sexualitate, pentru că se raportează la ceva nepotrivit.

- *Și în materia asta, nepotrivirea e fatală.*

- Fatală! Abia în momentul în care am ajuns la concluzia asta, putem vorbi de saloane.

- *Ce vă face, totuși, să spuneți că nu există femei frumoase?*

- Un eveniment care a făcut dată în viața mea, fără să aibă vreo relevanță pentru alții. Mergeam cu troleibuzul, care s-a oprit la stop, la Universitate. Am văzut, atunci, traversînd strada, o florăreasă care bălăbănea în mîna un coș gol. Era grăsană, dar avea o privire extraordinară, de o tandrețe, de o penetrație și o inteligență minunate. În fond, frumusețea omului vine numai din privire. Numai acolo se poate vedea ce se întîmplă cu adevărat valoros și puternic într-un om, bună-tatea, inteligența, dreptatea lui.

Odată ce-ai perceput o atare privire, nu mai poți să treci peste asta.

- *Dar dacă nu vedem, de fapt, decît lucrurile pe care vrem să le vedem, care ne-am dori să existe?*

- Se poate și asta, dacă omul e total incapabil să se dezimplice, dacă are o judecată pragmatică și interesată, care îi perturbă atenția. Dacă îți merge mîntea numai la ceva, nu poți să ai decît un discernământ limitat și – mă repet – nediscriminatoriu. Dacă nu percepi decît ce ai poftă, atunci ai o problemă.

Cei care se tem de frivolitate...

- *Acum, să ne întoarcem la baluri...*

- Lumea asta strălucită a saloanelor, a ceaiurilor, a conversațiilor și întîlnirilor la restaurantele confortabile, fie ele luxoase sau intime, care reunesc niște elite, ține de o percepție specializată, bazată pe preferințe. E aici o problemă foarte importantă. Sunt foarte mulți oameni care se tem de frivolitate ca dracul de tămîie și sînt "serioși". Aceștia sînt, du-

„Eleganței literare”

...pă mine, nenorocirea lumii, oamenii care distrug șansele mari ale miracolului, frumuseții și genialității, pentru că ei se ghidează exclusiv după probabilități și după ceea ce este în mod notoriu și unanim acceptat drept profitabil. Or, profitabilul nu este, de cele mai multe ori, lucrul unanim acceptat, ci tocmai acela numai de tine însuși acceptat. Aia-mi place mie la o femeie, la un prieten, la o mîncare, la un salon și cu asta, basta ! Îmi place cutare amănunt pe care, slavă Domnului, nu-l pot proclama ca regula generală.

Evident că în societate erau preferați oamenii foarte bine-crescuți, cultivați, care știau să stea ca lumea la masă, care știau să vorbească o limbă, două, trei într-un mod negrotesc. O gafă de franceză te ... compromitea pe vecie; astăzi, nimeni nu se compromite dacă vorbește englezește prost. Limba engleză e limba lui Shakespeare, pe care astăzi aproape nimeni n-o mai știe, n-o mai pretinde și n-o mai așteaptă. Limba aceea a cărei superbitate era dată tocmai de faptul că era încărcată pînă la refuz de franțuzisme. Multă lume spune că nu agreează cultura franceză pentru că prea e raționalistă și că o pre-

feră pe cea engleză pentru că e mai sentimentală. Nu e adevărat ! Sentimentale sunt toate limbile mari, fiindcă cele mai importante lucruri din viața omului sunt sentimentul și iubirea. Dar contează și felul în care le manevrezi, cu ce criterii și prin ce acțiuni le discriminezi. Asta e punctul de pornire corect: dacă nu ești bine asimilat, nu te mai băga sau fii mai prudent ! și, mai ales, nu accepta culturile „tolerante”. Trebuie să ai ambiția de a fi acceptat de „intoleranți” !

Oamenii eleganți, grațioși și naturali

- Saloanele, în afară de rafinamentul, luxul, eleganța pe care le presupun, mai presupun și niște norme și discriminări extraordinare de intratabile, mergând la foarte subtile și fine amănunte ineludabile. Trebuie să fim conștienți că lucrurile fine nu sunt imperceptibile decât pentru imbecili. și tocmai de aceea, cei mai imbecili oameni sunt cei care fug de frivolitate. Frivol nu e ceea ce este neserios și trebuie dat deoparte, ci ceea ce este obligatoriu unei civilizații rafinate. Asta în-

seamnă rafinat: selectat la nuanță și la detaliu. Frivolitatea fasonază societatea și face posibile acele locuri în care convorbirea este strălucitoare și unde oamenii sunt eleganți, grațioși și naturali. Subliniez: și naturali ! A fi elegant și natural în același timp nu e chiar o chestie simplă. Trebuie să fim atenți la ce este natură și ce cultură în comportarea omului în societate. De aceea există, să nu ne fie cu supărare, culturi majore și dominante; de asta anumite literaturi fac mai mult decât armele cele mai imbatabile; din cauza asta sunt trei mari literaturi pe planetă: franceză, anglo-saxonă și rusă. Nu se pot admite judecăți sigure de valoare literară în absența balurilor și a conversațiilor plăcute și ... inutile. A, sigur că nu m-aș putea lipsi nici de farmecul și puterea lui Goethe de a înțelege marile semnificații, freamăte și simptome decelabile în lume; fiindcă era extraordinar de inteligent.

Fiola cu neseriozitate

- Goethe mai era și frivol, pe deasupra.

- Tocmai fiindcă era inteligent, era frivol. Dacă n-ar fi fost și frivol, n-ar fi rămas decât ca un oarecare poet german, stimabil și învățat la școală. Aftit. Dar fiind frivol, e uman și creator și îndrăzneț. Mulți goetheeni n-au priceput că atunci cînd Goethe spunea ceva foarte „serios”, nu e chiar așa serios. A avea o fiolă cu neseriozitate din care să picuri cînd trebuie este cel mai salutar lucru din lume; pentru că seriozitatea infectează și paralizază tot ce atinge.

- *Circulăm aici în două planuri ale cuvintelor „serios” și „neserios”.*

- Da. Am oroare și de oamenii neserioși, pentru că nu sunt nicio dată serioși în lucrurile neserioase. Lucrurile neserioase trebuie luate foarte în serios. Aici e problema !

- *Spuneai odată că frivolitatea e singura care merită să fie practică cu metodă. Cum ar arăta o „metodă Paleologu” de frivolizare ?*

- E nevoie de o metodă foarte riguroasă și cred că unica metodă eficientă de frivolizare ne-o oferă lumea mondenă de tip proustian sau à la La Rochefoucauld sau à la Saint-Simon, unde omul acceptă o prostie argumentată, favorabilă unor preferințe snoabe sau viscereale și unde apare dobitocul care nu percepe nuanța: „Nu domnule, asta nu-i adevărat” ! „O fi fals – îi spun eu – și știu că e așa, dar vād și că e bun”. Or, dacă e bun nu e chiar fals...

Nu poți să ai o opinie hotărâtă și profundă, hotărîtoare și instau-

ratoare, decât prin frivolitate. Adică să nu ne gîndim la nimic serios. Să ne gîndim la ceea ce ne place ! și dacă ne place cu adevărat, dacă avem motive profunde să ne placă, trebuie să știm să afirmăm lucrul ăsta. De pildă, mie-mi place la nebunie literatura rusă și societatea pe care această literatură o implică și o revelează. Mulți îi confundă pe ruși fie cu sovietismul, fie cu un anumit populism prostesc. Dar cum pot eu să fiu așa de sălbatic și de insensibil, încît să resping o cultură care a dat un roman cum este *Război și pace*, care începe cu un dialog într-o franceză perfectă, pe probleme de mare frivolitate (franceza nefiind nicidecum un exotism; rusismul ajunge să pară exotic, de franțuzită ce era elita rusă). O societate în care se pune problema reușitei unui bal cu atîta seriozitate, cu atîta metodă este cu adevărat o mare lume, o mare civilizație. Eu am avut norocul să cunosc în România, în perioada interbelică și la Paris, membri și descendenți ai acestei lumi. Am fost și în Rusia și trebuie să spun că nu am prea întîlnit *rusnaci*, ci am văzut femei grațioase, chiar dacă erau îmbrăcate sărăcăcios sau chiar umilitor și bărbați frumoși, cu profiluri virile și dominante, cu voci grave, superbe și, în același timp, zîmbitori și sceptici. Și răbdători. Pentru că ființele puternice și irezistibile sunt întotdeauna tolerante, răbdătoare și înțeleghătoare. Privesc defectele celorlalți cu înțelegere, fără să se scîrbească. E drept, sunt defecte respingătoare: a nu te spăla, a puți, a fi obraznic sau mojiș. Dar nu trebuie nicio dată să respingi categoria, pentru că în felul asta anulezi tocmai diferențele de care un om inteligent are absolută nevoie.

Gentilomii fără bideu

- *Acceptînd că mai există încă oameni de soiul celor din saloanele strălucite de altădată, ei nu mai pot practica frivolitatea cu metodă, din simplul motiv că nu mai există mediul în care ar putea-o face și că, în general, nici nu mai au mijloacele materiale indispensabile unei minime participări mondene.*

- Sigur că fără o bază materială nu se poate. În tinerețea mea, exista categoria marelui proprietar, chiar dacă cu moșii din ce în ce mai mici; totuși, resturile acelea erau suficiente pentru a asigura o viață confortabilă unor oameni care știau ce e aia. Pentru că nu e suficient să ai bani ca să trăiești confortabil. Nicidecum. Erau și atunci oameni care nu erau bogați, dar care aveau reflexele traiului civilizat. Aceste reflexe s-au pierdut.

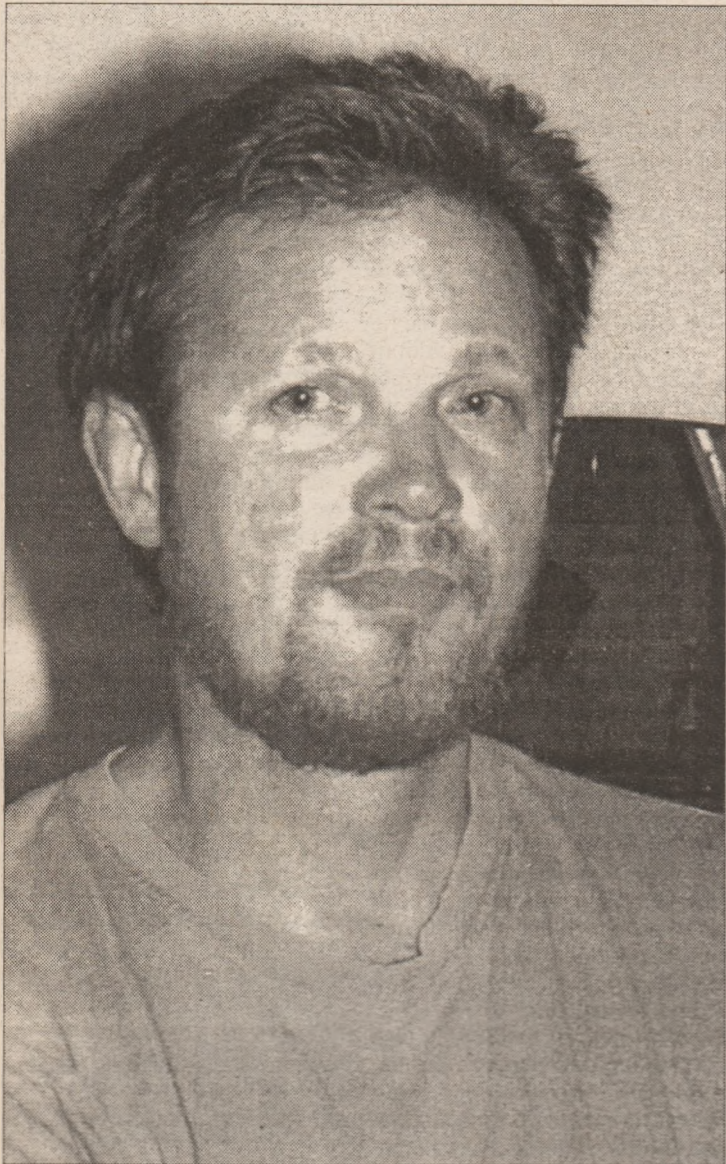
S-ar putea, totuși, să existe ceva, un soi de mobil nu foarte clar formulat, de a înlocui temeiul unei societăți cu un altul. Este posibil și chiar probabil ca un astfel de mobil să existe și acum, dar poate nu am eu luciditatea să-l discern. Ceea ce constat acum e că agregarea unei „lumi bune” este imposibilă, fiindcă nu mai există baza socială. Neagu Djuvara scrie, în *Amintiri din pribegie*, despre șocul pe care l-a avut, la întoarcerea după zeci de ani în țară, intrînd într-un local aparent select, cu prețuri foarte mari, cu serviciu foarte bun, dar populat cu niște consumatori ... Dar cred că dacă nu ei, urmașii lor vor fi convertibili la civilizație. Se întîmplă de multe ori ca urmașii celor care iau puterea prin diferite procedee mai mult sau mai puțin onorabile să se silească și să înceapă să reconstituie o societate. Totuși, un anumit tip de *high-life* nu se mai poate reface, chiar cu purtătorii unor nume convenabile. Și avem aici exemplul *Jockey-Club*-ului, care nu mai are la ora actuală o prea mare influență, chiar dacă membrii lui sunt oameni foarte bine, plini de farmec și pe care e o plăcere să-i vezi. Dar cum se poate concepe un astfel de club, în absența unui hipodrom ? Dacă dumneata ești un *gentilhomme*, trebuie să ai un bideu în casa. Măcar atît ! Dacă-ți lipsesc elementele fundamentale prin care să te poți fasona, e imposibil să supraviețuiești ca model. Tu poți să ai fason, dar nu te mai poți fasona și nu mai poți fasona generația următoare.

- *Cînd ai intrat dumneavoastră în lumea frivolității ?*

- De cînd m-am născut ! Zic asta pentru că nu știu cît de ușoară era într-adevăr viața, dar mie așa mi se părea. Tata nu a moștenit o avere care să-i permită întreținerea unui anumit standard de viață. Dar a fost un mare avocat și cîștiga foarte bine. Îi placea mult meseria lui. O făcea cu foarte multă știință și avea rezultate strălucite. După limbajul comun, pe care eu îl resping, asta presupunea, din partea lui, multă muncă. Nu era muncă ! A lucrat enorm, i-a plăcut știința și cartea, se pasiona de cauzele mai interesante și asta îi oferea lui, ca și multor confrăți de-ai lui, acea extraordinară finețe și precizie a judecății, de unde și cultura aferentă. Sigur că și în cele mai subtile și profunde activități apar incomodități și inconveniente, dar nici o clipă nu îi lipsea plăcerea din ceea ce făcea. În clipa în care apare lipsa de plăcere, ceva e putred.

Filip-Lucian Iorga

(Fragment din volumul de convorbiri *Breviar practic pentru simpla existență*, aflat în lucru)

Dan Persa

Ștefan

oricând. Nu reuși prea bine și în vâlmășagul de amintiri și gânduri și senzații se fâstăci, scobi cu degetul mare al piciorului un vreasca înfundat în pământ și își privi acel deget cu care scobește, murdar și cu unghia crescută ca o lamă de sticlă striată și neagră în vârf. Nobilul meu tată, gândi Ștefan cu ironie amară. Nu își cunoștea tatăl și nu știa că nu îl cunoaște, iar stolnicul, văzându-l că e dus cu capul în nori, porni amarât și îngândurat, mic și subțire și drept ca un sfredel și tanțos, iar lui Ștefan îi păru că el umbla aidoma unui fus pe care l-ai așezat cu vârful pe masă și i-ai dat vânt să se rotească sfărâind...

AI PRIVIT vreodată, Ștefane, punctul de fugă al unui sat de case mici și cărămizii, acoperite cu țigla, acele linii imaginare ce pornesc din cornișe și streșini și crestele acoperișurilor și hornuri și lucarne, pentru a se întâlni undeva, foarte departe de noi, într-un punct unde dacă am avea puțină să ajungem, cu adevărat am ieși din lume, pentru a intra pe acolo într-un basm? Tot ce vezi împrejur înmănunchiază liniile unui punct de fugă, unde se unesc toate cele câte se află pe pământ și se îngemânează. Ștefan zâmbi acestui gând al său, pași peste pragul fânarului în noroiul ogrăzii, răcorit deasupra și cald înăuntru, în care i s-au confundat picioarele și privi cum trece pământul ca o pastă înălțându-se în fâșii molatece și zâmbi, plăcându-i cum trece pământul printre degetele picioarelor lui, mângâind pielea aceea fină, ce rămâne aproape întreaga viață neatinată și răcorind-o. Privi peste câmpurile ce după destrămarea norilor, abureauă, albastrind zările. Se întinse la fel de prelung ca un câine și din piept îi ieși un stăruitor geamăt, parcă dintr-o cavernă oraculară, unde s-a săvârșit un miracol. Dar se trase iute în sine și se ascunse după colț, ca să nu-l vadă tatăl său și să-i spună cine știe ce vorbă de ocară, căci stolnicul, călare, pornise cu flacăii spre sat și Ștefan privi cum copitele cailor se afundă în pământul ogrăzii ca într-un măr și cum din copite sunt aruncate bucăți de noroi împrejur. Se scutură. Unde se ascunsese, sub

streășina surii, lângă urzici, îi cădeau pe spinare picuri de apă și Ștefan sorbi aerul printre dinți, de parcă apa ar fi fost sloi și își aminti cum învățase să fumeze, țigări din păr de porumb învățat în pănuși, hiii, caii popii-n păpușoi!, când tot așa făcea hiii, cum a tras acum aerul printre dinți. Stolnicul mergea mic și subțire și drept ca un sfredel și tanțos în șaua calului, spre Dâmbul Melcilor, dincolo de care se întindea satul. Moșia ar fi fost o câmpie întinsă, dacă fantezia naturii n-ar fi așezat gruiete pe ea, botezate de oameni în fel și chip, Dâmbul Melcelor, Colnicul Vătafului (numit așa pentru că de aici îi urmărea vătaful toamna la seceriș, cu pâlăria dată spre ceafă și ștergându-și mereu asudul frunții cu un ștergar), Gorganul Găinii (nimeni nu mai știa de ce se numește așa), Măgura Dulce, Colina Zdrețarosului, Movila Galbenă, (unii îi spuneau Movila Galbenilor), Culmișul Pahonțului, Greabănușul Tânguirii (aici se spune că fusese înfipt în trecut un stâlp al infamiei), Obcina Mică și Obcina Mare, sau Piscanul Prisăcarului, încât Ștefan, uneori, se gândea la câmpia acoperită de colnice ca la o geografie mitică, o geografie unde

mari ritualuri din an adunau popoare cu slavă sacră, pentru un șotron cosmic. Nu-și cunoștea vârsta Ștefan, dar doica ținuse oarece socoteală și îi spusese că are cam șaptesprezece ani. Privi iar calăreții. Stolnicul și flacăii înaintau pe drumul plin de glod și se pierdura încetul în spatele Dâmbului Melcelor. Când trecură de gruiet, stolnicul Constandin văzu înaintea satul, unul din satele moșiei sale, cel mai apropiat de mlaștina pe care odată vroise s-o asaneze și unde acum, când văzduhul se limpezise după ploaie cu o neferască tihnire, broaștele orăcăiau, cuprinse parcă de răzvrătire. Apele ploii săpaseră fagașe adânci, au crescut ulița cu brazde, surpaseră poduri, intraseră prin curți și le zbârciseră cu șuvoaiele lor neîmpotrivite. De vale, unde apele s-au scurs mai cu sârg și s-au adunat în băltoace, câțiva oameni propteau cu pari pereții de chirpici ai unei case spartă la temelie și agățaseră în meri și pruni veșminte și velințe la uscat...

STEFAN privise o vreme după tatăl său, până ce dispăru cu pâlcul de flacăii în dosul Dâmbului

FIULE, îi spuse stolnicul Constandin lui Ștefan, să nu fii aidoma torentului, viiturii ce rupe în cale și smulge rădăcinile toate, lăsând pământul sterp, ci aidoma mîlosului fluviu, ce sigur ajunge la țintă și cară pe maluri fecund cernoziom și ține pe maluri mînoasele holde și când auzi aceste cuvinte, Ștefan își aminti de gândurile lui, de visul său, de pofta de a fi povestariu, pentru a pune în cuvinte și fraze viața aidoma unui fluviu mîlos și mînos, dar se și întreba dacă ar putea oamenii să vadă fluviul în curgere la majestuoasă și trîndavă și neîntreruptă, sau oamenii, sârmanii, nu pot vedea decât băldăbăcul unei pietre azvârlite în apă și orice alta ar atrage luarea aminte și orice e bătător la ochi, clipa cea îmbuibată de mreaja bucuriei și a desfătului, sau clipa cea triumfătoare, când pescarul scoate mreana din val, sau clipa înălțării, când bătrânul cărmaci salvează din fluviu, cu prețul vieții, copilul aproape înecat - și amintindu-și de acestea, Ștefan nu era foarte sigur care e adevărul, căci istoria păstrează doar evenimente și ni-

meni nu se sinchisește de curgere viața ca un fluviu, ca un fluviu al cărui celălalt mal nici nu se vede, încât el putea fi marea, oceanul, cu valuri purtate de-a lungul țărmului, astfel că dă iluzia curgerii spre undeva și Ștefan gândi în acea clipă, jură mai degrabă, că va face negreșit o călătorie la marea cea mare, poate împreună cu mai marii hergheliei porniți să cumpere tarpani sau misiri de la hoții de cai din Dobrogea, ori cu olarii cei fermecați, care frământă lutul în gropi cu picioarele goale... Pe Ștefan chiar îl bătuse gândul de mult să plece cu olarii în lume sau cu dubălarii în atelierul cărora mirose a piele și sare, ori cu rudarii, sau cu șindrilarii ce opreau pe la case noi pentru a înălța acoperișuri țuguiate, ori cu sumănarii ce străbateau munții ca să vândă cojoace, curele și hamuri. Și ascultând cuvintele tatălui său și gândind la acestea, Ștefan privi spre cer, era o dimineată cu nori mici și atât de înalți, încât ameteai privind în sus și în limpezimea bolții, o privighetoare cât o găză se zbânțuia ca notele pe portativul cântecului ei. Apoi Ștefan căută să-și stăpânească emoția de a fi în fața tatălui său și de a sta în bătaura curții cu picioarele goale sub cerul mai înalt ca

Editura AULA

de 4 x Nicolae Manolescu

Literatura română postbelică

LISTA LUI MANOLESCU

1. Poezia; 2. Proza. Teatrul; 3. Critica. Eseul

1.232 p., 240.000 lei

Istoria critică a literaturii române. 1

432 p., 99.000 lei

Despre poezie

208 p., 50.000 lei

Lectura pe înțelesul tuturor

256 p., 50.000 lei

Cărțile pot fi comandate la:

Tel./Fax: 0268/31.86.47; 32.66.47; www.aula.ro

Editura AULA O.P. 14 C.P. 13.67 Brașov 500630

literatură

Melcilor și privind spre urzici, îi veni gândul să bage mâna între ele, spre a vedea ce simte pielea urzică și cum se bășică și cum îl ustură și cum va fi când o să dea cu apă rece peste spuza ce avea să i se întindă pe braț și întocmai făcu, deși dorise doar să-și închipuie toate acestea, iar nu să prețuiască în adevăr senzația, pe pielea lui. Dar după ce gândi, nu-și putu stavili pornirea și iată că antebrațul lui, cu mâneca suflecă pe el, porni către frunzele verzi și subțiri și zimțate ca frunzele de izmă, încât uneori chiar nu știa care e izma și care urzicile, dacă nu erai cu băgare de seama, dar Ștefan știa bine că pe frunzele de urzici stă un puf ca bruma, rugos. Își trase mâna, au!, apoi își frecă pielea cu palma și se bucură, nu era așa rea urzicarea cum crezuse, ba chiar îl gâdila puțin, încât râse, dar peste piele se întinse apoi un prurit pătimitor și Ștefan luă apă de ploaie dintr-o baltă și stropi antebrațul și se scărpină iar și usturimea crescă și mai mult. Porni către bucătărie, să îmbuce vreo rămășiță de la micul dejun, deși nu-i era prea foame și răbdare n-avea ca bucătăresele să-i prăjească un scrob cu mușchiuleț de porc tăiat mărunt și amestecat cu ceapă pe care să-l mănânce cu mămăligă rece și galbenă ca aurul (era mâncarea lui favorită scrobul galben cu mămăligă galbenă, se îmbina în ea moli-ciunea omletei și asprimea făinii de porumb, deși altfel nu suferea galbenul, decât numai în acele bucate luminoase ca soarele îi plăcea).

ERA puțin trist în acea dimineață, dar nu din cauza ploii, a rupei de nori ce se destrămau acum în petece albe, ratacitoare, ci a sfaturilor primite de la tatăl său cu o zi înainte, să nu fii aidoma torentului, viiturii, ce rupe în cale și smulge rădăcinile toate, ci aidoma mîlosului fluviu, iar Ștefan se simțea acum

ca un fluviu mîlos și care abia înaintea cu apele lui grele și somnolente și magnifice, nepăsătoare și fără conștiință, încât abia își mișcă mâinile, dar gândi că nu e deloc ușor să fii fluviu, ci mai degrabă, în acea clipă, s-ar fi vrut amiral, dar nu un amiral al mării, ci al cerului, adică să comande corăbiile norilor, urcat la pupa cu picioarele pe balustradă și agățat cu mâna de un fuor de abur, așa cum s-ar ține de un odgon și cu ocheanul în cealaltă mână și cu o pălărie de corsar pe cap, triumfiulară. Ai privit vreodată, Ștefan, punctul de fugă..., își aminti iar gândurile de acum jumătate de ceas și în punctul de fugă nu mai văzu adunate liniile imaginare pornite din cornișele caselor, ci văzu fuga zilelor și nopților către un punct în care erau sorbite și neînturnate. Porni spre acel punct cu viteza luminii și dintr-o dată universul se schimbă în jurul lui, deveni transparent și luminos și colorat și Ștefan scoase un chiot, iha!, ca și când s-ar fi aflat în spinarea unui buiestraș sălbatic, ce vrea să-l arunce din spinare și strigătul său fu auzit în casă și bucătăresele năvăliră afară, i s-o fi întâmplat copilașului ceva, Doamne fer!, și-l văzură pe Ștefan umblând desculț prin noroi și prin bălți, cu un cârd de boboci de rață, ca niște gălbenușuri, în jurul picioarelor lui, piu, piu!, iar mai apoi ochii lor grujulii descoperiră prurit de pe antebrațul copilului, cum îi spuneau și năvăliră asupra lui, ce-ai pățit, puiule, cum de te-ai urzicat?, și îl luară pe sus, în brațe, purtându-l în bucătărie lângă cuptor și i-au scos cămașa udă și nădragii și le-au pus la uscat și așa, în chiloți, stând pe marginea patului, Ștefan își încreți fruntea, apoi ridică o sprânceană, apoi pe cealaltă, pe rând, jucându-se cu diferite mimice și apucându-se să rădă cu bucătăresele și ele o strigară în cor pe Luciia, anume pe ea și

ea veni cu feșele umede și când intră, Ștefan simți cum o boare ce adunase de pe câmp miros de romaniță și de fân, de albastrele și soare pătrunde o dată cu ea în odaie, sorbi pe nări mirosul adâncindu-l în el ca într-o altă lume, o lume tihnită și blândă, cuprinsă într-o piele vie, înervată, încetă să se scâlâmbaie și chiar înțepeni, pentru că Luciia nu era ca alte slujnice, nu era îngâmfată și greoaie și nici nu râdea niciodată, ci doar plutea, aluneca la un deget înălțime de pământ, prin aer, cu zefirii parfumați după ea și bucătăresele își dădeau coate și aruncău ocheadă, ascunse printre oalele mari cât butoaiele, puse la fiert pe plitele sobelor și care abureau greu, arătând spre obrazul lui Ștefan, care se înroșise, cum sta el nemișcat din cauza Luciiei. O iubea de mulțitor Ștefan, nici el nu știa prea bine de când, să tot fi fost vreo doi ani și o iubea nici nu știa de ce, dar îi venise așa, văzând-o mereu pe acolo, cu treburile mărunte ale casei, pe care le făcea în locul doicii tatălui său, de când doica îmbătrânise, se îngrășase peste poate și o lăsase vederea și era atât de înceată, încât nici pe scaun nu putea sta, ci mai mult întinsă pe pat și totuși, când ieșea prin ogradă uneori, lui Ștefan îi părea că e un glob de păpădie ușor, imponderabil.

LUCIIA desfăcuse o fașă, o încălzea lângă cuptor, ca să-i panseze antebrațul, dar Ștefan privind fașa, începu să se creadă iar prunc, urcă în pat și se întinse și gânguri acolo cu mâinile și picioarele în sus și așteptând să fie înfășat. Dar Luciia, cu o mină serioasă, chiar puțin îmbufnată, dacă nu era cumva severă față de acel prunc mare, mai înalt decât bucătăresele, care se răsfața în pat, se apropie de el, cu buza de jos ușor bombată, dar nu pentru a-i da să sugă lapte, așa cum ar fi dorit Ștefan și nici să-l gâdile pe

burtă, ci îi lua brațul urzicat cu un gest scurt, aproape brutal și începu să înfășoare în jurul lui pansamentul cald, foarte concentrat la ceea ce făcea, plăcându-i parcă durerea provocată baiatului, o durere dulce, gândi Ștefan, lungind în gând literele cuvântului *duuuulce* și care nu știa de unde vine, din antebraț, sau din buricul său, pentru că în buric simțea așa, ca un soi de emoție vie și foarte tandră și nu știa încotro s-o diriguia, lăsând-o acolo unde nu-i plăcea că se află, fiindcă nu-i părea regește să suferă de o zonă atât de sensibilă în trupul său, încât dacă ar fi atins-o cineva, ar fi fost ca și când ar fi pus piper pe o rană, pe un loc jupuit și când Luciia termină și se ridică în picioare vădind că vrea să plece plutind, Ștefan sări în picioare, își trase nădragii și cămașa uscate și cam scorțoase pe el, dar în fugă, fără să se încheie și auzindu-l pe Burcuș în ogradă, hau-hau, ieși valvârtej și afară soarele se rotea ca o roată zimțată în cer, macinând albastrul într-un pospai cernut asupra pământului ca o lumina. Și apoi soarele se făcu aidoma unei urechi, pentru că Ștefan păstra în minte urechile Luciiei, cele mai mici urechi din câte văzuse și un pic roșii, numai bune de ronțait și i-ar fi plăcut să le ronțăie ca pe un șorici și estimp firele răzlete ale părului ei adunat într-o coadă și strâns ca un colac împletit gros la ceafă, să-i gâdile obrazul. Și pofta de-a morfoli urechile Luciiei, simțind-o în acel timp cum se zbate și el ținând-o cu îngâmfare, crescă atât de mult în Ștefan, încât începu să geamă și să gâfăie și se îndreptă spre scara proptită de casă, urcă în pod și pe tocător tăie cu briceagul câteva frunze de tutun în fâșii lungi și subțiri cât firul de păr și plăcându-i cum foșnesc frunzele aproape negre din pricina uscăciunii, își răsuci o țigară și o aprinse cu amnarul ascuns lângă o grindă, în praful podului și trase adânc

fumul aspru și iute, care-i veni în gură ca o batjocură și făcându-i din limbă limbău.

VĂZU pe Anisia cum urca scara, câte-o treaptă. N-o să reușească, gândi el și apoi se mânie că țânca se ține după el, în loc să vină Luciia și țâțâi din limbă. Tâfnos, nu-i dădu mâna s-o ajute să urce în pod, ci se răsti la ea:

- Ce cauți aici, nu vezi că ești prea mică?

Anisia se opri pe scară.

- Dar tu câți ani ai?, întreba ea.

- Eu am șaptesprezece, răspunse Ștefan.

- Eu cinci.

O vreme se uita la Ștefan, cu ochii de o inocență albastră, mirată de parcă ar fi urcat în cer.

- Mda, ești cam mare, cugetă ea.

- Ți-am spus că ești mică, sau ești și proastă?, îi zise el.

Anisia se supără, se strâmbă la el și scoase limba și coborî scara. Văzându-se iar singur, pe Ștefan îl pufni râsul. Râse o vreme, înveselit și pârându-i rău că a bruftuluit-o pe Anisia. Mai trase o dată din țigară și o aruncă dându-i un bobarnac și urmărind-o cum cade din pod într-un nor de cenușă și fum și scântei. Hei, tocmai ca o cometă îi paru că ar fi și gândi o vreme la cometă și la cum au dat veste învâțați că peste șapte luni o cometă va cădea aidoma unei frunze vestește pe pământ și viața în lungul și în latul lumii se va stinge. Dar Ștefan își zise că viața din lungul și din latul lumii nu-i mai mult ca un pufait de mahorcă sau ca aburul ce iese din cazanul de țuică, adevărata viață stând cuprinsă în alt loc, în odaia minții unui om, unde trăiesc aievea toate câte există, ca un fluviu în curgerea lui maiestuoasă și trândavă și neîntreruptă.

(fragment de roman)

**Ți-e sete
de cultură?
Bravo!**

**Te aștept la
cafeneaua literară**

marți, miercuri, joi, vineri: 10³⁰ - 18³⁰

**băutura - discount 25%
cărțile - gratis**

la parter, în expoziția dedicată artelor vizuale.

MIERCURI, 17 decembrie

Decernarea Premiului „Cartea Anului”

1900

JOI, 18 decembrie

Seară privată

1800

VINERI, 19 decembrie

Seară privată

1800

SÎMBĂTĂ, 20 decembrie

Seară privată

1800

DUMINICĂ, 21 decembrie

Concert live:
Berti Barbera & 4-Given Band

2030

CLUBUL PROMETHEUS VĂ UREAZĂ SĂRBĂTORI FERICITE!

MARȚI-JOI 1900-2100 discount 25%

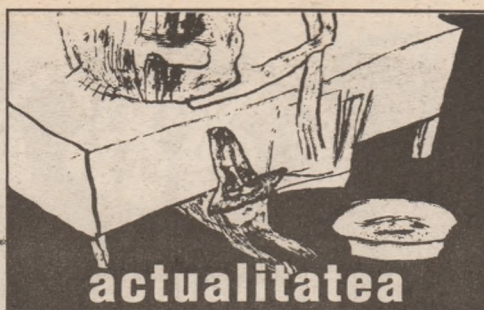

**CLUBUL
PROMETHEUS**

FUNDATIA ANONIMUL

reșervări la telefon: 336.66.38; 336.66.78

ochiul magic

„Europa liberă“ nu mai este

STIREA a căzut ca un trzănet în a treia zi a Tîrgului de Carte „Gaudeamus”, adică vineri 27 noiembrie. Am aflat-o cu câteva clipe înainte de a prezenta, împreună cu Gabriel Liiceanu, volumul al treilea de la Humanitas al *Jurnalului* Monicăi Lovinescu. Oare mai e cazul să subliniez coincidența? În istoria noastră recentă, Monica Lovinescu și-a legat numele de al postului de radio „Europa liberă”. Acolo au ascultat-o două generații, săptămîină de săptămîină, la *Actualitatea românească* și la *Teze și antiteze la Paris*. Nici o personalitate literară n-a înspăimîntat mai tare regimul comunist de la București decît Monica Lovinescu. Nici cînd era criticată în *New York Times*, *Le Monde* sau *Times*, oficialitatea ceaușistă nu reacționa mai violent. Și, iată, aniversînd-o pe Monica Lovinescu și lansîndu-i o nouă carte (aceea care înregistrează cele dintîi întîlniri cu intelectualii români din țară în condiții de neclandestinitate), a trebuit să spun participanților la „Gaudeamus” că întîmplarea face (dacă întîmplare este) ca

tocmai acum să aflăm că „Europa liberă” nu mai este.

Rățiunea Congresului american care a eliminat din bugetul pe 2003 banii necesari „Europei libere” în câteva din țările pe care să devină membre ale UE a fost aceea că evoluțiile democratice din aceste țări nu mai justifică existența unui post de radio care a emis vreme de decenii pentru ascultători de dincolo de cortina de fier. Argument solid, fără discuție. În principiu, cu o presă și cu o mass-media internă liberă, aceste țări nu mai au nevoie de „Europa liberă”. România, Bulgaria sau țările baltice n-au de ce să mai apeleze la vocea unei lumi din care aproape fac parte.

Nu pot să nu remarc o anumite naivitate a americanilor în aprecierea situației din România. Desigur, presa și mass-media sînt teoretic și legal libere. Doar că această libertate nu este legată

exclusiv de litera Constituției și, mai ales, de un principiu legal: mult mai strînsă este legătura ei cu stările de fapt din România, unde legea se aplică adesea *ad libitum* (nu i-am auzit de atîtea ori pe guvernanți ori chiar pe Președinte luînd peste picior solicitarea de a respecta o lege sau alta?) și unde modalitățile de grevare a libertății presei sînt încă numeroase și eficiente. Există și o inerție a mentalității presei însăși, nu definitiv stăpînită pe sine și ușor de intimidat. Libertatea de după 1989 nu pare, vai, ireversibilă, cum ne-am închipuit la început.

Exemple destule din lunile din urmă vin în sprijinul pesimismului nostru. N-am să le repet. Sînt bine știute. Am să semnaliez doar unul, cel mai grav dintre toate. Purtătorul de cuvînt al PSD, un ins care a încercat să-și clădească faima de refor-

mator plantînd palmieri la Mamaia și aducînd spiritul kitsch al lui Dracula în vecinătatea zidurilor medievale ale Sighișoarei, a transmis televiziunii de stat un protest al partidului său referitor la un *talk-show* în care participanții ar fi luat în deridere Ziua Națională. Ca să vezi! Mai nou, dl Agathon ne predă lecții de istorie. Îmi închipuiam că PSD, guvernul ori alte instituții și persoane își pot folosi dreptul la replică atunci cînd jurnaliștii furnizează informații greșite ori false și care se cuvin corectate, dar, în nici un caz, ca să critice interpretarea de către jurnaliști a evenimentelor. Ineditul scandalos al intervenției dlui Agathon de aici provine. D-sa nu avea de îndreptat informațiile ca atare. D-sa crede pur și simplu că *talk-show-ul* cu pricina a oferit despre Ziua Națională o altă imagine decît aceea oficială a PSD.

Ca partid politic, PSD nu deține însă adevărul istoric și nu poate pretinde ca noi, toți, să fim de aceeași părere cu el în privința unor momente însemnate din trecut sau din prezent. E ciudat că PSD își lasă purtătorul de cuvînt să iasă în public cu asemenea enormitate. Oare dl Năstase s-a gîndit, fie și pentru o clipă, între două voiajuri la Berlusconi sau la Săscut, ce implicații are comunicatul semnat de către dl Agathon?

Cînd un ziarist e bătut la sînge și colegii lui își manifestă pe stradă protestul, cînd purtătorul de cuvînt al partidului de guvernămînt devine dascăl de istorie (și ce dascăl!), cînd B.B.C. nu mai emite la București fiindcă nu mai are cu cine (dl Mititelu a reușit să scape, o dată cu eliminarea dlui Traian Ungureanu, de toți redactorii și colaboratorii săi), cînd televiziunile sînt mai apolitice decît toată suflarea românească iar FM-urile transmit non-stop muzică hip-hop, mai rămînea să dispară „Europa liberă” pentru ca tacîmul să fie complet.

Ne așteaptă un an electoral cît se poate de silențios. Cine are urechi de auzit, să audă! (N.M.)

calendar

30.11.1874 - s-a născut *Paul Zarifopol* (m. 1934)
30.11.1930 - s-a născut *Andrei Bantaș* (m. 1997)
30.11.1932 - s-a născut *Gálfalvy Zsolt*
30.11.1934 - a murit *Cincinnati Pavelescu* (n. 1872)
30.11.1943 - s-a născut *Paul Eugen Banciu*
30.11.1945 - a murit *Ion Missir* (n. 1890)
30.11.1985 - a murit *Lia Dracopol-Fudulu* (n. 1906)
12.1691 - a murit *Miron Costin* (n. 1633)
1.12.1882 - s-a născut *Ecaterina Pitîș* (m. 1963)
1.12.1892 - s-a născut *Cezar Petrescu* (m. 1961)
1.12.1911 - s-a născut *Ieronim Șerbu* (m. 1972)
1.12.1914 - s-a născut *Ștefan I. Crudu* (m. 1984)
1.12.1918 - s-a născut *Ludmila Ghișescu* (m. 1991)
1.12.1928 - s-a născut *Nicolae Pop*
1.12.1934 - s-a născut *Florența Albu* (m. 2000)
1.12.1934 - s-a născut *Platon Pardău*
1.12.1934 - s-a născut *Ștefan Radof*
1.12.1942 - s-a născut *Ion Șeitan*
1.12.1989 - a murit *Ion Roman* (n. 1917)
2.12.1890 - s-a născut *Molter Károly* (m. 1981)
2.12.1908 - s-a născut *N. Vasilescu-Capsali* (m. 1984)
2.12.1912 - s-a născut *Gheorghe Chivu* (m. 1986)
2.12.1935 - s-a născut *Nicolae Labiș* (m. 1956)
3.12.1929 - s-a născut *Dumitru Alexandru* (m. 1991)
3.12.1948 - s-a născut *Mara Nicăoară*
3.12.1973 - a murit *Vitalie Tul-*

nic (n. 1931)
3.12.1976 - a murit *Constantin Goran* (n. 1902)
3.12.1991 - a murit *Petre Țușea* (n. 1902)
4.12.1883 - s-a născut *Nicolae Cartoian* (m. 1944)
4.12.1883 - s-a născut *Tompa László* (m. 1964)
4.12.1883 - s-a născut *Vasile Uscătescu* (m. 1961)
4.12.1895 - s-a născut *Octav Dessila* (m. 1976)
4.12.1910 - s-a născut *George Togan*
4.12.1913 - s-a născut *Vlaicu Bârna* (m. 1999)
4.12.1921 - s-a născut *Nicolae Ștefănescu* (m. 1977)
4.12.1921 - s-a născut *Alex. I. Amzulescu*
4.12.1942 - a murit *Artur Enășescu* (n. 1889)
4.12.1966 - a murit *N.N. Condeescu* (n. 1904)
4.12.1983 - a murit *Al. Oprea* (n. 1931)
5.12.1882 - s-a născut *Natalia Negru* (m. 1962)
5.12.1907 - s-a născut *Lotte Berg* (m. 1981)
5.12.1938 - s-a născut *Paul Drumaru*
5.12.1965 - s-a născut *Vasile Baghiu*
5.12.1974 - a murit *Zaharia Stancu* (n. 1902)
5.12.1975 - a murit *Dinu Pillat* (n. 1921)
5.12.1985 - a murit *Mihail Celarianu* (n. 1893)
5.12.1987 - a murit *Leonid Dimov* (n. 1926)
6.12.1892 - s-a născut *Romulus Demetrescu* (m. 1972)
6.12.1897 - s-a născut *Oscar Walter Cizek* (m. 1966)

6.12.1931 - s-a născut *Aurora Cornu*
6.12.1933 - s-a născut *Elena Tacciu*
6.12.1937 - s-a născut *Mihai Drăgan* (m. 1993)
6.12.1940 - s-a născut *Nicolae Baltag* (m. 1975)
6.12.1952 - a murit *Dimitrie Popovici* (n. 1902)
6.12.1984 - a murit *Valeria Boiculescu* (n. 1919)
6.12.1985 - a murit *Elena Eftimiu* (n. 1900)
6.12.1991 - a murit *Vladimir Colin* (n. 1921)
7.12.1894 - s-a născut *Ion Luca* (m. 1972)
7.12.1909 - s-a născut *Alexandru Tălex* (m. 1998)
7.12.1917 - s-a născut *Fodor Sándor*
7.12.1935 - s-a născut *Sorin Titel* (m. 1985)
7.12.1937 - s-a născut *N. Grigore-Mărășanu*
7.12.1951 - s-a născut *Ioan Vieru*
7.12.1971 - a murit *I.M. Rașcu* (n. 1890)
7.12.1987 - a murit *Ioana Bantaș* (n. 1937)
8.12.1876 - s-a născut *Hortensia Papadat-Bengescu* (m. 1955)
8.12.1907 - s-a născut *Toth Kálmán*
8.12.1928 - s-a născut *Toma George Maiorescu*
8.12.1976 - a murit *George Sidorovici* (n. 1920)
8.12.1991 - a murit *Jiva Popovici* (n. 1934)
8.12.1996 - a murit *Marin Sorescu* (n. 1936)
9.12.1924 - s-a născut *Mircea Seche*
9.12.1934 - a murit *George*

Boldea (n. 1905)
9.12.1941 - s-a născut *Mircea Vaida*
9.12.1972 - a murit *Ieronim Șerbu* (n. 1911)
9.12.1998 - a murit *Banu Radulescu* (n. 1924)
10.12.1927 - s-a născut *Mircea Novac*
10.12.1934 - s-a născut *Ion Bujor Pădureanu*
10.12.1966 - a murit *Ion Chinezu* (n. 1894)
11.12.1902 - s-a născut *Nicolae H. Dimitriu* (m. 1980)
11.12.1903 - s-a născut *Dan Simonescu* (m. 1993)
11.12.1916 - s-a născut *Gellert Sandor*
11.12.1931 - s-a născut *Lucian Dumbravă*
12.12.1905 - s-a născut *Virgil Huzum* (m. 1992)
12.12.1914 - s-a născut *Pauline Schneider*
12.12.1929 - s-a născut *Marin Bucur* (m. 1994)
12.12.1939 - s-a născut *Tudor Octavian*
12.12.1943 - s-a născut *Dorel Sibii*
12.12.1962 - a murit *Felix Aderca* (n. 1891)
13.12.1693 - a murit *Mitropolitul Dosoftei* (n. 1624)
13.12.1887 - s-a născut *Mihail Cruceanu* (m. 1988)
13.12.1907 - s-a născut *Grigore Băjenaru*
13.12.1948 - a murit *Zaharia Bârsan* (n. 1878)
13.12.1983 - a murit *Nichita Stănescu* (n. 1933)
13.12.1987 - a murit *George Acsinteanu* (n. 1905)
13.12.1987 - a murit *Marcel Mihalăș* (n. 1937)

14.12.1898 - s-a născut *Petru Caraman* (m. 1980)
14.12.1910 - s-a născut *Gaby Michailescu*
14.12.1932 - s-a născut *Dumitru Solomon* (m. 2001)
14.12.1941 - s-a născut *Iulian Neacșu*
14.12.1942 - a murit *Barbu Marian* (n. 1876)
14.12.1946 - a murit *I.A.I. Brătescu-Voinești* (n. 1868)
15.12.1884 - s-a născut *G.T. Niculescu-Varone* (m. 1984)
15.12.1887 - s-a născut *Cella Delavrancea* (m. 1991)
15.12.1900 - s-a născut *Sanda Movila* (m. 1970)
15.12.1921 - s-a născut *Nicolae Barbu* (m. 1985)
15.12.1924 - s-a născut *Papp Ferenc*
15.12.1933 - s-a născut *Dan Rebreanu*
15.12.1953 - s-a născut *Leonard Oprea*
15.12.1963 - a murit *Leca Morariu* (n. 1888)
15.12.1980 - a murit *Ion Maxim* (n. 1925)
15.12.1993 - a murit *Aurel Martin* (n. 1926)
16.12.1881 - s-a născut *Ion Al. Vasilescu-Valjean* (m. 1960)
16.12.1924 - s-a născut *Hajdu Zoltán* (m. 1982)
16.12.1943 - s-a născut *Tudor Olteanu*
16.12.1952 - s-a născut *Rolf Bossert*
16.12.1962 - a murit *Cezar Drăgoi* (n. 1925)
16.12.1967 - a murit *Alexandru Hodos* (n. 1898)
16.12.1989 - a murit *Franz Liebhardt* (n. 1899)
16.12.1993 - a murit *Ovidiu Constantinescu* (n. 1914)

ARTEA cea mai amuzantă pe care am citit-o în acest secol din care au trecut numai trei ani s-a întâmplat să fie un mic roman apărut în ianuarie 2001, *Comment je suis devenu stupide*. Autorul, Martin Page, avea 25 de ani când l-a scris. Aceeași vîrstă o are eroul său, Antoine, un șomer din Parisul zilelor noastre. Singura lui problemă, singurul lui complex de inferioritate este o inteligență excesivă. Nu numai că Antoine n-o consideră un atu, dar, fără urmă de ipocrizie, cu o supărare mereu mai adîncă, o simte ca pe un handicap. Inteligența e cea care-l împiedică pe el – precum cocoșa pe alții – să-și găsească fericirea. Or, Antoine nu vrea decît să fie ca toți ceilalți: normal de prost. Așa că începe, în mod științific, să caute remedii pentru boala lui neomologată de medicină și pentru care nu există medicamente, să caute leacuri, dacă nu definitive, măcar cu acțiune temporară. (Nu le dezvăluie aici, chiar dacă unii dintre dumneavoastră ați putea fi interesați să le știți, pentru că romanul va apărea curînd și la noi).

În România zilelor noastre nu cred că inteligența poate deveni un handicap, căci trăim într-o lume în care unul e mai deștept decît altul. Ajunge să-ți exprimi o opinie, că se și găsește unul mai inteligent care să te contrazică și să-ți dea lecții și, la rîndul lui, să fie pus la punct de altul, mai inteligent, căruia, eventual, tu să-i dai lecții ș.a.m.d. Așa că circuitul inteligenței în matricea noastră mioritică e oarecum constant și nu creează nimănui complexe. Mutat în Bucureștiul secolului XXI, romanul lui Page nu s-ar mai fi numit *Cum am devenit prost*, ci, probabil, *Cum am devenit nesimțit*. Un om cu sensibilitatea întreagă nu mai poate trăi în România de azi, este handicapat și ar trebui să aibă drepturi speciale sau să caute disperat să-și atenuze simțirea, ca să ajungă la "normal". Atît sensibilitatea afectivă cît și senzitivitatea, simțurile.

În capitala noastră trebuie început de la simțul olfactiv. Cînd încep să înflorească teii, încep să înflorească și mirosurile gunoaielor, iar amestecul de flori de tei cu resturi menajere lăsate la soare nu e dintre cele mai plăcute. Așa cum, în aritmetică, un număr impar adunat cu unul par, dă întotdeauna unul impar, în natură un miros urît adunat cu unul frumos dă întotdeauna unul urît. În lifturile din blocuri miroase a de toate, de la transpirație la tutun, de la țuică la urină, iar dacă încerci să urci pe scări îți trebuie mască de

cronica pesimistei

de Ioana Pârvulescu

Termen de garanție

Fotografie de Ioana Pârvulescu

gaze. În parcuri, de cînd s-au instalat toalete publice, miroase ca atare pe o rază de cel puțin douăzeci de metri în jur. Al doilea simț pe care un Antoine autohton ar trebui să și-l dea la minimum este cel al auzului. Claxoanele care sînt o adevărată metodă de defulare pentru șoferi, alarmele care sună la nesfîrșit, veșnicele reparații și ciocănituri din vecini sînt cel mai mic rău. Cel mai mare sînt țipele cumplite și cuvintele care altădată nu se auzeau decît "la cremenal" spuse, urlate, mormăite de toți și la tot pasul: grațioase eleve de liceu care vorbesc ca birjarii, tineri al căror vocabular se reduce la cîteva expresii, toate cu litera p, bătrîni de la care te-ai aștepta la mai multă decență și care se afurlesc în toate felurile, în auzul tuturor. La fel, vîzul și gustul (inclusiv cel estetic) prea rafinate sînt poveri într-o lume ca a noastră. O miopie severă e binevenită și orice miop pătește ca Marin Preda, regretă cînd își pune ochelarii, căci, fără lenti-

lele de distanță, strada pare mai curată, mai frumoasă, iar oamenii de asemenea, mai curați și mai frumoși. Pietonii care nu s-au uitat încă pe jos, să n-o facă: s-ar putea să simtă nevoia de aripi. Desigur, lucrurile stau mult mai rău în privința celorlalte sensibilități, a celei sufletești. Un Antoine sau o Antoinette din prezentul nostru are nevoie de o impermeabilă plătută afectivă chiar pentru cele mai banale scene zilnice, cînd greșește un număr de telefon și e improșcat de invective la celălalt capăt al firului sau cînd se duce la cumpărături. Viața cotidiană în România este o alergare cu ștafetă: ștafeta e nesimțirea, mitocănia, ura care se preiau și se transmit mai departe într-o cursă continuă, contra cronometru.

IDEE la fel de incitantă și care m-a izbit în romanul lui Martin Page, deși exprimată în treacăt, este cea a termenului de garanție al prietenilor. Ca

orice alt produs, și prietenii au, spune Antoine, un termen de garanție. Unii expiră foarte repede, chiar după două-trei zile, alții durează ceva mai mult, foarte puțini sînt garantați o viață. Dezvoltînd ideea poți să te gîndești și la felul în care trebuie păstrate unele prietenii, ca untul, "la loc uscat întunecos și rece", pe scurt, în frigider. Cum ajung la cold, adică se confruntă cu viul unor situații neașteptate, cu contradicția, cu nevoile, aceste prietenii se strică. Ele doar cer, uită să și dea. Alte prietenii țin cît ține interesul unuia dintre parteneri, apoi expiră discret. Unele se strică urît și te pot îmbolnăvi dacă, de foame, continui să le înghiți. Sînt destui care își închipuie că prietenia o dată stabilită nu mai cere nici o grijă de păstrare. Altfel spus, își tratează prietenii cu crasă neglijență, ca pe conserve, sînt brutali pînă la nesimțire, în timp ce persoanele cvasi-străine beneficiază de întreaga lor delicatete. Înseamnă că termenul de garanție al prieteniei a expirat.

Intuiția lui Martin Page are însă o acoperire mai mare și cred că pe toate relațiile dintre oameni, pe toate sentimentele, pe toate creațiile noastre ar trebui scris, pentru sănătatea tuturor, ca la alimente sau la medicamente, un termen de valabilitate. Nu m-aș supăra dacă cineva mi-ar da o carte și mi-ar spune: citește-o te rog anul acesta, la anul s-ar putea să expire. Nici dacă cineva mi-ar spune: am nevoie de încrederea ta timp de trei ani, după aceea permite-mi să te dezamăgesc. Sau: admirația pe care ți-o pot acorda durează maximum o lună, chimismul meu fundamental nu permite mai mult.

N FINE, o a treia problemă pusă în cartea lui Page și în care nu mai sînt strict de acord cu tînarul romancier, este cea a banilor. Antoine, care nu reușește să devină prost prin nici una dintre metodele încercate, ajunge la rezultate neașteptate de bune atunci cînd se îmbogățește peste noapte. Nu pot să cred că banii și prostia sînt direct proporționale și sînt sigură că mulți dintre oamenii bogăți au o indiscutabilă inteligență. În schimb, ceea ce mă uimește mereu este că banii unuia îi ajută pe ceilalți, pe cei din jur să devină proști, le iau mințile. Am fost foarte atentă la acest fenomen, vizibil la noi doar după 1989: există oameni asupra cărora bogăția cuiva acționează ca feromonii. Nu din interes fac ei curte bogățiilor, cum ar putea bănuia răuvoitorii, nu din interes sînt politicoși cu ei, ci pentru că simt banii ca pe o aură a acelor înși. Am văzut de un deceniu încoace, relații solide întemeiate rapid între oameni care nu au nimic în comun și nu se potrivesc, dar pe care banii îi leagă ca o funie. Mediocritatea fără speranțe devine automat atrăgătoare pentru oamenii sensibili la nimbul banului, platitudinea cea mai enervantă e înconjurată de respectuoasă atenție. Refuzul, contrazicerea se topecă în cea mai dulce înțelegeră.

În romanul tînarului Page, eroul scapă ușor de bani, dar mai greu de prostie, iar prietenii lui cu termen de garanție neexpiră trebuie să-l supună unui ritual de exorcizare. Nu știu, din păcate, prin ce ritual am putea noi toți să ne cîștigăm și să ne păstrăm și prietenii, și inteligența, și banii, și sensibilitatea. Sau măcar trei dintre acestea. Alegerea vă aparține.

P.S. Făcînd un mic calcul, constat că anul acesta *cronica optimistei* a ieșit la egalitate cu *cronica pesimistei* cu scorul de 12 la 12, ceea ce e cu totul neașteptat. N-am inclus în rezultat și optimismul din numărul viitor.

cronica dramatică

de Marina Constantinescu

Ce zic bobii?

ZIC să mergeți la Teatrul Nottara și să vedeți un spectacol pe cinste. Un spectacol pe un text aș spune mai degrabă mediocru, întors acum ca o haină pe partea cealaltă, cu accente modificate, citit într-o cheie ce-i transforma parcă și structura, și consistența ei. Un spectacol într-un spațiu divin, extraordinar de modern, în care dominantă este lemnul și tandrețea culorilor lui, un spațiu preschimbat pentru această premieră, și, din fericire, nu numai. Un spectacol în care o să-i vedeți pe câțiva dintre cei mai buni actori ai teatrului, vechi și noi, și, totuși, nu o să-i recunoașteți. Un spectacol ce coagulează o trupă și un anumit tip de energie în spiritul cel mai pur al redescoperirii forței cuvântului, al vervei limbii române, născătoare de imagini fantastice, imagini ce-i cuprind din toate părțile pe cei implicați într-o poveste nouă și veche, de ieri, de azi și dintotdeauna. Este vorba, așadar, de *Înșir' te mărăgărite* de Victor Eftimiu, în citirea și regia năstrușnice ale lui Alexandru Dabija, pofit din nou la Nottara. Teatrul unde a lucrat și pînă în '89, cu mari actori, unde a întâlnit și mari regizori, ca Dan Micu, căruia i se dedică această montare, foarte tare pe gustul inteligentului, talentatului, vulnerabilului și neconvenționalului artist care a fost. Poate și de asta mi se pare că punerea în scenă strînge cumva energii, gînduri, poante, ceva din tot ce a fost bun și profesionist aici, ca o încercare de chemare a duhurilor zîmbitoare, de purificare și de revigorare a unor apariții și stiluri actoricești, a unor atitudini și percepții ale esenței teatrului. Care se sprijină fundamental pe ACTOR. Aici este misterul, aici este truda.

Am citit piesa lui Eftimiu de cîteva ori, în diferite etape de formare. Niciodată nu m-a atras. Mi se părea mult mai firesc să mă scufund în acele povești minunate, în basme extraordinare decît să pierd vremea cu prelucrări oarecum culte. Am văzut și montări, pentru copii sau pentru adulți, care mergeau *ad litteram* pe firul narativ, stufos și neingenios. N-am crezut că va mai în-

teresa pe cineva o reinterpretare a acestei feerii prăfuite, ostenită de clișee, de diluări narrative și parantetice. M-am mirat cînd am auzit opțiunea lui Dabija. Mărturisesc, însă, că m-am gîndit la o nebulie, a lui, la o relectură, la o propunere cu o miză pe care numai el o vedea, la o spargere de șabloane, la o repunere în pagină a textului. E ca și cum ceva zace în pulberea drumului, neinteresant pentru nimeni și, la un moment dat, cineva se oprește, îl ridică, suflă peste obiect și el strălucește. Așa a suflat Dabija peste acest text și i-a pus în valoare o lumină, pentru mine, inexistentă. Alexandru Dabija a condus povestea către anumite sensuri, a amplificat tensiuni, revolte, nonconformismul unor personaje și credințele primitive, prejudecățile altora, a redus zdravăn numărul aparițiilor, condensînd mai multe în unul singur sau tăindu-le pur și simplu, esențializînd și povestea, și morala ei, și relațiile între personaje, a inventat ludicul din piesă. Tonul replicilor are și umor, imens, și un soi de tristețe, fizică și metafizică, și poezie, și o retorică interesantă la nivelul frazei, devin mai plauzibile și mai umane anumite înțimplări, precum și rațiunea unor gesturi. Deși este vorba despre un nefericit Zmeu al Zmeilor și un înfumurat Făt Frumos, despre curtea lui Alb Împărat și a Împărătesei lui, despre pretendenți, fel de fel, la mîna domnițelor – din care doar una nu este supusă – despre vrăji și vrăjitoare, Ileana Cosînzeana, totul pare să se petreacă și azi. Într-un sat de prin apropiere, unde fantasticul din basme se adună laolaltă cu folclorul băstinaș, plin de taine, de spaime, de lucruri mai degrabă închipuite și nerostite. Este un fel de pendulare, de purtare a istoriilor prin mentalități urbane și, apoi, prin cele rurale, de tratare a unui tip de limbaj și de mentalitate în coduri diferite. Cu un farmec nebun, aiuritor. Lumea lui Făt Frumos se amestecă cu cea a lui Păcală, se intersectează, se șterg hotare, se trece ușor din palat în bătătură, să spunem, din năuceala fetelor de împărat, în năuceala lui Moș Toader, a basmalelor și pusului mîinii la gură. Parșivenii și într-o parte, și-n cealaltă. Savoare, așîșderea.

TOATA chestiunea asta dinamică și actuală mai are cîteva *clou-uri*. Un lucru absolut extraordinar, care așează propunerea lejer în modernitatea tăieturii textului și a jocului actorilor este spațiul. Sala Studio de la Nottara, transformată total de scenograful Sică Rusescu, și el un reper al istoriei acestui teatru și un mai vechi partener al lui Dabija, devine un loc de întâlniri și de provocări care se poate "asambla" în variate forme, inclusiv în varianta clasică. Ce vreau să spun? S-a renunțat la scena à l'italienne – dar se poate reface oricînd și așa – la fotoliile tradiționale, s-a îmbrăcat totul în lemn, s-au înălțat podiumuri și gradene care, în cazul spectacolului *Înșir' te mărăgărite*, închid la mijloc scena, spațiul de joc propriu-zis. Actorii sînt în imediata apropiere a spectatorilor – într-un fel ca la Teatrul Act, ca într-un veritabil *kammerspiel* – realitate care îi obligă literalmente la modificarea stilului și a concepției de joc. Spațiul lui Sică Rusescu este cald – lemnul este protagonist – dar și tranșant totodată, și împinge, și el, spre abordări adevărate, spre curaj, spre căutarea altor modalități de rostire, de așezare în lumină, de raportare la parteneri, la nuanțe, la spectatori. Eu cred că momentul acesta este important pentru Teatrul Nottara. Anvergura unui regizor atrage multe după sine. Poate împinge totul chiar și pînă la conceperea unui loc pentru care trebuie pregătire, nebulie, știință și dorință de a face și altfel, performant, profesiunea. Spectacolul acesta nu este un experiment. Este un exercițiu profund de căutare în sine, în interiorul artistului, al disponibilităților știute sau nu, în efortul de a scăpa de rutină și manierisme. Și asta la vedere, cu respirația spectatorilor pe obraji. Am admirație pentru trupa din *Înșir' te* pentru că a încercat un alt mod de a juca, la urma urmelor. Nu am cum să vorbesc, și nici nu vreau pînă la coadă, pentru că trebuie mers și văzut, despre valurile inepuizabile de situații comice, parodice care se revărsă frenetic din imaginația lui Alexandru Dabija, sensibilă profund la cuvînt, la funcția lui. Și nici despre o lume creată din obiecte, în-

tr-o absență inspirată a decorului. Obiectele și lumina nasc cel mai potrivit decor pentru această feerie în termenii lui "azi". Ca un fel de Harry Potter. Și nici despre contrapunct, despre pledoaria neașteptată a unui ciudat și resemnat Zmeu al Zmeilor, despre apariția "fatală" a vrăjitoare, baba Vraga à la Angelica Huston, de pildă, despre firescul în care se nasc relații, situații, momente întregi. Vreau să spun, de exemplu, că Valeriu Preda este de nerecunoscut aici, că nu-mi amintesc ca în ultimul timp să-l fi văzut atît de pregătît și de minuțios în elaborarea unui rol, unei stări, în registre diferite chiar în același spectacol. Am descoperit cum Emilia Dobrin, cu energii speciale și neinvestigate ani și ani, nedrept, se duce cu adevărat mai departe pe drumul "avangardist" din *Șefe* de la Act. Fiecare cuvînt, gest, detaliu este sub control, direcționat cu un scop precis trasat, nu abandonează nici o secundă starea personajului, chiar și atunci cînd nu este în prim plan. Și face totul cu credință și cu voluptate. Cei trei pretendenți, zmei, feți – Ion Grosu, Răzvan Vasilescu și Bogdan Vodă nu ostenesc o secundă în jocul abundent, suculent, în trecerile de la un personaj la altul – altă chestiune interesantă faptul că cei mai mulți actori joacă mai multe personaje – în acțiunile de grup sau în partituri individuale, clare, distincte, susținute admirabil. E un spectacol solicitant și prin ritm, și prin performanța pe care o presupune nivelul actorilor. Ada Navrot încearcă alte tonalități, alte întru-chipări ale propriului stil, deja detectabil și matur, în această

Vraga tentantă și senzuală, într-un fel, cu o feminitate pe care nu am citit-o în viața mea în piesă. Am urmărit-o atent, o știu și mă interesează de cînd era studentă, și îi percep evoluția aici. Cum mă interesează, de curînd, Luminița Erga, recent sosită în trupa teatrului și integrată minunat. Ca și în stilul lui *Înșir' te*. Am văzut-o prima oară în *O noapte furtunoasă* a unei studente, un spectacol față de care am în continuare reținerii, dar din care am remarcat-o pe Luminița Erga în Veta și pe Silviu Biriș în Rică Venturiano (de neuitat în acest personaj al lui Caragiale!). Cred că și Constantin Cotimanis – Alb Împărat și Moș Toader – nu lasă deoparte nici un efort de a-și abandona fasonul binecunoscut și de a se duce în zone neexploatare. Cu mult farmec. Rămîne cumva într-o notă stridentă, deși diminuată la cea de-a doua reprezentație pe care am văzut-o eu, tînăra absolventă Ioana Calotă în Sorina. Sigur că i s-a cerut exacerbarea nesupunerii, a nonconformismului personajului său care stă să răstoarne lumea și poveștile ei. Dar prea des mă duce cu gîndul la temperamentul și la ieșirile din *Mă chiamă Isbjorg*. Sînt o *le-oaică* de la Casandra, spectacolul unei absolvente de la regie, Gianina Cărbunariu, de o impresionantă maturitate.

Mîna lui Dabija și energiile lui se simt în nuanțele fiecărui actor... Ca a unui vrăjitor.

Vraga geme, bobii cad și se rostogolesc peste noi, peste imaginația noastră, peste poveștile din noi, peste timpul lor, al nostru, al Zmeilor și Fetelor de Împărat din fiecare. ■

cronica filmului

de Eugenia Vodă

Filmul kamikadze

E POATE, un avantaj să nu scrii despre un film la cald, a doua zi după premieră, ci după câteva săptămâni, timp în care el a rulat și a provocat "reacții critice". E un avantaj nu în sensul că ai timp să te hotărăști dacă filmul ți-a plăcut sau nu (aceasta a fost o autoironie), ci în sensul că îi poți asocia, filmului propriu-zis, și spectacolul receptării, care, uneori, e foarte interesant. De pildă, în cazul "ultimului Daneliuc", *Ambasadori, căutăm patrie*, am remarcat hotărârea violentă - sau violența hotărâtă - cu care doi confrăți (în a căror bună-credință cred) l-au respins, total. Cu cronicle lor în cap, am mers într-o dimineață la Scala, să revăd filmul. Ei bine, îmi fac autocritica, n-am reușit, nici la a doua vizionare, să înțeleg de ce e "un rebut" și de ce trebuie să nu-mi placă! Dimpotrivă!

Așadar, "ce mi-a plăcut mie la acest film"? În primul rând substanța lui, forța de a capta idei esențiale din "aerul timpului". Un timp în care "ce mă omoară e că nu mai vorbește nimeni de chestia aia" - "chestia aia" fiind crima originară a unei revoluții pline de lucruri pe cât de neelucidate, pe atât de uitate, cum ar fi acele "cutiute, din care se auzeau mitraliere"... Un timp în care persistă nebuloasa "cine-a tras în noi": "Te interesează cine te-a împușcat? Te faci sănătos dacă afli?"... Un timp în care "martirul revoluției" a ajuns amic cu securistul reciclat, victima și călăul sint indisolubil legați în combinații de afaceri. Primul - și cel mai aplicat - titlu

al scenariului (excepțional) scris de Daneliuc a fost *O gaură în gît*. "Dacă te-mpușcă-n gît, ai încurcat-o! Ești ocupat, te doare gîtul!"... Într-un fel, avem de-a face cu filmul unei lumi iremediabil ocupate... O lume semi-larvară, care mai vibrează cu adevărat doar la fotbal, drept care Daneliuc are ideea halucinantă, demnă de fantasticul sud-american, de a bruia meciul cu inserții sonore "subliminale" din "cutiutele" revoluției, provocând o ridicare a gloatei la lupta cea mare! În România, o nouă revoluție va fi fotbalistică sau nu va fi deloc!

Apoi, mi-a plăcut cheia stilistică la care a apelat Daneliuc. E, aici, în ultimă instanță, o chestiune de gust. Așa cum unii gustă muzica dodecafonică, iar alții nu. Pentru că, iată, *exact* ceea ce confrății mei îi reproșează texturii filmului (senzația de balamuc, de zapping perpetuu, toată babilonia de pe ecran), mie mi-a plăcut! Am perceput-o ca pe ceva subtil și plin de umor, ca pe o performanță regizorală, și nicidecum ca pe o "degringoladă schizoidă"! Ba mai mult, regret că Daneliuc n-a mers chiar și mai departe pe linia așa-numitei "degringolade"! Efectele de distanțare, din sunet, din muzică ("e-te-tee!"), din montaj (banda care alunecă, înapoi sau înainte, ca și cînd ar fi vorba de o casetă video, încărcată într-un "Avid" al viitorului), montajul din fărîme, dezarticularea construcției, sincoparea continuă, discursul în "allegro allarmato" - totul e gîdit ca un *terorism stilistic*, printre altele menit să torpileze, cu orice preț, indiferența privitorului... Un film gata,

parcă, în orice clipă, să se explodeze pe sine însuși, din interior; un film cu vocație de kamikadze!

Dacă *Patul conjugal* ar putea fi asociat cu un tablou în ulei, sumbru, de o cruzime apocaliptică, în tușă apăsată, al unui artist care *sufără*, noul film trimite la o suită de desene, în linie agilă, risipite din mers, ale unui artist care și-a depășit suferința, și care tocmai se desparte de trecut, rîzînd. Sau vrînd să rîdă. Să fim optimiști: Trăiască Marea Revoluție arabă din România!

Nu vreau să fac nici un fel de polemică (sincer: nu am timp!), dar, dincolo de verdictul critic diferit față de "obiectul artistic", mi se pare un neadevăr să afirmi că filmul e "o pedeapsă pentru spectator", spectator căruia "nu-i e ușor să reziste pînă la capăt". Dacă tot învoacă spectatorii sau "ne batem în spectatori", voi spune, fără teamă de ridicol, că am văzut filmul alături de un adolescent (dintre cei crescuți cu "jocuri" pe piine), care nu s-a plictisit nici o clipă, s-a amuzat copios, ca la o comedie, și la sfîrșit a declarat că ar vrea să mai vadă încă o dată filmul; iar în acea dimineață, la Scala, n-am văzut nici un singur spectator care să se ridice și să iasă din sală. Dar, să trecem. Oricum e irelevant.

Pe calea unei pulverizări formale programatic agasante sau deconcertante, filmul lui Daneliuc reușește să compună personaje și situații memorabile. N-ai cum să uiți vivacitatea aristocratică a unui ambasador african fără țară (Rafael Malonga, un neprofesionist - "la bază" încărcător-descărcător -,

Ambasadori, căutăm patrie • Un film de Mircea Daneliuc • Cu: Cecilia Bărbora, Marius Stănescu, Horațiu Malăele, Rafael Malonga, Florina Cercel, Mircea Rusu ș.a. • Imaginea: Călin Ghibu • Muzica: Dan Teodorescu • Decoruri: Mihai Tăutu • Costume: Maria Miu • Montajul: Nita Chivulescu • Coloana sonoră: A. Salamanian

devenit profesionist, odată încăput pe mina lui Daneliuc); n-ai cum să uiți feminitatea cristalină a Ceciliei Bărbora, cu opacitățile, cu elanurile, cu panicile ei, sau cu aerul ei ultragiatic, fellinian, cu peruca roșie, sau în momentul în care, în pat, o "dor oasele"; n-ai cum să uiți făptura fragilă și vibrantă a lui Marius Stănescu, un monstru urlător, amintind de "păcatul originar" al revoluției, și care își descarcă disperarea anunțîndu-i frenetic, la telefon, lumii pe care o urăște, tot felul de atacuri teroriste (așa cum personajul feminin din *Această lehamite* își băga degetele în priză, ca un alt drog întru supraviețuire); n-ai cum să-l uiți pe Horațiu Malăele privindu-și victima și întrebînd-o, cu un năduf cosmic, "De ce mă urăști, mă?"; sau pe Mircea Rusu, cu

un cinism eficient și precis ca un laser; sau pe Florina Cercel, posesivă și planturoasă... N-ai cum să uiți scena de euforie din final, în care trei personaje atinse de grație (grația iubirii și grația prieteniei) *se salvează*, refugîndu-se într-o limbă imaginară... (iar replica ambasadorului, "Nu știu de ce, mă simt perfectă!", pare un *clin d'oeil* spre clasicul "Nobody's perfect"!).

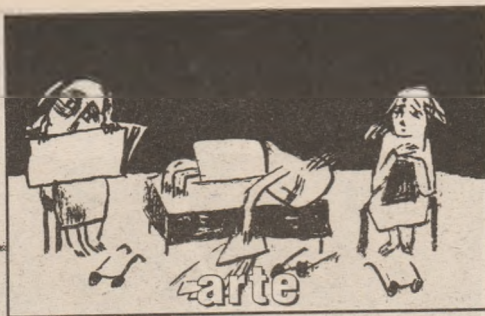
Ambasadori, căutăm patrie nu seamănă cu nici un alt film al lui Daneliuc. Poate să-ți placă sau poate să nu-ți placă, dar nu poți să nu recunoști că seamănă doar cu el însuși. Ceea ce, pentru un creator, e o admirabilă probă de tinerețe. Din toată filmografia lui Daneliuc, acest ultim titlu reprezintă, poate, filmul cel mai *tînăr*. ■

Marius Stănescu și Cecilia Bărbora

Cecilia Bărbora

dans

O joacă subtil dirijată

DUPĂ o pauză de câțiva ani, AFFA (Association Francaise d'Action Artistique) ne-a trimis un alt reprezentant al pleiadei coregrafilor francezi de dans contemporan, pe Jean-Claude Gallotta. Prezent într-o serie întreagă de structuri instituționale care se ocupă de dans, fiind Directorul artistic al Centrului Național Coregrafic din Grenoble, din 1984 până astăzi, Director artistic fondator al Shizuoka Performing Arts Center Dance din Japonia (1997/2000), Președinte al Asociației Centrelor Coregrafice Naționale (1998/2001) și membru al Consiliului de Administrație al Centrului Național al Dansului din 1999 (ferice de artiștii dansului din Franța!), Jean-Claude Gallotta este înaintea de toate un artist nonconformist și un coregraf plin de umor, așa cum ni s-a înfățișat nouă, în spectacolul prezentat de el și compania sa, din Grenoble, pe scena Operei Naționale din București.

Jean Claude Gallotta face parte din familia coregrafilor care exploatează mișcarea obișnuită, simplă, cotidiană, asociindu-i însă mișcări de dans propriu-zis contemporan și – surpriză – din când în când și unele vocabule clasice. Formația sa primă a fost de plastician și a descoperit dansul când i s-a dat ca temă de studiu să facă crochiuri după corpuri în mișcare, moment în care a abandonat Școala de Arte și s-a dedicat studiului diferitelor genuri de dans, descoperind, într-o anume etapă a evoluției sale, și universul lui Merce Cunningham. În 1979 a creat grupul *Emile Dubois*, care reunea dansatori, actori, muzicieni și plasticieni și dădea spec-

tacole în braserii, grădini, piscine. Grupul a fost găzduit apoi, din 1980, la *Casa de Cultură a Orașului Grenoble* și s-a transformat, în 1984, în *Centrul Coregrafic Național din Grenoble*. Este, pe scurt, istoria pasiunii și tenacității unui om, dar și a condițiilor pe care le-a creat statul francez dansului, în anii '80.

Spectacolul prezentat la București, *Mammame*, este o piesă

coregrafică, creată în trei etape. Prima parte *Le desert d'Arkadine* a fost pusă în scenă în 1985 la Grenoble, cea de a doua *Les enfants qui toussent*, în 1986, la Palatul Papilor din Avignon și ultima versiune, din 1987, la Festivalul Internațional al Noului Dans de la Montreal.

Publicul românesc a fost avertizat că va vedea un spectacol neobișnuit, și deci incomod pentru deprinderile sale, chiar înainte ca acesta să înceapă. Simpla apariție a lui Jean-Claude Gallotta, într-un maiou fără mâneci și un șort nu prea diferit de niște simpli chiloți, în fața somptuoasei cortine a scenei Operei, pentru a se prezenta pe sine și spectacolul său, a fost, implicit, o invitație făcută publicului de a face un efort considerabil către o zonă de nonconformism, oferindu-i-se însă, în același timp, și o cheie care deschide ușa universului creativ al autorului. Coregraful ne-a invitat să ne imaginăm niște copii captivi în lumea scenei, care nu depășesc stadiul copilăriei nici ca adulți – ceea ce s-a și petrecut pe tot parcursul spectacolului, cu toți cei nouă dansatori ai săi, care s-au comportat cu libertatea specifică copiilor, atât în mișcarea lor aparent neglijentă sau stângace, cât și în relațiile dintre ei.

Mammame este un cuvânt inventat de coregraf, asociat cu un cuvânt auzit se pare în copilărie la o comunitate italiană,

care-i denumea în acest fel pe cei din afara grupului lor și totodată un fel de onomatopee: *mammame-mammamemamma-me...* ca o omidă cu multe picioare, care, conform concepției coregrafului, ne-ar aminti că dansul își are originea în sol. De fapt, asistăm, de mai multe decenii, în mai toate formele de dans contemporan, la o subliniere a dependenței corpului uman

de sol, a supunerii lui față de legea gravitației, după ce dansul clasic încercase să se elibereze cât mai mult de ea, până la a sugera zborul. Și totuși, atunci când Gallotta folosește în țesătura sa coregrafică, așa cum am amintit, câteva vocabule clasice, o face tocmai pentru a desprinde corpul de sol, în sărituri sau turații *en l'air*, chiar dacă în alte momente, dansatorii în patru labe, înșiruți unul în spatele celuilalt, ilustrează plastic o imensă omidă, fatal legată de pământ.

Spectacolul *Mammame* se compune dintr-o suită, destul de lungă, de 80 de minute, de episoade, non-narative, de scene de grup și de duete, totdeauna încadrate de momente interpretate de întreaga companie. Ca și în cazul companiei spaniole pe care am văzut-o în cadrul *Festivalului București-VEST*, coregraful este și el pe scenă, amestecându-se printre dansatori, în unele secvențe dirijându-i, în altele cântând pentru ei, cu un microfon în mână, de la muzica de operă până la jazz, episoadele desfășurându-se pe muzica de Henry Torgue și Serge Houppin, dar și fără muzică. Libertatea de mișcare a dansatorilor părea deplină, dând uneori impresia de improvizație. Dincolo însă de această aparență, când în scenele de grup fiecare avea propria sa mișcare, ochiul din afară al coregrafului observase cum se compun aceste mișcări separate în tabloul de ansamblu al scenei, și, după o suită de mișcări independente, se recompunea pe neașteptate alinierea. După cum și „dramaturgia” întregului spectacol, urmarea continuu alternanța între momentele de intimitate în doi și ulterioara contopire a acestora în grup. O joacă subtil dirijată, cu toată seriozitatea și, în numeroase situații, marcată apăsător de umor. O țesătură cu o mare densitate de mișcări pe unitatea de timp și de un intens dinamism.

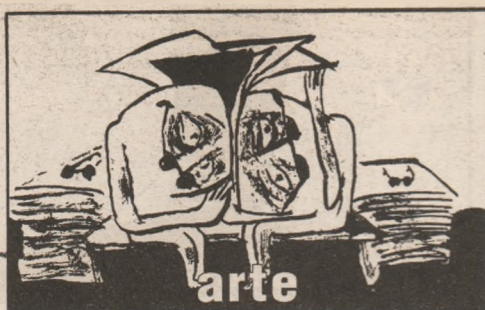
Cu mai mulți ani în urmă, Jean-Claude Gallotta a recreat spectacolul cu o echipă de dansatori japonezi, pe trei dintre ei văzându-i și noi la reprezentația de la București, integrați în echipa de la Grenoble, iar în primăvara acestui an a dat acest spectacol și pentru copii, prezentându-se pe sine drept spiridușul Chiotta, care vrea să le spună povestea Mammamilor. Prin toate aceste demersuri Jean-Claude Gallotta se dovedește un creator cu o mare disponibilitate pentru joc și joacă, iar *Mammame* este probabil una dintre lucrările care-l reprezintă în mod semnificativ pe coregraf, din moment ce revine mereu la ea. Ne-ar fi interesat însă să vedem și una dintre ultimele sale creații, pentru a putea surprinde direcția evoluției sale.

Liana Tugearu

RADIO ROMÂNIA CULTURAL

Conceput ca un flux de actualitate culturală, radioprogramul **TENTAȚII CULTURALE** vă conectează zilnic, de luni până sâmbătă, între orele 8 și 12, la desfășurarea celor mai importante manifestări culturale din țară și din lume. **Calendar(8.05); Agenda cu tentații(9.00, 11.00); Revista revistelor culturale(9.15); Eveniment în actualitate(9.25); Focus muzical(9.30); Paideea(9.45); Evenimente internaționale(10.00); Starea culturii(10.15); Jurnalul galeriilor(10.45); Distinguo-agenda actualității literare(10.30); Univers teatral și cinematografic(11.15); Actualitatea științifică(11.30)** sunt doar câteva din rubricile care, în alternanță cu muzica și numeroasele concursuri cu premii, conturează amprenta sonoră inconfundabilă a radioprogramului **TENTAȚII CULTURALE**.
AUDIȚIE PLACUTĂ!

	MHz	KHz
Arad	106,8	
București	104,1	603
Bacău	103,1	
Baia Mare	66,56	711
Brasov	105	
Călărași	66,92	1593
Constanța		1314
Craiova	90,2	
Focșani	102,8	
Iași	103,1	
Oradea	96,1	
P. Neamț	103,1	
Ploiești	104,1	603
Rm. Vâlcea	102,5	
Satu Mare	96,1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	103,1	
Tg. Jiu	70,04	558
Tulcea	68,72	1530
Zalău	105	

cronica plastică

de Pavel Șușară

Artiști în epură

Mircea Bochiș

A STRUCTURĂ psihologică, Bochiș este un romantic târziu care beneficiază deopotrivă de subtilitățile simbolismului și de risipa energetică a expresionismului, dar într-o variantă oarecum sceptică, ușor temperată prin luciditate și supraveghere cerebrală. Coborât, pe de o parte, din memoria peisagismului complex al Școlii de la Baia Mare, în care se revărsa cam toate tendințele europene ale timpului, și, pe de altă parte, dintr-o filozofie abstractă a peisajului, dintr-o continuă utopie a acestuia, Bochiș reușește, finalmente, un lucru surprinzător: el subminează ideea de peisaj, anihilează modelul și invalidează reflexul. Cu alte cuvinte, el scoate peisagistica din relația clasică observație-prelucrare-transpunere și mută frontul de lucru din exterior în interior. Peisagistica lui Bochiș este o creație eminamente mentală, un produs pur al ficțiunii și al puterii de imaginație. Spre deosebire de cea clasică – o formă de celebrare a lumii „obiective” –, această peisagistică este, de fapt, o anti-peisagistică, o fugă din real, un substitut ideatic și o proiecție ideală. Asemenea unui copil care, prin fabulația jocului, evadează cu adevărat din contingent, Mircea Bochiș, prin fabulația din spațiul luxuriant al imaginației, își construiește un alt areal, o grădină fantasmatică și un vis paradisiac.

Florin Ciubotaru

I MAGINARUL lui Florin Ciubotaru are, la scara percepției umane, logica interioară a unei cosmogonii și dinamica strictă a unui univers în expansiune. Dintr-un nucleu dur, dintr-o materie primă ce stochează în sine, laolaltă, energii primare și nenumărate forme în stare germinativă, se desprind, încetul cu încetul, reperele unei realități aproape tactile. Amestec de luciditate și de senzualism, de calcul rece și de erupții prin supraîncălzire, de austeritate geometrică și de revărsări panteiste, arta lui Ciubotaru are toate datele unei viziuni de arhitect, dar și pe acelea ale unei confesiuni existențiale profunde și prelungi. Construcția cromatică, oricât ar părea ea de

spontană, se sprijină întotdeauna pe memoria unei rigori analitice, după cum semnul plastic, desenul, modulul definit ca atare, ies din hieratica axiomei grafice, explodează în structuri irepresibile și forțează, până la anulare, limitele pânzei. Există în această dorință de organizare și de acoperire a suprafețelor mari, a spațiilor din tablou și de dincolo de ramele sale, o puternică tentativă a posesiunii, a supunerii simbolice a realului, a codificării lumi vizibile în totalitatea ei, dar și o spaimă profundă de vid, un disconfort ontic în fața golului, a celui gol prin care nu răzbate nimic în afara foșnetului mătăsoș al aripilor morții. Între convenție și viață, între privirea ludică și interogația gravă, între rigoare și libertate, între construcție și disoluție, pictura lui Florin Ciubotaru este un factor unificator. Un vas comunicant care echilibrează tensiunile. O punte!

Ion Grigorescu

A DICĂ Grigorescu Ion, așa cum îi place artistului să-și spună, sfiindu-se ca un recrutar la vizita medicală în fața ideii de a fi persoană publică, oferă tot ceea ce este mai interesant într-un continuu spectacol al scindării. Pe de o parte, narativ și iconologic, el îl caută pe Dumnezeu cu o obstinație și cu o umilință aproape de masochism, iar, pe de altă parte, își exhibă permanent fascinația pentru amor și coruptibil, pentru materia precară și pentru miasmele câinii intrate ireversibil în fermentație. Citatul din Biblie, invocația cristică și transparența icoanei, ambalate în note de jurnal și în felurite cogitații colorate moral și metafizic, se împreună cu trupul nud din fotografii, costeliv până la ascetism, al artistului însuși. Sau, mai exact, imponderabilul organ al credinței și al devoțiunii este contrapunctat prompt de organul celălalt, evident ponderabil, care se smulge din ceața peliculei alb-negru și se odihnește molcom pe coapsă ori pe unde apucă. Schizoidia unei asemenea viziuni este doar aparentă. Ion Grigorescu, nițel narcisiac, nițel voluntarist în propozițiile plastice, încearcă să concilieze celestul și derizoriul, spiritul și carnea, atemporalul și efemerul în categoria unică a

Creației. Corpul însuși, în nuditățile-i mai degrabă fertile pentru sămânța păcatului, este recuperat ca arhitectură sacră și ca reflex al lui Dumnezeu, după cum sexul nu mai este privit, conform rețetelor curente, dojenitor și cu ipocrizii puritane, ci cu toată considerația care i se cuvine, ba chiar ca posibil subiect al unor efuziuni lirice foarte apropiate de pathosul reținut al rugăciunii.

Sasha Meret

N U ESTE nici pe departe un artist comercial și nici un pictor retinian. Lumea sa, cea launtrică și cea exterioară în aceeași măsură, este una necontingentă, transparentă, ambiguă și fundamental nonfigurativă. Semnele plastice pe care ea se sprijină, lesne de înscris într-un repertoriu formal destul de exact, au exclusiv o funcție de reprezentare simbolică și nu trimit explicit către nimic material, din afară, obiectiv. Oscilând între memorie și aspirație, între visul recuperator și cel proiectiv,

Lucrare de Grigorescu Ion

Lucrare de Mircea Bochiș

Sasha Meret este mai curînd un artist de factură spiritualistă, în general, și unul religios în particular. Nefiind doar o convenție grafică sau o modalitate obișnuită de comunicare, nonfigurativismul său este, în consecință, o formă subtilă de meditație filozofică, de angajare morală și de afirmare a credinței. În mod absolut, artistul glosează pe tema (spirituală și nu livrescă) a sacralității textului, a identificării transcendenței cu semnul grafic, în timp ce din perspectiva geografiei culturale el ar putea fi plasat la intersecția civilizației hebraice cu lumea imaginii arabe și cu proiecțiile grafice, în special cu acelea din categoria miniaturii, ale creștinismului de factură orientală.

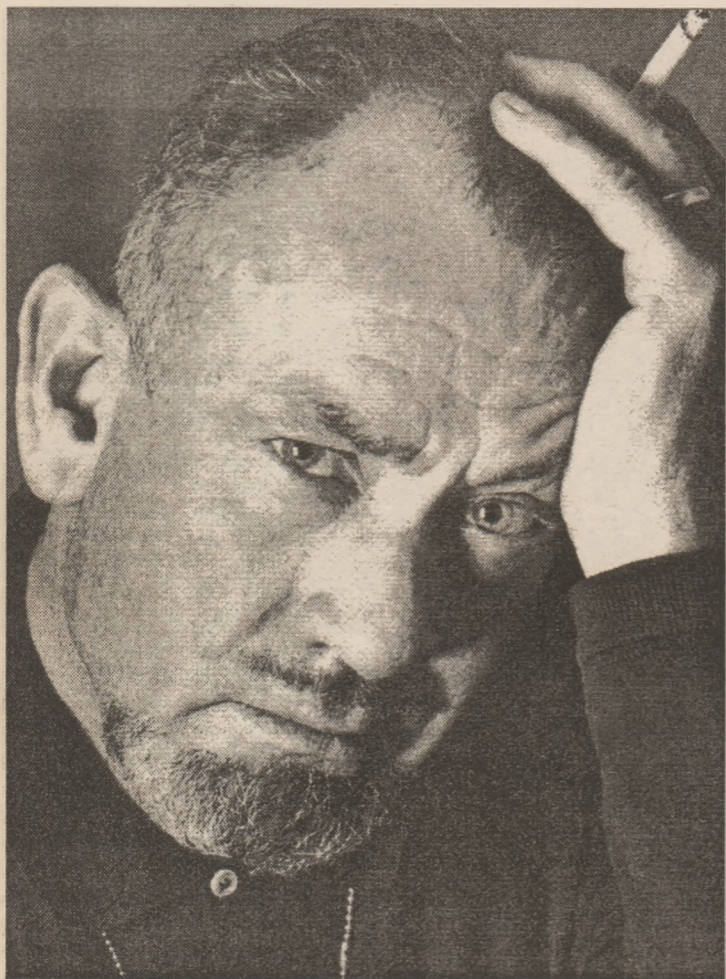
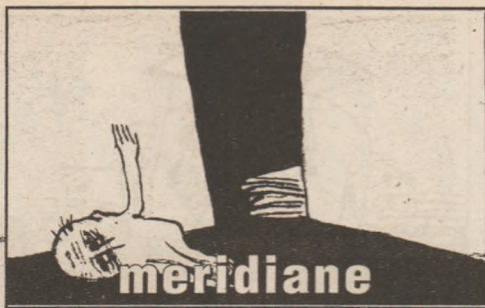
Georgeta Năpăruș

C HIAR dacă succesiunea registrelor pe verticală și ritmica elementelor pe orizontală par a constitui suportul unei lecturi narative, în fapt pictura Georgetei Năpăruș este tot ce poate fi mai îndepărtat de epica exterioară sau de orice altă formă de retorism. Pentru că, în ciuda asocierii lor în același plan, formele sale nu comunică între ele altfel decît plastic. Deși apropiate, ele trăiesc autonom, deși juxtapuse, ele sfîrșesc prin a fi solitare. Tabloul devine, astfel, o imagine extinsă a lumii și o metaforă dezvoltată a realității înseși. Dar a unei realități care a ieșit din amorf și trăiește deplin experiența maximei diversități într-o exemplară unitate. Într-un anume fel, pictorița preia, la altă scară, mai puțin mecanică și, în consecință, mai puțin previzibilă, visul totalizator al lui Arcimboldo. Numai că portretul iese acum din particular, din rigoarea lui antropomorfă, și se extinde pînă la aparenta disoluție. Însă strategia percepției rămîne, oarecum, neschimbată. Ochiul trăiește în

aceeași fluctuație, în aceeași abisală indecizie, constrîns permanent să alerge între parte și întreg. Între un întreg infinit ca forță de proliferare, ce trece dincolo de constrîngerile fizice ale pânzei, și o parte ea însăși măturie a întregului prin bogăția sugestiilor coagulate pe un spațiu determinat. Asemenea lui Arcimboldo, Georgeta Năpăruș creează metonimii plastice și redefinesc noțiunile în câmpul imaginarului. Eposul ei, atît de confortabil și de generos la prima vedere, este, în profunzimea lui, o încercare patetică de a salva pluridimensionalitatea unei lumi subminate implacabil de ignoranță și amenințate permanent de uitare.

Ion Popescu-Negreni

A FOST unul dintre ultimii artiști cu educație interbelică din pictura noastră de astăzi care, în ciuda faimei și a respectului de care s-a bucurat, nu a făcut școală. Izolat în peisajul actual, adică fără elevi și fără urmași artistici direcți, el a știut să-și transforme singurătatea în singularitate. De altfel, accentele atît de personale din pictura sa nici nu puteau fi preluate, iar elementele exterioare, cele care alimentează, de cele mai multe ori, uceniciile, nici nu prea există. Rafinamentul cromatic și extrema delicatețe a compozițiilor, lirismul difuz și vibrațiile imponderabile însoțesc fiecare imagine, indiferent dacă ea este portret, peisaj ori natură statică. Însă cea care ilustrează deplin calitățile atît de particulare ale acestei picturi este peisagistica. Transparențele atmosferice, ritmurile cromatice și jocurile densităților i-au oferit artistului un spațiu vast și exclusiv pentru exercitarea visului în plină realitate și pentru disoluția lumii reale într-un univers armonios, suav și incantatoriu. ■

Avanpremieră editorială

John Steinbeck:

Scurta domnie a lui Pépin al IV-lea

REACTIVAREA unei monarhii nu e atât de simplă pe cât ar putea să pară. Se pune problema tipului de monarhie ce urmează să fie instituit. Pépin vedea cu ochi foarte buni varianta constituțională, iar asta nu doar datorită firii lui tolerante, ci și din cauză că răspunderea absolutismului era foarte mare. Recunoștea că era prea comod ca să depună eforturile pe care le cerea succesul și prea lăș ca să se lase învinovățit pentru toate greșelile.

Întrunirea tuturor partidelor chemate pentru stabilirea procedurii s-a soldat cu transformarea celor prezenți, la solicitarea lui Pépin, într-un organ deliberativ. O problemă foarte delicată a fost pusă pe tapet chiar din prima fază a discuțiilor. Ce părere ar avea guvernul american despre această schimbare și, pe lângă asta, ar beneficia noul regat de același ajutor financiar pe care Departamentul de Stat îl avizase până atunci pentru Republica Franceză?

Domnul Flosse, care-i reprezenta atât pe centristii de dreapta, cât și pe cei de stînga, a reușit să risipească toate îndoilele legate de această chestiune.

– Politica externă americană e de obicei sceptică față de guvernele liberale și le sprijină cu fermitate pe cele autoritare, pe care le consideră mai responsabile.

Domnul Flosse a numit Venezuela, Portugalia, Arabia Saudită, Transiordania. Egiptul, Spania și Marocul ca exemple ale acestei ciudățenii americane. El a mers mai departe, arătând că, la rîndul lor, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria, China și Coreea de Nord manifestaseră în trecut o preferință hotărîtă pentru dictaturi și pentru monarhiile absolute, în detrimentul guvernelor alese democratic.

Nu e nevoie să căutăm cauzele acestor preferințe, a adăugat domnul Flosse. Mai mult, s-ar putea ca rezultatul cercetărilor să fie stînjenitor. Faptul că aceste opțiuni fuseseră certitudini istorice era de ajuns. În cazul Americii, a continuat el, a fost vorba, în plus, de un atașament sentimental față de tronul Franței.

– Cînd coloniile americane erau singure în Războiul de Independență, cine le-a ajutat cu oameni, bani și materiale? O republică? Nu, regatul Franței. Cine a străbătut oceanul ca să se înroleze în armata americană? Oamenii de rînd? Nu, aristocrații.

Domnul Flosse a sugerat că primul act oficial al regelui s-ar cuveni să fie o solicitare de fonduri către americani, exprimată în numele guvernului, pentru ca Franța să se consolideze în lupta împotriva comunismului, dublată de o cerere identică la adresa națiunilor comuniste, în interesul păcii mondiale.

Răspunsul entuziast atât al Statelor Unite, cât și al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, dovedește limpede că domnul Flosse analizase corect situația. După cum a avut grijă să consemneze istoria, Congresul American a oferit mai mulți bani decît i se ceruseră, iar în plus Fondul Lafayette, adunat de la elevi, a făcut posibilă începerea lucrărilor de reamenajare a reședinței regale de la Versailles.

După primele explozii de entuziasm, a existat o anumită îngrijorare în rîndul funcționarilor guvernamentali – poștași, inspectori, miriade de slujbași mărunți, paznicii toaletelor publice, gărzile monumentelor naționale, inspectorii vamali și cei ai inspectorilor – care, gîndindu-se mai bine, s-au temut cu toții că li s-ar fi putut micșora veniturile. Totuși, o proclamație generală emisă de rege, care a instituit un *statu quo* în această privință, a domolit toate neliniștile și a

creat o loialitate înfocată în rîndul concesionarilor.

În aceeași perioadă, Ministerul pentru Monumentele Naționale i-a remis regelui o factura în valoare de trei sute de mii de franci – suma cheltuită cînd prințesa Clotilde nu numai că a pus în funcțiune jocurile de apă ale fîntinilor de la Versailles, dar a folosit și reflectoarele timp de două nopți la rînd. În ce-o privește, prințesa refuzase să onoreze polița cu un gest regesc.

Oricît ar fi de complexă re-staurarea monarhiei, încoronarea propriu-zisă a regelui la Reims s-a dovedit și mai anevoioasă. Charles apreciașe corect creșterea numărului de aristocrați din timpul Republicii. Nobilii nu numai că se înmulțiseră neversosimil, dar iată că nu reușeau să cadă de acord asupra formei concrete a încoronării. Ei acceptaseră că era nevoie de ceva străvechi și tradițional, însă nu șiau ce anume.

Grupurile direct interesate au cerut ca încoronarea să fie amînată pînă la vară. Atelierele croitorilor de lux erau excedate de comenzile pentru veșmintele de la curte. Industria ceramică avea nevoie de timp ca să fabrice milioanele de cești, farfurii, scrumiere și plachete pe care să fie gravat nu doar blazonul casei regale, ci și chipul din profil al regelui și al reginei. Vara avea să aducă un val de turiști, ceea ce urma să fie o uriașă sursă de profit.

Diverse chestiuni la care nu se gîndise nimeni pînă atunci au ajuns să capete o importanță vitală. Noii deținători ai funcțiilor de șef al protocolului sau al oficiului heraldic, intendentul Măiestrății sale și doamnele de onoare ale reginei n-au stat locului o clipă, în timp ce luminile din biroul istoricilor regali au rămas aprinse toată noaptea.

S-a contorbat prin toate muzeele, în căutarea de trăsuri, costume și drapele. Bibliotecile

JOHAN STEINBECK (1902-1968) face parte din categoria romancierilor celebri, dar – paradoxal – insuficient explo-rați. Traducerile românești de pînă acum au conturat imaginea unui scriitor atent la dramele semenilor, bransat la fiorul suferinței și dezinvolt pe claviaturi plutoniene. Laureat Nobel în 1962, el s-a împus prin romanul *Fructele miniei*, ecranizat cîndva de John Houston, cu un afiș pe care strălucea numele lui Henry Fonda. Printre celelalte titluri memorabile din opera lui Steinbeck se numără *Iarna vrajbei noastre*, *La est de Eden*, *Joia dulce*, *Pășunile raiului*, *Șoareci și oameni*, *Tortilla Flat*, *Cannery Row* și *Eu și Charley descoperim America*.

Scurta domnie a lui Pépin al IV-lea este un text rămas pe nedrept în planul doi. Iar aici cititorul român va avea parte de o surpriză imensă, fiindcă va descoperi un Steinbeck inedit. Un maestru al ironiilor scăpărătoare, un fotograf al stupizeniilor, un arhivar al absurdului citadin din care se hrănesc nădejile unei nații ce recurge, în disperare de cauză, la surrogate utopice pentru a se salva politic. Acțiunea se petrece în Franța anilor '50, într-o perioadă de frustrări intense, care duc pînă la urmă la o soluție aiuritoare. Neputincioși în fața regresului, dirji republicani galici, de conivență cu o puzderie de partide (unele existente, majoritatea inventate), reinstaurează monarhia și proptesc pe tronul scos din lada de vechituri a istoriei un cetățean blajin, astronom amator, în care identifică figura providențială menită să izbăvească și să asigure concordia. Alesul se trage, chipurile, din Pépin cel Scurt și are o ascendență care obligă. Rezultatul este aberant, firește, și ne face să înțelegem o dată în plus de ce englezii au definit cîndva utopia drept „paradisul proștilor”. Iar societatea zugrăvită de Steinbeck, printre săgeți ce vizează prin ricoșeu însăși lumea americană din acea perioadă, oferă un tablou în fața căruia cu greu îți poți stăpîni risul: șefi de partid care se încălzesc punînd pe foc mobilierul de la Versailles, dansatoare de la Moulin Rouge convertite în stărete, principese cu porniri comunistoide, glume ale naturii ajunse lideri politici (sic!) și un spectru partinic în care merovingienii se aliază cu atei noncreștini, iar stingiștii de dreapta devin complicii bourbonilor. Haosul e deplin. Îți vine să crezi că însăși emblema Parisului – *fluctuat nec mergitur* – e un anacronism și că de fapt naufragiul e mai aproape decît credem.

Fragmentul de mai jos face parte din volumul *Scurta domnie a lui Pépin al IV-lea*, în curs de apariție la Editura Curtea Veche (Colecția „Byblos”).

au fost întoarse cu susu-n jos. Sistemul monetar trebuia schimbat. Nu a existat artist a cărui pensulă și paletă să nu fie folosite la redecara blazoanelor și a însemnelor heraldice. Activitatea reproducătoare a nobilimii fusese atât de susținută, încât fiecare scut trebuia reimpărțit. Prin consens, s-a renunțat la diagonala trasată din colțul din stînga sus în cel din dreapta jos, dat fiind că păstrarea ei ar fi produs o monotonie obositoare în ceea ce privește blazoanele celor vii și o lipsă de demnitate a monumentelor funerare ale celor decedați.

Fabricanții de trăsuri, șomeri de zeci de ani, au fost smulși din pasivitatea senilă a pensiei ca să repare spițele și obezile diligențelor și să supravegheze înlocuirea arcurilor care ieșiseră prin piele.

Armurierii au reinvățat cum se realizează șlefuirea și ungerea mânușilor din armură, a platoșelor pentru picioare, a vizierelor și a coifurilor de oțel, căci numeroși pairi tineri au insistat să asiste la încoronare în ținuta completă de luptă, indiferent cit de caldă ar fi fost vremea.

Cei din industria textilă au instituit un schimb suplimentar în toate fabricile, ca să onoreze cererea de obiecte din catifea și de hermine artificiale, ferite de atacul moliilor.

Coroana în sine era o problemă, dat fiind că nu exista. Totuși, Van Cleef și Arpels, Harry Winston și cei la Tiffany's și-au sondat resursele, și-au pus la bătaie pietrele prețioase și și-au mobilizat giuvaierii ca să creeze o diademă înaltă de aproape un metru și atât de plină de nestemate, încât a fost nevoie de instalarea unui suport în spatele tronului, fiindcă altminteri greutatea obiectului i-ar fi frînt gîtul monarhului. Coroana a fost dusă de patru preoți, iar după încoronare, cînd a fost desfacută și fiecare piatră prețioasă a fost atestată corespunzător, a fost vindută cu douăsprezece milioane de dolari, iar firmele care o creaseră au primit dreptul de a etala blazonul regal și de a se intitula „Producătorii de coroane ai regelui Franței”.

Dincolo de chestiunile referitoare la stat, finanțe, relațiile internaționale și protocol, trecerea de la republică la monarhie presupunea o mie de detalii care ar fi putut scăpa atenției cetățenilor de rînd.

Școlile din Paris au început să reinvie arte și maniere de mult uitate – Școlile pentru Plimbare (cu sau fără baston), Școlile pentru Plecăciuni, Reverențe și Sărutatul Mîinii, Școlile pentru Evantaie, Școlile pentru Insulte și Școlile pentru Onoare. Instructorii de scrimă s-au trezit cu clase supraaglomerate. Batrînul general Victor Gonzel, autori-

tatea supremă în domeniul folosirii corecte a pistolului cu încărcare la țeavă, a oferit îndrumări zilnice pentru cincizeci de curteni aspiranți.

Pépin a privit consternat toate aceste pregătiri. O delegație venită cu propunerea înființării unei companii de intervenție dotate cu halebarde l-a făcut să piardă o eclipsă de lună. Iar vociferările Ordinului Regal Ereditar al Piticilor l-au silit să se refugieze în partea din spate a galeriei unchiului Charlie.

– Cei de la Folies Bergères organizează un concurs, se plînsese el. O aleg pe amanta regelui. Unchiule Charlie, cînd eram tînăr și ceilalți așteptau să mă vadă în acțiune, m-am conforma obiceiului național, chit că era un lucru costisitor și, după o vreme, plicticos. Dar acum... știi că au primit candidate din toate națiile de pe glob? N-o să fac așa ceva, unchiule Charlie. Pînă și Marie a ajuns să mă bată la cap cu povestea asta. Fir-ar să fie, unchiule Charlie, le-ai auzit vorbind pe fetele alea?

– Am încercat prin diverse metode să mă sustrag, spuse unchiul Charlie. Baiete, există anumite lucruri în care poate c-o să reușești să-ți exerciți autoritatea regală, dar dacă te gîndești că poți fi rege al Franței fără să ai o amantă care să-ți învelească supușii prin extravagantele comise și prin fermecătoria ei capacitate de a nu fi cîtuși de puțin demnă de încredere, faci o mare greșală.

– Dar amantele regilor au creat aproape invariabil probleme poporului.

– Bineînțeles, baiete. Bineînțeles, nici nu s-ar putea altfel. Oare astronomia te-a făcut să nu mai ai simțul măsurii și să uiți lecțiile istoriei?

– O să-mi fac rost de-un ministru, spuse Pépin îndrîjit. Asta o să fac! O să găsesc undeva un Mazarin sau un Richelieu și-o să-l pun pe el să se ocupe de chestia asta.

– O să descoperi că miniștrii de calibrul sînt foarte fermi în chestiunea amantei, zise unchiul Charlie. Ia închipuie-ți – ar fi ca și cum ai merge pe stradă fără haine. Națiunea franceză n-ar tolera așa ceva.

– Nu mai am strop de intimitate, se plînsese Pépin. Nici n-am fost încoronat și-am ajuns să nu mai am o secundă de liniște. Cit despre dumneata, trebuie să spun că nu prea îți iei în serios obligațiile ereditare. Mi s-a semnalat că ai dat la iveală o mansasardă plină cu tablouri de Boucher nesemnate.

– Trebuie să trăiesc și eu, spuse unchiul său. Dar nu care cumva să-ți treacă prin cap că te-am părăsit. M-am pus în locul tău și am chibzuit. Vreau să fii foarte atent la mine, Pépin. În America, un director executiv

care a constatat că există un conflict între răspunderile de la serviciu și propriile interese a descoperit o soluție interesantă și practică. Așa că a oferit detaliile postului pe care-l ocupă sau ale partidului din care face parte uneia dintre cele mai mari agenții de publicitate. Ei bine, firmele astea care au foarte mulți angajați și ceea ce se cheamă – cum îi zice? – *know how* sînt în stare să administreze relațiile publice, organizarea, corespondența, comunicatele de presă și agenda personală. Dacă o asemenea companie poate să gestioneze imaginea unui președinte și a unui partid politic, de ce nu s-ar ocupa și de un rege? Gîndește-te cite informații au! În relațiile externe, politica lor nu se sprijină pe cine știe ce funcționar public dezinteresat, ci pe încheierea unei afaceri cît mai profitabilă cu oficialitatea în cauză. Și ce agenție ar fi mai abilă și mai inteligentă decît una ale cărei profituri depind exclusiv de calitățile astea? Dacă s-a putea face o asemenea legătură, Pépin, ai putea să te-ntorci frumușel la telescopul tău. Agenția de publicitate s-ar ocupa de toate și ar avea grijă să informeze presa așa cum trebuie. Mai mult, cred c-ar rezolva și problema carierei amantei tale.

– Pare soluția ideală, zise Pépin.

– Și lucrurile nu se opresc aici, baiete. Gîndește-te la chestiunea simplă a discursului televizat. Prevăd c-o să fii obligat să apari pe micul ecran în calitate de rege al Franței.

– Și ce-or să facă?

– Să zicem că președintele trebuie să țină o cuvîntare. Nimic nu e lăsat la voia întîmplării.

Face o repetiție cu un expert în discursuri publice, în pronunție și în controlul emoțiilor; e antrenat de un om care și-a demonstrat valoarea cu virf și îndesat.

– Ca Marilyn Monroe...

– Mă rog, pe-acolo. Dar asta nu e tot. Pe urmă intră pe minile celor de la Westmore Brothers, cei mai buni din breaslă. Și nu se limitează la vorbit. Nici pe departe. Are un regizor și o scenă pregătită special pentru el. Se fac noi repetiții și se ajunge la un virf de formă impresionant. Dacă omul n-ar face decît să vorbească, ar putea să fie sincer, dar să nu *sune* sincer, iar asta e un lucru foarte important, fiindcă vorbitorul nu și-a scris singur discursul – i l-a redactat agenția. Uneori președintele e prins cu atîtea, încît n-are timp nici măcar să citească discursul înainte de-a începe repetițiile. Mă întreb...

– Ce?
– Ai ciîne?
– Marie are o pisică.
– Bun, nu contează. Poate

că-n Franța nu-i atât de important.

– Crezi c-ar vrea să se ocupe una dintre agențiile astea de mine, unchiule Charlie? întrebă Pépin nerăbdător. Ar fi rentabil pentru ea?

– O să mă interesez discret, copile. Măcar nu strică să-ntrebi. Chiar dacă afacerea ar fi mai puțin profitabilă decît altele, s-ar putea ca o agenție de calibrul să creadă că merită osteneala, fie și pentru prestigiul obținut prin reprezentarea regelui Franței. Chestia asta se cheamă „prestigiul instituțional”, așa cred. O să fac cercetări, Pépin. Nu ne rămîne decît să sperăm.

– Eu o s-o fac în mod sigur, spuse regele.

Primăvara la Paris era prin tradiție frumoasă. Producerea tuturor accesoriilor regale și a altor obiecte specifice francezilor a determinat introducerea schimburilor de noapte în fabrici. Apropiata eră a sentimentelor pozitive și a siguranței justifica scăderea salariilor.

Așa cum era de așteptat, Madame abordă schimbarea propriului statut cu realism și vigoare. Pentru ea, totul semăna cu mutarea dintr-un apartament în altul – la o scară mai mare, de acord, dar cu aceleași probleme. Prin urmare, Madame alcătui liste. Și se plînsese că soțul ei nu și privea îndatoririle cu seriozitatea cuvenită.

– Te tot fiții prin casă, îi zise ea, cînd oricine își dă seama că sînt o groază de lucruri de făcut.

– Știu, răspunde Pépin pe tonul care îi dădea de înțeles soției că nici măcar nu fusese atent la ce-i spusese.

– Stai frumușel pe scaun și citești.

– Știu, draga mea.

– Ce-i atât de important în cărțile astea, de-ți arde de citit într-un asemenea moment?

– Poftim?

– Te-am întrebat ce citești.

– Istorie.

– Istorie? Taman acum?

– M-am uitat prin istoria familiei și prin cele ale familiilor care au venit după noi.

Madame vorbi pe un ton caustic.

– Am crezut întotdeauna că, deși au avut extraordinar de puține calități, regii Franței s-au descurcat de minune. Există și cîteva excepții, bineînțeles.

– Tocmai la excepțiile astea mă gîndesc și eu, draga mea. De pildă, la Ludovic al XVI-lea. A fost un om de treabă. A avut intenții și inițiative bune.

– Poate c-a fost un prostovan, spuse Marie.

– E posibil, admise Pépin. Dar uite că-l înțeleg, deși provenim din fa-

milii diferite. Pînă la un punct, cred că sînt exact ca el. Încerc să-mi dau seama unde a greșit. Nu mi-ar plăcea deloc să cad în aceeași capcană.

– Dacă tot ai visat cu ochii deschiși, barem te-ai gîndit măcar o clipă și la fiică-ta?

– Ce-a mai făcut? întrebă Pépin.

Existența destul de neobișnuită a Clotildei nu poate fi negată de nimeni. La cincisprezece ani, după ce a scris best-seller-ul *Adieu ma vie*, a fost căutată și curtată de cele mai cunoscute și mai complexe spirite ale vremurilor noastre. A fost elogiată de resurecționiști, de protoniști, de non-existențialiști și de cuantumiști, în timp ce natura însăși a cărții a împins sute de psihanalisti să se ciondănească între ei în încercarea de a sonda subconștientul autoarei. Avea o masă rezervată permanent la Café des Trois Puces, unde își făcea veacul și răspundea liber la întrebări din religie, filozofie, politică și estetică. La aceeași masă a început lucrul la al doilea roman, care, deși nu a mai fost terminat niciodată, ar fi urmat să se cheme *Le Printemps des Morts*. Simpatizanții ei au format un curent numit clotildism, care a fost denunțat de biserică și i-a făcut pe șaizeci de opt adolescenți să se sinucidă extatic, aruncîndu-se în gol de pe Arcul de Triumf.

Implicarea ulterioară a Clotildei în politică și religie a fost urmată de mariajul simbolic cu un bivoli alb în Bois de Boulogne. Bine cunoscutele ei dueluri, în care a rănit trei academicieni bătrîni și s-a ales la rîndul ei cu o împunsătură de floretă în fesa dreaptă, au făcut destulă vilvă, iar asta pe vremea cînd încă nu împlinise douăzeci de ani. Într-un articol din *Souffrance*, Clotilde a scris că avusese o carieră care nu-i lăsase timp pentru copilărie.

Prezentare și traducere de Radu Parascchivescu

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL

tel. 210.89.08; 210.89.28 office@prior.ro

The Chicago Manual of Style: The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers reprezintă, de peste 100 de ani, cea mai importantă sursă de referință pentru autori, jurnaliști, corectori, tehnoredactori și editori din orice domeniu al cunoașterii.

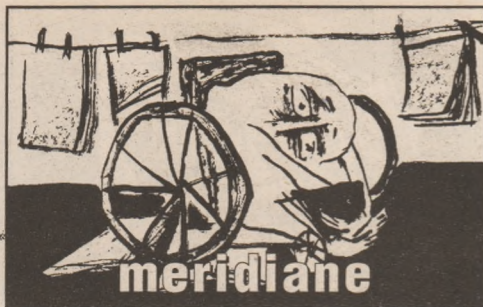
Afiat astăzi la cea de-a 15-a ediție, revizuită, completată și actualizată, **The Chicago Manual of Style**, este mai cuprinzător și mai ușor de utilizat ca niciodată.

University of Chicago Press, 2003
Hardcover, 954 p., 64 line drawings,
multiple examples, 31 tables, 6x9
ISBN 0226104036

25% RABAT!

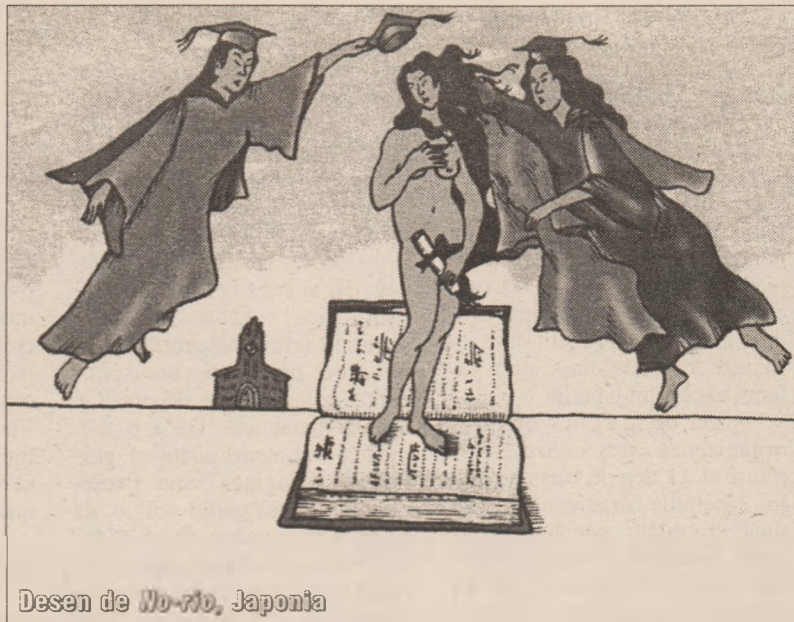
Preț regulat : 2.550.000

Preț lansare : 1.990.000 lei

Literatură și pictură

Știință voioasă pe o temă dată

Desen de No-rio, Japonia

parte, tinărul profesor scrie și susține o teză de doctorat în conformitate cu un set de constrângeri care trebuie să fie respectate de discursurile sale scrise și orale, pentru a accede la stratul superior al geosferei frecventate.

În fine, profesorul universitar este de cele mai multe ori un autor doar formal pentru că nu-l interesează deloc audiența textelor publicate – poate doar una limitată la un mai mult sau mai puțin variabil și legitim cerc științific de colegi și cerc instituțional furnizor al demnităților academice. În general, profesorul de lingvistică, de pildă, nu simte nevoia să se adreseze cititorului decât printr-un discurs codat care-și ignoră posibila funcție estetică sau chiar culturală. Profesorului de medievistică nu-i pasă dacă ceea ce scrie are vreo relevanță pentru cititorul de azi, ocupat cum este cu sisificul travaliu hermeneutic asupra vreunui text multă vreme ignorat. Chiar și profesorul de secolul XX poate ocoli o bibliografie recentă necanonizată și cu destin cit se poate de dubios, pentru a nu-și compromite, crede el, investitura academică a discursului pe care-l produce. Cu alte cuvinte, mai puține, rareori profesorul universitar pare interesat de

orizontul mundan – cu toate dimensiunile sale – în care se găsește plasat, cu totul altfel motivat să scrie, față de scriitor (fie el romancier, poet, eseist), uitând de cele mai multe ori latura umană a „științelor” cu care se ocupă.

ÎN ACEST context trebuie plasat, ca o excepție parțială, un foarte arătos volum care adună intervențiile la un colochiu consacrat, în mai 2001, la Universitatea din București, literaturii și picturii. Volumul reunește șaptesprezece intervenții ale unor profesori de la Universitatea Lumières Lyon 2 și de la Departamentul de Franceză al universității gazdă. Numele lor sunt, în ordinea stabilită de sumar: Toader Saulea, Hervé Micolet, Mariana Tujescu, Alexandra Saemmer, Radu Toma, Anne-Marie Barthes-Corgier, Benoît Auclerc, Mihaela Voicu, Ioan Pânzaru, Laurent Rossion, Frédérique Martin-Scherrer, Delphine Hautois, Serge Gaubert, Mircea Mihalevski, Paul Miclău, Roger-Yves Roche, Dominique Carlat. Doi dintre cei șaptesprezece, Serge Gaubert și Radu Toma, sunt responsabili acestui volum a cărui perfecțiune materială aș fi lăudat-o și astăzi dacă grija tipografilor ar fi fost împărțită de cea a legătorilor. Ingenios este și numele colecției din care face parte cartea: *Péripéries*.

Volumul își alege astfel cititorii: pe criteriul limbii, în primul rând, fiind scris în franceză; cronologic, raporturile dintre literatură și pictură vizează în principal secolul XX, profesorii din Lyon fiind cu toții *vingtième-isti*. O listă a scriitorilor abordați îi cuprinde pe René Char, Yves Bonnefoy, Michel Tournier, Marguerite Duras, Jean Echenoz, Serge Doubrovsky, Nathalie Sarraute, Maeterlinck, Jean Tardieu, Paul Eluard și André Breton, Beckett, Nichita Stănescu și Sorin Dumitrescu (!), Bernard Noël.

Nu voi insista asupra unei prezentări corecte, n-aș avea loc să rezum toate intervențiile, apoi, iar, n-ar avea rost să fac afirmații complete despre calitatea excepțională a microstudiilor reunite. Spun că, dincolo de o limită a decenței și a unei normale ținute academice, textele autorilor sunt inegale și varietatea mizelor și intereselor este mai degrabă obolul adus de „partea română”, care cuprinde și lingviști, și medievști, alături de „douăzeciști” pe care studenții de la franceză îi cunosc foarte bine. Sau, dacă nu, o vor face de-acum!

Cu riscul de a-mi atrage opoziția unei comunități cu reflexe de solidaritate foarte bune, cred că cei doi profesori, dintre cei prezenți în paginile volumului, care în momentul acesta își păstrează și, mai mult, își sporesc interesul față de lumea vie, sunt medievistul Ioan Pânzaru (actual renescentist) și *vingtième-istul* (fost și nu tocmai apostat *dix-huitième-ist*) Radu Toma. Specializările lor sunt menționate ca mijloc de identificare matricolă, pentru că nu vreau să mă gândesc în cite arii curriculare s-ar putea simți bine cei doi. Ultimul se ocupă, via Jean Echenoz și Proust, Joseph Vernet sau Carl Schmitt, de soarta postmodernă a „proiectului estetic al modernității”, iar primul, prin exemple care merg de la pictura lui Hugo van der Goes (sec. XV) la cea a lui Paul Delvaux (sec. XX), sau de la Philippe de Comynes la Hegel, de *weltanschauung* și grila mentală flamandă. În texte subtile, ludice și impregnate de un scepticism post-metafizic, în cazul lui Radu Toma, ori aflate într-un cuceritor balans între detaliul revelator și scintila speculativă, ca la Ioan Pânzaru, autorii spun foarte multe despre ei înșiși, reușesc să fie autentici și să lase în urmă, fără s-o uite nici o clipă însă, convenția academică. Cei doi ar fi putut fi, în viață, scriitori. Textele lor se citesc în-

totdeauna cu plăcere, sint provocatoare intelectual, au un mod de adresare personal care devine stil. Poți să le refuzi concluziile – și atunci tot ele te obligă să-ți structurezi un argumentar sau măcar să-ți pui întrebări – dar nu le poți refuza niciodată lectura.

În cazul de față, cele două texte intră de la distanță în polemică: autorii par că se contrazic în prezență, ca Cioran și Tuțea în filmul lui Gabriel Liiceanu (nu fac aici decât o comparație „topologică”). Radu Toma vede în literatura echenoziană, postmodernă, un artificiu rupt de transcendență al cărui singur sens pare a fi tocmai afirmarea acestei schisme (Jean Echenoz ar fi, așadar, un Raymond Rousset trecut prin câteva recente *prises de conscience*). Literatura postmodernă vorbește despre o lume „scoasă din țigini”, autarhică (asta face literatura beckettiană, prin excelență), crede autorul în final, iar cititorul suferă.

Nesațul de lume cu sens al lui Ioan Pânzaru se transpune într-o sistematică a culturii în care textul de față se înscrie ca o verigă. Concluzia expunerii sale afirmă o nevoie neîntârziată de sens și o încredere greu de clintit în cunoaștere: „Nu este vorba în nici un caz de o manieră de abordare a tipologiei etnice, ci de o modalitate de o tipologizare cognitivă a artei [...] Toți cei care, în orice țară s-ar fi născut, nu se mulțumesc să înțeleagă faptele izolate și caută generalizările, fără însă a abandona salvarea cazului și a incidentului, cei care, conduși de acel *desiderium naturale* despre care vorbea scolastica, țin să facă turul cunoașterii și să revină de la spațial la topologic, de la tip la individ, de la coerență la incongruență, și de la atractorul haotic la deliciae evenimentului, toți aceștia au, sub o formă sau alta, privirea flamandă.”

Îmi este dat să nu-i dau nici unuia dreptate. Dar rămâne să le recomand tuturor cititorilor, cu minte și ochi curioși, flamanzi sau nu, sensibili la epopeic ca și la arderea lui pe rug, să citească textele celor doi, de aici sau de aiurea. Merită, cu atât mai mult cu cât autorii, profesori de franceză, n-au nici pe sfert capitalul simbolic al altor intelectuali români foarte mediatizați (dacă ne gândim că, la vârsta lui, Adrian Cioroianu are probabil un public de zece ori mai numeros decât Ioan Pânzaru și Radu Toma la un loc). Fără ca îndemnul meu să fie luat drept argument pentru excepționalitatea a două din șaptesprezece texte ale volumului prezentat – există intervenții foarte bune și nici una nu iese de sub incidența calificativului pozitiv – el trebuie citit astfel: printre profesori există și autori.

Alexandru Matei

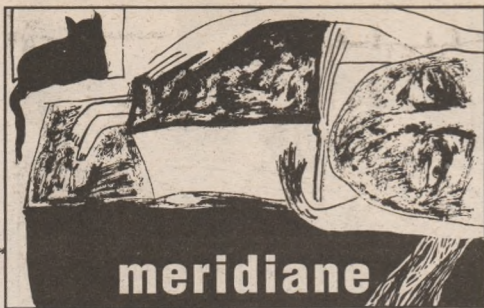

Desen de J. Gebrian, Spania

PROFESORUL universitar – pentru a vorbi în general – este un medium informativ și formativ exercitat asupra unor grupuri de tineri receptori. Numai că sistemul care instituie acest medium prescrie drepturi și obligații, atât pentru mediumul cit și pentru receptor. Mediumul mediază accesul receptorului la un corpus tot mai variabil de surse. Are dreptul de a și-l selecta, devenind astfel, vă veți fi gândit, un agent de putere. Problema apare de obicei la nivelul legitimității acestei puteri. Pentru că profesorului i se întâmplă adesea să considere că a venit vremea înfărcării, a deconectării de la surse pentru că el însuși a devenit una, o întrupare canonică. Discursurile canonice ale profesorului se împart în două tipuri: unele exprimă convingeri în primul rând intelectuale (cu pandant etic) și, în consecință, devin interpretări ale lumii. Celelalte rămân la nivelul reproducerii, transmit informații, copiază idei, fără a deveni sinteze personale, fără a fi străbătute niciodată de firul roșu al identității unei raportări la lume.

Receptorul intervine tot mai des asupra activității mediumului, sau, după caz, pentru că poate vedea aici o obligație iar nu un drept, tot mai rar El se constituie – dar aceasta e pură teorie – în regulator de putere.

Profesorul universitar nu comunică tot ce știe numai studentului. El trebuie să publice cărți – uneori se poate să-i și placă treaba asta –, să participe cu produse intelectuale la simpozioane, colocvii, congrese, reuniuni științifice unde să-și manifeste în mod umanist interesele (poate și ele tot umaniste). Statutul auctorial al profesorului universitar mi se pare, într-adevăr ambiguu. De ce? Pentru că textele sale nu sunt produse ale unor stări intermedie sau ale unui proiect permanent desfășurat de o vitalitate creatoare conjugată cu o cultură asimilată, ci rezultate ale unor comenzi, opzionale, desigur, dar care impun ele data acțiunii scripturale. E drept, majoritatea scriitorilor este chiar ea departe de proiectul amintit, dar asta nu se întâmplă din vina, așa-zicând, indivizilor. Opera scrisă a unui profesor universitar se deosebește foarte mult, astăzi, de opera scriitorului (romantic, dar nu numai). Ea constituie mai degrabă rezultatul unei inițieri de breaslă decât un travaliu creativ personal. Așa cum, de pildă, minierii din Banskă Stiavnica, oraș minier slovac, trebuie să bea o bere, să spună o glumă și să sară pe un podium la o oarecare distanță pentru a intra în elita corporației din care practic fac

Comemorare Dylan Thomas

● Englezii au comemorat luna trecută împlinirea a 50 de ani de la moartea lui Dylan Thomas (1914-1953), devenit o legendă a poeziei moderne și a cărui operă destul de restrânsă (adunată în volumele *Eighteen Poems* – 1943, *Twenty-five Poems* – 1936, *The Map of Love* – 1939, *Death and Entrance* – 1946, și în culegerile postume *Quite Early One Morning* – 1954, și *Under Milk Wood* – 1954, piesă radiofonică pe care o va termina în ajunul morții survenite la New York, la 9 noiembrie 1953, din pricina abuzului de alcool) pune în evidență în mod exemplar funcția poetică a limbajului și obscuritatea lui structurală. Scriitor independent, fără slujbă fixă și fără un venit regulat, cu o viață boemă și dezordonată, el a colaborat la diverse periodice și la radio BBC, unde lucra cel mai bun prieten al său, John Arlott, producător între 1945 și 1950 al emisiunii *Book of Verse*. Deși bea foarte mult, Dylan Thomas era totdeauna sobru în fața microfonului – își amintește Arlott. „Avea un mod incomparabil de a citi poezie, de a pronunța cuvintele ca și cum ar fi fost de sticlă, tranșant și limpede. Parcă-l văd, cu bucele căzându-i pe frunte și cu țigara lipită de buze. Această țigară urca și cobora în timp ce citea și era atât de fascinant, încât uneori nu-i mai auzeam vocea, hipnotizat de mișcarea țigării, așteptând ca ea să-i cadă”. Corespondența dintre Dylan Thomas și John Arlott, un poem inedit dedicat acestuia din urmă, precum și înregistrări din arhiva sonoră a BBC au făcut obiectul unei emisiuni-eveniment. Tot cu ocazia comemorării, la Ed. Weidenfeld a apărut o biografie semnată de Andrew Lycett și intitulată *Dylan Thomas: A New Life*, iar Royal Festival Hall a scos din pivnițele sale (unde zăcea într-un coș „precum capul unui ghilotinat din timpul Revoluției franceze”) singurul bust cunoscut al poetului, cu țigara în gură, sculptat în 1951 de prietenul său de pahar, Oloff de Wet – scrie „The Guardian”.

Proces

● Sculptorul Bronius Wysniauskas a dat în judecată Liga gay din Lituania pentru furt de proprietate intelectuală. Una din sculpturile sale făcute la comandă pentru glorificarea orinduirii comuniste și care împodobește un pod din Vilnius a fost reprodusă pe coperta unei broșuri a Ligii, intitulată *Discrimina-*

rea la muncă și publicată cu bani de la UE. Statuia reprezintă doi bărbați musculoși, un miner și un zidar, primul, mai în vârstă, arătându-i calea celui tânăr. Sculptorul proletcultist s-a infuriat mai ales când președintele Ligii homosexualilor lituanieni a declarat că a ales ilustrația pentru „homoterotismul ei”.

Toamna dragostei

● În Germania, în valul de apariții editoriale ale toamnei 2003, noul roman al lui Peter Handke, *Untertagblues*, e o excepție, fiindcă eroul lui nu caută decît un singur lucru: solitudinea. „Este, se pare, singura carte anti-dragoste a sezonului, pierdută într-un ocean de nou romantism german, de nouă iubire pentru iubire, de căutare necondiționată a fericirii” – scrie „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, adăugînd „În această toamnă, literatura germană a decis vizibil să reacționeze la crize, războaie și la sfîrșitul utopiilor prin romane de dragoste. E ca și cum ar fi încetat să-și pună întrebări asupra ei înseși, ca și cum ar fi lăsat în urmă toate metaromanele, pentru un mare anotimp al amorului”. Căruia i se subsumează și Günter Grass, cu ultima sa culegere de poeme și desene *Letzte Tânze*, și Botho Strauss cu *Nacht mit Alice, als Julia ums Haus schlief*, și Hans-Josef Orthel cu *Die grosse Liebe* ș.c.l. Ziarul menționează cu ironie că nenumărații autori germani care și-au ales în noile lor cărți dragostea ca temă, oricît de romantici ar fi ei, nu fac nici unul abstracție de sex, un subiect ce se vinde bine.

Scrisori alese

● Marcel Proust a înțreținut o imensă corespondență, scrisori care au fost publicate de Philip Kolb într-o ediție critică în 21 de volume groase, apărute la Editura Plon. Pentru a fi citite nu doar de studioșii proustieni, ci și de publicul larg, editura a lansat la 6 noiembrie un tom de 1500 de pagini cu o selecție de *Scrisori alese* expediate de Proust între 1896 și 1922 și care fac cititorul să pătrundă în intimitatea celui mai mare scriitor francez al secolului XX.

Brel mereu

● Francezii își iubesc marii șansonetiști și le rămîn fideli, indiferent de modele muzicale ale momentului. Cu ocazia comemorării a 25 de ani de

la moartea lui Jacques Brel (1929-1978) – compozitorul, interpretul, poetul, actorul și regizorul excepțional în toate ipostazele sale artistice – casa de discuri Barclay, cu care a colaborat începînd din 1962, a pus la dispoziția fanilor mai multe „produse”. În primul rînd, o „integrală Brel”, cu 16 albume într-un cofret care are forma unei cutii de bomboane („parce que les fleurs, on le sait, c'est périssable”). Apoi, cinci cîntece inedite, înregistrate în timpul lucrului la ultimul lui album, *Les Marquises*, în 1977, dar care n-au fost incluse pe disc fiindcă Brel voia să mai lucreze la ele (specialiștii spun că perfecționismul acesta îl onora, dar cîntecele inedite nu mai aveau nevoie de șlefuire: sînt niște bijuterii de pasiune-furie-tandrefe). În sfîrșit, fiindcă în ultimul sfert de secol tehnica a evoluat enorm, au fost puse în comerț și un dublu CD intitulat *Brel infiniment*, precum și un triplu DVD reunind imagini rare găsite în arhivele franceze și internaționale.

Lobo Antunes reconfirmat

Lansare „Întoarcerea caravelor”, septembrie, 2003
De la stînga la dreapta: Vlad Zografi, Dinu Flămînd, António Lobo Antunes, Micaela Ghițescu, Zózimo Justo da Silva, ambasadorul Portugaliei la București

● Indiferent de indelicatetea unor discuții colaterale, cu António Lobo Antunes Uniunea Scriitorilor a avut mîna bună. Căci, după Premiul OVIDIUS al Festivalului „Zile și Nopti de Literatură” (sept. 2003), autorul nostru a primit recent Premiul Internațional Uniunea Latină 2003 pentru ansamblul operei sale. Pe de altă parte, Colocviul Internațional „Facts & Fictions”, desfășurat la 31 oct.-1 nov. la Universitatea Dartmouth din Statele Unite cu participarea a 30 de universitari, a avut drept obiect „producerea de articole care să propage și să ofere noi analize critice asupra romanelor lui Lobo Antunes traduse în engleză”. Într-adevăr, apariția traducerii englezești a romanului *Manualul inchiștorilor* (amintim că versiunea românească datează din 1999) a prilejuit organizarea acestui colocviu. Pentru primăvara 2004 este proiectată publicarea unui număr special al revistei nord-americane „Literary & Cultural Studies” dedicat romancierului portughez, număr care, pe lângă comunicările prezentate la menționatul colocviu, va cuprinde și un eseu al prestigiosului critic literar Harold Bloom.

Considerînd opera lui António Lobo Antunes drept „una dintre cele mai relevante ale literaturii mondiale contemporane”, revista portugheză „Jornal de Letras, Artes & Ideias” socotește aceste ultime manifestări – printre care și atribuirea Premiului OVIDIUS – mult mai importante decît orice lobby pentru acordarea Premiului Nobel pentru Literatură.

Spre a ne înscrie în continuare pe traiectoria internațională a operei marelui romancier portughez, nu ne rămîne decît să organizăm și noi un asemenea colocviu în toamna 2004. Forțe avem, iar ocazia ne-ar oferi-o apariția următoarei traduceri, *Îndemn către crocodili*, La Editura Humanitas. (M. Gh.)

Scriitorul angajat

● „Ca și brînzeturile, vinurile bune și moda vestimentară – scriitorul angajat este o specialitate franțuzească” – își începe ironic Alain Duhamel cronică din „Le Point” nr. 618 la volumul lui Herbert Lottman *Scriitorul angajat și ambivalențele lui, de la Chateaubriand la Malraux* (Ed. Odile Jacob). Desigur, nu e vorba despre un monopol, peste tot în lume intelectuali de prestigiu se implică în luptele politice, dar luările de poziție ale scriitorilor francezi au un răsărit unic. Cartea lui Lottman, scrisă cu vervă, cu o anumită causticitate și o considerabilă erudiție, analizează implicările în politică ale unor glorii ale literaturii franceze: Chateaubriand, Lamartine, Victor Hugo, George Sand, Zola, Proust, Gide, Malraux, alături de Marras și Maurice Barrès. Recentul îi reproșează lui Lottman că nu s-a oprit și la Camus, Sartre, Mauriac sau Aragon.

Între realitate și fantastic

● Scriitorul argentinian César Aira (n. 1949) e autorul unei opere vaste și inegale, bibliografia lui de pînă azi numărînd 45 de volume: dicționare de literatură, eseuri și mai ales romane scurte, de cam 100 de pagini, scrise într-o lună sau două. Cele mai bune din ele sînt *Un episod din viața pictorului călător, Varamo, Aniversare* (o autobiografie romanesacă) și *Embalse* – un roman din 1991, reeditat recent la Ed. Emecé din Buenos Aires și care abia acum a cunoscut succesul – după cum reiese din cronică ce i-o consacră publicația „Qué pasa” din Santiago de Chile. Trama e simplă: Martín și soția lui Adriana își petrec vacanța în provincie, într-o localitate numită Embalse, unde se plectisesc și, pentru a-și umple golul cotidian, se gîndesc la propriile spaime. Povestirea descrie lentă și dureroasă transformarea a vieții lor într-un infern demențial: o conspirație în care sînt amestecați fotbaliști, pui mutanți,

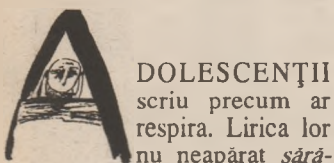

radiații nucleare, afaceri de dopaj și o mare violență politică. O succesiune de orori, duse la paroxism de căldura înăbușitoare și de percepția devastatoare a vidului provincial. *Embalse* e un roman despre fantasmalele și spaimele omului obișnuit de azi pe care César Aira le transformă într-o literatură impresionantă, confirmîndu-și reputația de specialist în excentricități și în amestecul de genuri literare. „Qué pasa” îl numește pe autorul lui *Embalse* „un Cortázar postmodern, cu darul paradoxurilor profunde, oribile și comice la același timp”.

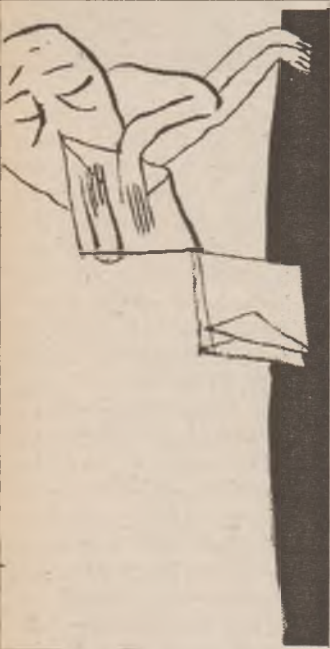
post-restant

de
Constanța Buzea

ADOLESCENȚII scriu precum ar respira. Lirica lor nu neapărat *sărăcicioasă* (așa cum singur spuneti evaluându-vă realist produsele proprii de pe la 16 ani, în stil Șt. O. Iosif ori Coșbuc) se dovedește totuși a fi un antrenament util, care pe unii îi clădește atleți ai poeziei lor de mai târziu. Lucru admirabil pe cât de rar, v-ați pasionat ani îndelungați de fabula clasică, parcurgând cu inflacără bibliografia posibilă în această direcție. Genul pare depășit acum, povestea cu morala la sfârșit e ignorată, cum și multe altele dintre lucrurile bune din bătrâni sunt, azi, lăsare să se piardă. E limpede că nu putem face față în proporție de masă, rigorilor și capcanelor poeziei moderne. Poezii de toate vârstele și calibrele gustă de la o vreme din amăreala unei singurătăți acerbe, publicul se arată obosit și decepționat de ce i se livrează și, într-o oarecare măsură, cu îndreptățire. Chiar și dvs., care ați întreținut, cu pasiune, aprinsă flacăra fabulei, iată-vă intrat cu arme și bagaje în alt teritoriu. Și sunteți la fel de prolix și la fel de categoric în a recupera într-o nouă iubire energii și seve tinerești. Bătrâna Doamnă, fabula, se răzbună însă, pentru afront și abandon. Vă va trebui timp până să vă descurcați și limpeziți din rudimentele ei dantelate și din parfumurile ei. După 13 ani de migală în aria fabulei, vă va fi greu s-o faceți uitată. dar înțe-

leg că maturitatea deplină vreți să vă găsească fortificat și apt de fapte remarcabile. Ați greși dacă n-ați admite că, privite din afară, noile produse au cusururi majore. Cântați la alt instrument, dar o faceți ca și când, schimbând violina cu pianul, de pildă, ați avea tendința (obișnuința) de a ridica pianul la nivelul claviculei. Ați scris *Vorbire în cuie* și *Căderea mângâierilor târzii*, dar și *Cântecele vechiului infern*, și poeme mai întinse, depășind și două sute de versuri fiecare, pachiderme pe care cu greu v-ați reprimat impulsul de a le strecura în plicul și așa consistent numeric. Cum ce mi-ați trimis este prea suficient pentru a mă fi edificat asupra situației, rugămintea mea e să nu mai adăugați nimic deocamdată, nimic în aceeași manieră. Părea mea e formată și nu vă va încanta, cu siguranță. Comprimând la maximum ceea ce ar fi de spus, cred că ar fi loc de îmbunătățiri prin limpezire, prin renunțare, prin epură, prin control riguros asupra unor cuvinte degradate, falsificate. Sunt și perle, dar inecate în mult nisip, ca într-o fatală masă gălăgioasă. Rolul meu, rolul cititorului, nu este acela de a vă parcurge la infinit toate manuscrisele. Fiți rezonabil, testați-vă periodic propria rezistență nervoasă, citindu-vă cu ochii pe ceas ceea ce scrieți și încă nu s-a răcit, ceea ce vă fascinează și încă n-a fost cu adevărat trecut prin sita variantelor. Încercați să nu scrieți poeme inutil kilometrice. Abundența operei proprii vă pune în pericol supraviețuirea. La nici 40 de ani, după aproape 13 ani de efort în grădinile fabulei, vă amenință la orizont un al doilea moment de criză majoră. Lumea evită lecturile complicate, încălcate. Veghea dvs., lucrând asiduu în singurătate, va fi decisivă. Lucrați un an de-acum încolo pe textele existente și căutați pentru fiecare varianta perfectă, poate prescurtată, esențializată, viabilă. Când veți reveni cu un nou plic, acela să nu conțină (cum ați mai fost sfătuit de prieteni de nădejde) mai mult de 6-7 texte din cele lungi și nu mai mult de 12, dintre cele potrivite ca mărime. Cu ochii pe ceasornic, când le recitiți și le corectați, gândiți-vă cu îndurare și la timpul lectorului, care realmente vrea să vă fie de folos. (Victor Savin, Grădiște-Prahova). ■

ÂND l-a văzut la B1 tv pe Domnul Emil Constantinescu prezentându-și noua

formațiune politică, alcătuită exclusiv din oameni tineri și viguroși, după cum li se și puteau observa în sală tâmpile argintii, cheliile și Vasile Lupu, prietenul meu Haralampy, a declarat-o pe nevastă-sa (profesoară de muzică) *persoana non grata* și a exilat-o la socri, în nordul bucovinean extrem. Motivul? Stând noi la o bătălie politică în fața micului ecran, moldoveanca îi prezisese în anul 2000 ex-președintelui actual:

– Dânsu' are-un viitor politic de tot...

– Vezi-vezi, că n-ai pus bulina roșie!, o avertizase Haralampy nervos. Poate vrei să tenorci la *ranc*-ul tău de chirpici și cei șapte ari de mlaștină din dosul Călimanilor...

Perspectiva nu a încântat-o pe dascălița-muzicantă, așa că i-a tras un recviem vocal-instrumental în bucătărie drăcuind și trântind cratițele timp de trei sferturi de oră, respectiv până când Haralampy i-a strigat într-o corcitură ardelenesc-moldovenească:

– Hăllo! Breee! Vezi că se termină repriza – să nu intri în ofsaid...

„Interpreta” s-a liniștit brusc amintindu-și de un „ofsaid” asemănător, când Haralampy i-a arătat cartonașul roșu eliminând-o din casă și obligând-o la un cantonament la o prietenă timp

cronica tv

A doua venire a domnului Emil Constantinescu

de două nopți...

În orice caz, dreptatea era de partea lui, fiindcă, după cum se vedea pe micul ecran, istoria își evidenția din nou personificarea valorii, parcă și mai doritoare de putere decât... Acum, la emisiunea „Nașul” a lui Radu Moraru, se vedea clar că Domnul Emil nu mai avea pe față grimasa scârbei de politică, de români și de România, ci părea luminată de o forță Divină; dar inimitabilul său zâmbet, și inconfundabila-i voce, ușor, dar teatral-tremurată, dădeau înfățișării sale întruchiparea mântuirii neamului, fapt care l-a umplut pe Haralampy de extaz făcându-l să exclame:

– Ni-l-ai, mă! Vezi-l? Extraordinar! Parcă-i Gânditorul de la Hamangia cu țacălia nerasă...

Așa și era. Privindu-l ne-am amintit cu nostalgie arogantă că, la înscăunarea sa în 1996, dispunea de 15.000 de specialiști (acum, probabil, erau și mai mulți) instruiți într-o tabără secretă, împrejmuită cu zid din șisturi bituminos-geologice cărate cu spatele de însuși Emil Constantinescu. Păcat că după alegeri, un *pedeserist* răuvoitor a

deschis poarta rezervației în cauză, iar specialiștii au evadat călcându-se pe picioare. Împânzind țara și dispărând prin orașe, sate și cătune, prin munți, văi și câmpii, pentru găsirea lor s-a apelat la Mafalda, însă aceasta devenise amanta călugărului Vasile și se ocupau împreună de agricultură cultivând canabisul. Astfel stând lucrurile, Domnul Emil Constantinescu abia-abia a reușit să încropească un Guvern pe care i l-a pus în brațe lui Victor Ciorbea spunându-i biblic:

– Acesta-i Guvernul tău! Ia-ți-l și umblă...

Atunci, în fața reporterilor tv, Victor Ciorbea pâruse, concomitent, ciobanul care a pierdut niște oi prin Apuseni și coșbucianul Ben-Ardun privind stupefiat la mia de țechini...

... Mai târziu, prea târziu, s-a aflat despre cei 15.000 de specialiști(-geologi?) că începuseră săpăturile pentru a găsi cele 60 de miliarde de dolari contractate de Domnul Emil Constantinescu în perioada campaniei electorale și intrate în țară fraudulos după ce acesta câștigase alegerile.

Dumitru Hurubă

o scrisoare și un răspuns

Stimată D-nă Pârvulescu,

În articolul „Cadouri pentru Monica” din R.L. nr. 45/2003 ați notat: „...eroina atîtor poeme fuge din țară, ascunsă sub cărbunii unui vagon de marfă...” În nota biografică a articolului semnat de Alexandru Niculescu se menționează: În septembrie 1947 pleacă la Paris, beneficiind de o bursă a statului francez, iar în primele zile ale anului 1948 cere azil politic...

Să înțelegem că Monica Lovinescu primise bursa statului francez dar că autoritățile din România nu i-au dat aprobarea? Cum s-au petrecut evenimentele? Cred că o relatare mai în amănunt nu ar fi lipsită de interes. Cu speranța că veți reveni sau veți indica niște surse,

Vă mulțumesc anticipat.
Lucian Mârza,
Mangalia

Domnule Lucian Mârza,

Mă bucur că numărul dedicat Monicăi Lovinescu v-a stîrnit interesul. O mică precizare: biografia Monicăi Lovinescu, nu-i aparține domnului Alexan-

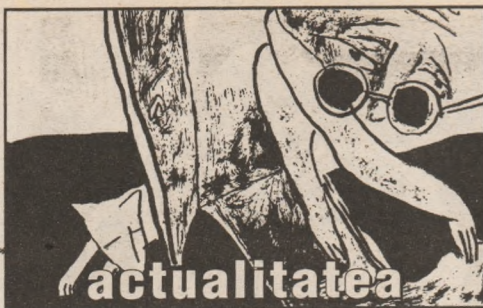
dru Niculescu, cum ați dedus, probabil din cauza învecinării cu articolul distinsului nostru colaborator, ci e scrisă de criticul Alex. Ștefănescu. Colegul nostru a preferat să nu o semneze, luîndu-i în considerare doar valoarea de „instrument”. În ce privește a doua deducție, aceasta este corectă. În 1947, Monica Lovinescu urmează să plece în Franța, ca bursieră a statului francez, dar este nevoită, pentru a trece granița, să

se ascundă într-un vagon de cărbuni. Povestea, în toate amănuntele ei de-a dreptul cinematografice, o puteți găsi în *La apa Vavilonului* (Humanitas, București, 1999, capitolul II).

Cu mulțumiri pentru lectura atentă,
Ioana Pârvulescu

P.S. Îi mulțumesc, de asemenea, Domnului Gheorghe Simon, pentru urările calde și pentru textele trimise.

voci din public

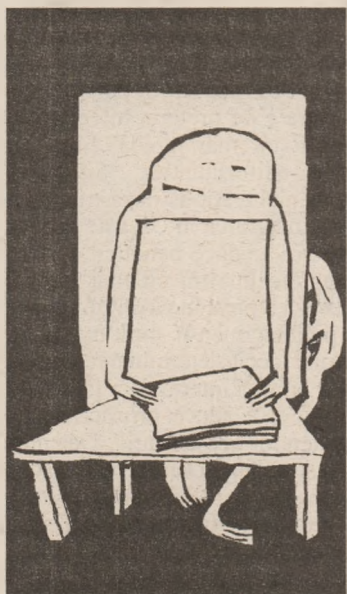
Singurătatea valorii

Frumosul număr aniversar 45/2993 al „României literare”, dedicat Doamnei Monica Lovinescu, onorat de câteva dintre cele mai prestigioase nume ale culturii noastre actuale ne-a dovedit că nobletea spirituală nu a dispărut cu totul din spațiul românesc și că mai există în lume macar un singur lucru în care se mai poate spera. Dar bucuria scufundării în lumea ideală a culturii este întotdeauna umbră de tristețe raportării sale la lumea reală din care s-a născut; de la bucurie la tristețe nu este decât un pas, iar numărul festiv al revistei nu scapă nici el acestui neînduplecat destin. În tableta sa omagială gravă, eseistul filozof Gabriel Liiceanu constată cu amărăciune că „vremea aceea în care pe Monica Lovinescu o cunoașteam cu toții a fost însă demult” și că după ce timp de decenii „vorbele ei au împiedicat destrămarea noastră”, în prezent „Valorile în care ea a crezut și care, prin coerența cu care s-a instalat în ele, au făcut un sistem, nu reprezintă sistemul de valori al societății românești de azi”. Acest admirabil și trist elogiu este pe cât de meritat de sărbătorit, pe atât de nemeritat de noi ceilalți, presupușii săi parteneri de idealuri, viziunea pesimistă a eseistului dovedindu-se mult prea optimistă în privința noastră: noi nu am fost niciodată alături de Monica Lovinescu, nu am cunoscut-o bine niciodată, iar sistemul de valori al domniei sale nu a fost niciodată și sistemul nostru de valori. Dezamăgirea de lume ne împinge să gratificăm lumea cu virtuți pierdute, pe care ea nu le-a avut niciodată.

O celebră vorbă de spirit a lui Jean Cocteau afirmă că în artă „succesul este o neînțelegere”. Ducând și mai departe subtila observație, am putea spune că înțelegerea însăși este o neînțelegere, că noi credem că-l înțelegem pe cineva tocmai pentru că nu-l înțelegem, iar dacă l-am înțelege, decepția noastră ar fi totală și ne-am despărți imediat de el; înțelegerea nu durează decât atâta timp cât neînțelegerea noastră durează, iar confuzia odată risipită, ruptura se produce pe loc. Este exact ceea ce s-a petrecut în relația noastră cu Monica Lovinescu și cu toți ceilalți opozanți ai regimului comunist, din '89 încoace. De-abia acum i-am înțeles noi bine pe acești idealști și de-abia acum am aflat că ei se băt看 pentru idei și principii generale, nu pentru poziții și interese personale; pentru dreptul la

adevăr și libertate, nu pentru meschinăria învârtelilor noastre individuale; iar de atunci am început să-i urâm. Dar catastrofa nu este atât de mare pe cât se arată la prima vedere, pentru că nu s-a pierdut nimic în afara de iluzii: Monica Lovinescu n-a pierdut pe nimeni și nimic, toți cei care se dezic acum de dominația sa și de valorile pe care le apăra n-au împărtășit niciodată aceste valori; totul n-a fost decât o neînțelegere. Cei care au iubit-o în cunoștință de cauză și cu adevărat o iubesc și astăzi.

Dar destrămarea noastră spi-

rituală postdecembristă nu este alta decât destrămarea noastră de totdeauna, iar ea se manifestă nu doar în spațiul culturii, ci în întregul spectru al societății românești. Ceea ce-o face uneori mai puțin vizibilă este doar iluzia noastră că ea ar putea să dispară. Disperarea ne face să atribuim tuturor oamenilor generozitatea propriilor noastre idei și să credem că ei pot lupta și pentru altceva decât pentru ei înșiși, adică pentru valori care transcend propria lor persoană. În realitate însă, principiile și ideile fluturate de toți nu sunt decât simple arme retorice de împrumut ale celor lipsiți de principii și idei. Contra dictaturii se ridică și cel care urăște dictatura, dar și cel care vrea să-și impună propria sa dictatură, iar comunismul poate fi detestat și de cei ce resping comunismul ca atare, dar și de cei nemulțumiți de propriul lor loc în sistemul comunist și a deduce de aici că ne înțelegem perfect unii pe alții, ori că împărtășim același set de valori este nu numai o iluzie, ci și o mare greșală; nu gândim același lucru dacă urâm același lu-

cru am putea spune, parafrazând un alt binecunoscut dicton. Putem face același lucru, dar fiecare din altă cauză și în alt scop; ne poate uni obiectul, dar nu și mobilul acțiunii noastre, iar unitatea noastră de circumstanță dispăre o dată cu circumstanța care o crează.

Dacă societatea românească de azi nu se recunoaște în sistemul de valori promovat de Monica Lovinescu, grav este pentru această societate, nu pentru acele valori. Ceea ce rămâne în urma timpului sunt valorile oricât de singure ar fi ele, iar nu zarva obtuză și trecătoare care le însoțește. Există un singur sfânt la un întreg popor de păcătoși și un singur geniu la milioane de mediocri talentați, dar sacralitatea și genialitatea rămân cele mai înalte piscuri pe care omenirea le-a atins vreodată. Nici Maiorescu n-a fost iubit la timpul său și nici azi el nu este mai iubit decât atunci, dar cultura română s-a dezvoltat sub cano-nul valoric maiorescian nu sub cel al adversarilor săi ideologici de ieri și de azi. Talentul, inteligența și curajul excepționale laolaltă au făcut din Monica Lovinescu cea mai importantă personalitate a exilului cultural românesc în lupta de supraviețuire spirituală contra primitivismului comunist autohton. Numele său rămâne legat de cea mai nobilă și mai frumoasă voce radiofonică a limbii române, cea care a spulberat în neant producția de proletcultură a unui întreg stat totalitar și a limpezit ierarhiile valorice bulversate de armata lui de politrucci. Această performanță spirituală miraculoasă face din domnia sa unul din marii noștri critici de direcție și numai mentorul Junimii, în alte condiții și cu alte mijloace, a mai decis într-o asemenea măsură soarta culturii române la un moment al său crucial. Nici o valoare internă n-a putut să răzbată la lumină și să fie consacrată ca atare fără sprijinul și girul autorității sale; iar toate reacțiile furibunde ale propagandei comunisto-securiste nu făceau decât să-i confirme ver-dictele valorice definitive.

Adevărul și valoarea nu pot fi înlocuite de nimic și chiar ideologii comunisti recunoșteau în secret sistemul de valori al Monicai Lovinescu și recurgeau la ierarhiile ei valorice, nu la propria lor ierarhie, atunci când do-reau să știe cum stau cu adevărat lucrurile în lumea noastră culturală. Dar lucrurile nu se pot întâmpla altfel nici de-acum încolo și cine va dori vreodată să cunoască adevărul va trebui să revină la sistemul de valori al domniei sale.

I. Pomojnicu

la microscop

de Cristian Teodorescu

Război cu presa independentă

JURNALIȘTII independenți din Timișoara au făcut un marș de solidaritate cu un coleg de-al lor, Ino Ardelean, care a fost bătut mafiotic pe stradă, în centrul orașului. Cu acest prilej, participanții au protestat împotriva reprezentanților locali ai PSD care recurg la amenințări și la alte încercări de intimidare împotriva ziariștilor care le investighează afacerile dubioase.

Cum a reacționat PSD-ul timișorean după acest marș? A dat iute un comunicat Agenției Mediafax prin care afirma că printre participanți s-au strecurat membri ai PNL și ai PD. Probabil că din acest motiv atît liderii locali ai PSD cît și prefectul au refuzat să discute cu ziariștii participanți la acest marș. Adică asta e grija partidului de guvernământ? Că s-au amestecat și politicieni în acest marș de protest?!

În aceeași zi, premierul Năstase a declarat că examinează posibilitatea de a da în judecată ziarele care au anunțat că a avut o întâlnire secretă cu șeful PRM. Dl Năstase n-a spus însă nici un cuvînt despre ziaristul timișorean bătut cu sălbăcie cu două zile înainte. La fel cum premierul n-a suflat o vorbă nici cu alte ocazii în care ziariști din țară au fost bătuți cam după același tipic cu Ino Ardelean. Acestuia i-a fost ruptă mandibula în două locuri în bătaie. Adică un fel de a i se spune lui și altora ca el care își bagă nasul unde nu le fierbe oala, că dacă nu înțeleg să tacă, pot fi ajutați să nu mai deschidă gura. La propriu. După această bătaie, Ino Ardelean nu mai poate vorbi cel puțin douăzeci de zile. Iar de mîncat, doar cu paiul.

În locul unui mesaj de solidarizare cu ziaristul bătut sau măcar a unei simple păreri de rîu oficial exprimate, PSD-ul

local încearcă să inducă ideea că marșul ziariștilor a fost de fapt o afacere politică a PNL-ului și a PD-ului, nu un protest al unor oameni care nu-și mai pot face meseria de gazetari în orașul în care a început revoluția. Cît de gravă e situația și la Timișoara, dar și în alte localități ale patriei unde ziariștii nu se lasă intimidați nu știu decît acești oameni care au ajuns să-și facă meseria riscîndu-și viața.

Pînă nu demult, unii dintre baronii locali se mulțumeau cu amenințări, de cîteva luni încoace au trecut la fapte. Nu se poate demonstra nimic deocamdată împotriva lor. Carmen Cosman, corespondenta din Petroșani a ziarului *România liberă* a încasat o bătaie soră cu moartea, în centrul orașului, în plină zi, în luna septembrie. Poliția n-a dat nici pînă azi de urma bătaușilor. Aceștia au atacat-o fără să-i spună nimic, pur și simplu au doborât-o la pămînt și au lovit-o cu picioarele în cap, mai ales în cap. N-au jefuit-o, iar după ce și-au terminat treaba au plecat la pas. Spre deosebire de bătaușii ordinari care nu știu cum să fugă mai repede, ca să nu li se dea de urmă.

Ceea ce mi se pare la fel de grav ca bătaile pe care le încasează ziariștii independenți e că ziarele subordonate partidului de guvernămînt îi ataca sistematic. Iar motivul e că acești jurnaliști scriu despre afacerile potentatilor PSD. Adică oameni din presă au ajuns să se coboare la condiția de ciomăgași ai unor puternici ai zilei. Asta mi se pare oribil. Iar partidul de guvernămînt nu catadicsește să dea un comunicat prin care să condamne asemenea murdării. În loc de asta, dl Năstase amenință străvezii și ziarele centrale. Uitînd că e și prim-ministrul acestei țări, dl Năstase se comportă ca un lider de partid aflat în război cu presa. ■

A murit Pavel Câmpeanu

ÎN REVISTA 22 (nr. 716), două interviuri. Dl Livius Ciocârlie ia apărarea elitelor, nu și pe a elitiștilor. Întrebările aparțin unui tânăr critic, Marius Chivu, care i-a citit dlui Ciocârlie cărțile. (Precizarea nu e chiar inutilă, dat fiindcă nu se întâmplă des acest lucru.) Stimulat, evident, autorul *Burgheazului provincial* are ocazia să se destăinuască: modest, sincer și pesimist, cum îl știm. ● Al doilea interviu, dl Ștefan Agopian, profită și el de profesionalismul întrebărilor și se confesează. Doar că singura obsesie temeinică (în interviu, nu în cărți, unde obsesia este alta!) este dacă și cum a fost înțeles de cei care i-au comentat cea mai recentă carte, *Fric*, de la Editura Polirom. Dl Agopian a uitat principiul de la „Junimea”, unde cei care citeau din operele lor ascultau comentariile și tăceau. Așa că au rămas filosofi unii dintre ei, vorba cunoscută. Deasupra paginii cu spovedania dlui Agopian, o fotografie recentă a scriitorului: gură strânsă într-un rictus de dispreț. Al unui scriitor pe care critica nu-l mai răsfăță. Să fie de vină critica? Să fie de vină scriitorul? ● În același număr, dl Mircea Iorgulescu discută o carte de memorii, *Periscop*, a dlui Constantin Eretescu, opera unui intelectual serios, care a suferit în tinerețe de pe urma regimului comunist, emigrând ulterior în SUA, și despre care am citit puține comentarii în presa centrală. Exmatriculat de la Filosofie în 1959, reprimat la Filologie, dl Eretescu a fost o vreme profesor în comuna Copăceni aflată între București și Giurgiu, apoi a lucrat la Institutul de Etnografie și Folclor, unde l-a angajat Mihai Pop. Mărturisirile dlui Eretescu sînt emoționante, calme și concise. Autorul nu se lamentează și nu recriminează. Comentatorul notează și excelența portretisticii. O cronică necesară și reparatoare. ● Din revista 22 aflăm că a murit Pavel Câmpeanu. După știința noastră, nici o alta publică n-a consemnat dispariția sociologului care a inițiat imediat după revoluție sondajele de opinie din România, autor al uneia dintre cele mai interesante și solide cărți intitulate *Ceaușescu - anii numărătorii inverse*. Pavel Câmpeanu a fost în tinerețe lui comunistă închis împreună cu viitorul dictator și a cunoscut din interior sistemul comunist pe care îl analizează, ca puțini alții, în cartea lui. Înainte de 1989 Pavel Câmpeanu a pu-

blicat în străinătate lucrări despre regimul din România. Dispariția lui lasă un mare gol. Dumnezeu să-l odihnească! ● Într-un excelent număr din *L.A. and I* (24 noiembrie), dl Dan C. Mihăilescu se desparte, în editorial, de câteva din observațiile cronicarului său teatral. Gest mai puțin obișnuit, într-o presă în care cei mai mulți nu cunosc decît alternativa *solidaritate* vs. *adversitate*. Poți să nu fi de acord, fără să devii ostil. Tot aici continuă (partea a II-a) a amintirilor dlui Dan Ciachir despre Eugen Barbu. Om de casă, cîndva, al pe drept contestatului scriitor, dl Ciachir are inteligența să scrie cu obiectivitate despre Barbu, fără a-i insulta memoria, dar și fără iluzia că imaginea negativă a acestuia în opinia culturală românească este neapărat o eroare. ● *Jurnalul literar* (nr. 17-29) reia din revista franceză *Éléments pour la civilisation européenne* o primă parte dintr-un amplu articol al lui Jean-Claude Maurin despre Cioran și Eliade. Nu știam de existența revistei, înainte de a primi noi înșine un fax al articolului cu pricina, nici de autorul ei, care, francez, după nume, e perfect la curent cu presa culturală din România, așa dar cu aproape toate reacțiile stîrnite la noi de cartea dnei Alexandra Laigniel-Lavastine, ca și cu alte lucruri din presa anilor '30. De asemenea, dl Maurin știe bine culisele afacerii Lavastine din Franța, numind unele persoane care s-au aflat în spatele autoarei cărții *Uitarea fascismului*. Sînt destule nuanțe în text și câteva erori. O contribuție complementară pe aceeași temă este, în același număr de revistă, aceea a dlui Mac

Linscott Ricketts. ● În revista *Spiritul critic* („revistă cu volum și periodicitate variabile”), numărul 4, descoperim un Nicolae Breban în ipostază de critic literar: *O viziune a prezentimentelor la Nichita Stănescu*. Dl Breban semnalează câteva poezii în care marele poet și-a presimțit, în mod frapant, sfîrșitul. ● La Bistrița, apare o nouă revistă, *Litera Nordului*. Numărul 1, anul 1 din 2003 promite, ca să zicem așa. Așteptăm urmarea.

Un primar bătaus

PNL-PD se va reînscris la Tribunal” anunță ZIUA aventura de domeniul supraréalului prin care trece alianța Dreptate și Adevăr prin tribunalele din România. După ce li s-a admis înscrierea la Curtea de Apel București, cele două partide au aflat că și această Curte dă dreptate Tribunalului București care a respins înscrierea alianței. Temeiul e că sigla aleasă de cele două partide DA, de la numele alianței „Dreptate și Adevăr”, ar transmite mesaje subliminale alegătorilor. ● În editorialul pe care îl semnează în ziarul citat, Dan Pavel e de părere că România e condamnată la integrare în Uniunea Europeană, în ciuda corupției din țara noastră, de înfriziere reformelor și altele și altele. Editorialistul citează o convorbire pe care a avut-o cu celebrul disident rus, Vladimir Bukovski. Acesta i-ar fi spus în cursul unei discuții particulare: „O să regretați toată viața că ați intrat în Uniunea Europeană”, dincolo de nuanțele de tot felul pe care le poate căpăta un ase-

menea regret, Dan Pavel e de părere că pentru o țară ca a noastră e de preferat integrarea în UE cît mai rapidă, fiindcă scrie editorialistul: „Situația României e atît de dezastruoasă încît integrarea în UE este pozitivă și va aduce beneficii, iar o integrare în ritm cît mai rapid creează o presiune instituțională și politică imensă, mult mai puternică decît determinarea actorilor politici interni de a face reformă și a aduce prosperitatea cetățenilor acestei țări”. Dar nu uită să adauge Dan Pavel: „Asta nu înseamnă că indivizii trebuie să renunțe la dreptul lor de a critica atît corupția morală internă, cît și cea europeană, care în numele unui ideal generos s-au înțeles să ascundă murdăriile sub covor.” ● Într-un interviu acordat *EVENIMENTULUI ZILEI* Gabriel Liiceanu spune: „Trebuie o generație spălată de o istorie încărcată”, acest interviu a fost acordat imediat după Convenția Uniunii pentru Reconstrucția României, la care filosoful a luat parte ca invitat. Interviul, care acoperă aproape o pagină de ziar poate fi citit ca o radiografie a perioadei scurse după alegerile din 2000. Cităm primul răspuns, la întrebarea despre așa-zisa retragere din viața publică a lui Gabriel Liiceanu: „Începînd din anul 2000, scurtă vreme după alegeri, am avut senzația că celor din categoria mea – personajelor incomode, care au prostul obicei să spună destul de abrupt ce gîndesc – li s-au închis dintr-o dată ușile tuturor televiziunilor. Nu mă dau deloc în vînt după aparițiile în public, dar am constatat ce vâ spun în raport cu ceea ce se petrece înainte: pînă în 2000 trebuia, din cinci, șase in-

vitații pe lună la o televiziune sau alta, să-mi tries aparițiile. Concluzia e simplă: ori am devenit idiot de pe o zi pe alta, ori între noua putere și conducerile televiziunilor a intervenit o înțelegere privitoare la tipurile de discurs neagreate. Contactul meu cu lumea publică s-a limitat de atunci la emisiunile culturale”. Dar și acolo cu multă parcimonie ar adăuga Cronicarul. Fiindcă de același tratament s-au „bucurat” și alte personalități care după 2000 nu se mai bucură de atenția televiziunilor de toate felurile. Și, slavă Domnului, nu sînt puține! ● Un titlu îngrijorător în *ADEVĂRUL*: „Doi viceprimari incomozi, amenințați cu violență de Vanghelie” cu subtitlurile: „Viceprimarul Capitalei, Stelica Barna Constantin – amenințat cu distrugerea unui local, pentru că verifică derularea unor contracte pe bani publici” și „Locuința viceprimarului sectorului 5, Mihai Coandă, a fost devastată.” Explică *Adevărul*, citînd cuvintele primarului Vanghelie adresate lui Barna: „Te arestez! Te dau afară din Primărie, că am în mîna consiliul general!” și se mai spune în articol „Cum Barna nu s-a lăsat impresionat, martorii spun că primarul celui mai murdar sector a vrut chiar să-l lovească pe viceprimarul general însă a fost oprit de o mîna de fier din partid”. La asta chiar că nu mai există comentarii, cu atît mai mult cu cît acest Vanghelie nu e la prima acțiune de acest soi.

Cronicar

Pentru cititorii din străinătate

Puteți face abonamente direct la redacție, la tarifele de 104 \$ S.U.A. pe an pentru țările europene și 130 \$ S.U.A. pe an pentru țările extra-europene. Plata se poate face prin cecuri la dispoziția Fundației „România literară” pe adresa Fundația „România literară”, București, Of. poștal 33, C.P. 50, cod poștal 71341, România sau prin dispoziția de plată a sumei în contul nr. SV11989444450 (USD) și SV11920914450 (EUR) deschis la Banca Română pentru Dezvoltare - Groupe Societe Generale, Sucursala Aviației, București, caz în care va rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției, în plic, o copie după dispoziția de plată și adresa dvs. completă. În sumă sînt incluse toate cheltuielile poștale și de expediere. Se pot încheia și abonamente pe un trimestru sau un semestru, pentru o sumă proporțională.